

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

МАТЕРІАЛИ
КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ
**«РОЗВИТОК МОЛОДІЖНОЇ НАУКИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

22 квітня 2022 року

УДК 343.102 (477)

А 43

Рекомендовано до друку

Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ
(протокол № 13 від 25 травня 2022 року)

Розвиток молодіжної науки в умовах воєнного стану : матеріали курсантсько-студентського круглого столу / ред. кол.: Є. Назимко, О. Ковальова, Т. Яковлева та ін. (м. Кривий Ріг, 22 квітня 2022 року). Кропивницький, 2022. 190 с.

У збірнику представлено тези доповідей, які були оприлюднені під час роботи курсантсько-студентського круглого столу, що відбувся в Донецькому державному університеті внутрішніх справ (м. Кривий Ріг) 22 квітня 2022 року.

Збірник розраховано на науково-педагогічних та наукових працівників закладів освіти і наукових установ, курсантів, студентів, слухачів, ад'юнктів, аспірантів та широкий читацький загал.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку учасників круглого столу.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками круглого столу.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники круглого столу, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ, практичних правоохоронних органів які рекомендували ці матеріали до друку.

© Донецький державний університет
внутрішніх справ, 2022

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ № 1 «ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

Ковальова Ольга ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	8
Яковлева Тетяна ПОЛІЦІЯ ДОНЕЧЧИНИ, ЯК СУБ'ЄКТ ВІДСІЧИ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ	11
Абусова Крістіна ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	16
Андріяшевський Артур МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ	20
Андрух Карина ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ І ЧЛЕНІВ СІМ'Ї В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ	24
Афанас'єва Дар'я ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	27
Афанас'єва Дар'я ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КРИЗОВОМУ ПРОСТОРІ	30
Безчастний Владислав ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ	33
Веселова Владислава КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ФОРМИ ПРОЯВУ, НАСЛІДКИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ	36
Гармаш Олександр ПОВНОВАЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	39
Грушева Діана ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	43

Джантіміров Марк ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	46
Дорошенко Тетяна ЩОДО ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	48
Єськова Катерина ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	51
Каракуц Богдан ВІДОМЧИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	55
Лунгу Олександра POLICE ACTIVITY IN THE CONDITION OF MARTIAL LAW	58
Любчич Дар'я ЕЛЕМЕНТИ СИЛОВОГО ФІТНЕСУ У ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ ДОНЕЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ	60
Мирошніченко Анна ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	64
Мирошніченко Анна ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ РОЗУМІННЯ ПОВЕДІНКИ ПРАВОПОРУШНИКА В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	67
Новік Микита PRE-TRIAL INVESTIGATION IN MILITARY CONDITIONS	69
Новік Микита ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ ЗА СОЦІАЛЬНИМИ МЕРЕЖАМИ	72
Ободець Євгенія ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.185 КК ВІД СТ. 432 КК УКРАЇНИ	76
Омарова Кристина АНАЛІЗ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.113 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	78

Поляков Євген REVIEW OF CRIMINAL OFFENSES UNDER MARTIAL LAW	82
Рознов Денис КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	85
Романенко Євгеній ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ...	88
Свиридов Олександр ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТСТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	92
Соболева Варвара ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	99
Солошак Богдан СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ	102
Строганова Елеонора ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	106
Сухань Анастасія ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОПЕРУПОВНОВАЖЕНОГО КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ	111
Тихонов Микита CRIMINAL PROCEEDINGS DURING MARTIAL LAW.....	114
Якобчук Яна ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	116
Яровець Богдан МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	119
 СЕКЦІЯ № 2 «ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА»	
Волобоев Артур ГАРАНТІЇ ДОДЕРЖАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ПРОВОДЯТЬ НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	123

Новіков Олег ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ, ЩО ВЧИНИЛИ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	126
Афанас'єва Дар'я ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	129
Борко Ірина ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ОСІБ ВЗЯТИХ ПІД ВАРТУ В ОРГАНАХ ТА УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	133
Гришанова Олеся ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	136
Гурбанова Наргіз ЗАЛУЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, ЯК ОДНА З ГАРАНТІЙ ДОТРИМАННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ: ПРАКТИКА ВС ТА ЄСПЛ	139
Дербаль Неоніла РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СОЦІАЛЬНОМУ ЗАХИСТІ НАСЕЛЕННЯ	143
Заріцька Анастасія ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ЧИ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ	147
Колот Сергій ДОДЕРЖАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	151
Костецька Людмила ЗАХИСТ ПРАВ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	153
Лопушенко Ганна РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	157
Мулярчик Алевтина ПРАВА ЛЮДИНИ – НАЙВИЩА СУСПІЛЬНА ЦІННІСТЬ	159

Ремінська Єлизавета ЖЕНЕВСЬКА КОНВЕНЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА ДОТРИМАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	163
Суплік Ганна ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	167
Третьяк Катерина ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	171
Третьяк Оксана ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	174
Черепашинська-Жукова Поліна АНТРОПОЛОГІЧНІ БАЗОВІ ПОТРЕБИ ЯК ПІДҐРУНТЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ	177
Черній Антон ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	180
Чорномаз Валерія ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	183
Шурда Вікторія ПРАВОВА ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	186

СЕКЦІЯ № 1 «ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО АБО НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

КОВАЛЬОВА Ольга

завідувачка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

Відповідно до стаття 2 Закону України «Про Національну поліцію», завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або наслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1].

Відповідно до статті 3 ЗУ «Про Національну поліцію» у складі поліції функціонують:

- 1) *кримінальна поліція;*
- 2) *патрульна поліція;*
- 3) *органи досудового розслідування;*
- 4) *поліція охорони;*
- 5) *спеціальна поліція;*
- 6) *поліція особливого призначення [1].*

Відповідно до статті 23 ЗУ «Про Національну поліцію» до одних з основних повноважень поліції відносять здійснення оперативно-розшукової діяльності відповідно та здійснення у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України

боротьби з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) [1]. Як приклад, участь в обороні Дебальцевого (2014, 2015 роки), оборона Маріуполя, Харкова, Миколаєва, Києва, Чернігова, Сум, тощо у 2022 році.

Відповідно до статті 5 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативно-розшукова діяльність здійснюється оперативними підрозділами Національної поліції – *підрозділами кримінальної та спеціальної поліції* [2].

Згідно положень Закону України «Про національну безпеку України» до сил безпеки відносяться правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України. Своєю чергою до сил оборони - Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави [3].

Закон України «Про основи національного спротиву» визначає засади діяльності руху опору, тобто системи воєнних, інформаційних і спеціальних заходів, організація, планування, підготовка і підтримка яких здійснюється з метою відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі збройної агресії проти України [4].

Завданнями підготовки громадян України до національного спротиву є:

- 1) сприяння набуттю громадянами України готовності та здатності виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України;
- 2) військово-патріотичне виховання громадян України;
- 3) підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій [4].

Відповідно до ст. 16 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у

дію в установленому порядку указом Президента України, утворені відповідно до законів України військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності [5].

Отже, в умовах воєнного та надзвичайного стану на підрозділи кримінальної поліції покладаються завдання, не лише зі здійснення оперативно-розшукової діяльності, а й боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника), евакуація мирного цивільного населення з небезпечних районів та надання їм допомоги, доставка води та їжі, охорона громадського порядку (зокрема, додержання комендантської години громадянами, припинення мародерських дій), робота з агентурним апаратом, отриманні інформації, яка представляє оперативний інтерес.

Таким чином, підготовка фахівців для підрозділів кримінальної поліції в умовах воєнного та надзвичайного станів повинна бути направлена на здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов, вирішувати та виконувати завдання, пов'язані із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності.

У зв'язку з цим доцільно розглянути питання збільшення кількості годин на такі навчальні дисципліни, як «Домедична підготовка», «Тактико-спеціальна підготовка», «Агентурно-оперативна робота», «Особиста безпека поліцейського», «Спеціальна фізична підготовка», «Оперативно-розшукова діяльність», «Оперативно-розшукова тактика», «Оперативно-розшукове документування», «Професійно-психологічна підготовка поліцейського».

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 08.08.2021). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII (редакція від 15.03.2021). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>.

3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (редакція від 01.08.2021). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

4. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX (редакція від 19.02.2022). *Відомості Верховної Ради України* 2021, № 41, ст.339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII (редакція від 27.04.2022). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

ПОЛІЦІЯ ДОНЕЧЧИНИ, ЯК СУБ'ЄКТ ВІДСІЧІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РФ

ЯКОВЛЕВА Тетяна

ад'юнкт аспірантури Донецького державного університету внутрішніх справ,
майор поліції

Відповідно до Закону України «Про оборону України», оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх складових сектору безпеки і оборони України, органів місцевого самоврядування, єдиної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, при необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони [1]. Також Законом про оборону України визначено завдання територіальної оборони та цивільного захисту. Підрозділи Національної поліції,

у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, також беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, але при цьому головним завданням поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку.

Відповідно до положень чинного законодавства участь Національної поліції України у заходах територіальної оборони визначена відомчими нормативно-правовими актами. Так, в межах своїх повноважень Національна поліція:

- бере участь у плануванні територіальної оборони та створенні системи управління територіальною обороною;

- у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України, здійснює боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами, іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;

- вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку;
- здійснює охорону об'єктів права державної власності;
- забезпечує регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху, супроводження транспортних засобів;

- взаємодіє з силами операції Об'єднаних сил (далі – ООС) у виявленні каналів незаконного перетинання державного кордону, переміщення зброї, боєприпасів, вибухових речовин та разом з правоохоронними органами ліквідує такі канали [1, 2].

При цьому слід зазначити, що поліція Донеччини має певні особливості несення служби, що обумовлено проведенням з 2014 року на території області Антитерористичної операції (далі – АТО), а з 2018 – ООС. Так, до початку повномасштабного збройного нападу російських окупаційних військ на Україну 24.02.2022, протяжність лінії розмежування з окупованою територією Донецької області складала 257 км, яка постійно піддавалася обстрілам з боку

незаконних збройних формувань, що супроводжувалося роботою диверсійно-розвідувальних груп. Наведені обставини зобов'язували підрозділи поліції Донецчини частіше та найбільш ретельно проводити такі заходи як:

- перевірки мобілізаційної готовності особового складу;
- оперативно-профілактичні відпрацювання населених пунктів на лінії розмежування;
- забезпечення постійного функціонування блок-постів на території області;
- спільні командно-штабні та тактико-спеціальні навчання з підрозділами ЗСУ, НГУ, ДСНС, ДПС та військовими комісаріатами щодо заходів з територіальної оборони, тощо.

Систематичне проведення зазначених заходів, і як наслідок відповідна підготовленість працівників поліції, натеper сприяє ефективному виконанню завдань, покладених на Національну поліцію, безпосередньо в зоні активних бойових дій, епіцентром якої насьогодні є саме Донецька область.

З метою найбільш ефективного виконання, покладених на поліцію завдань, під час дії правового режиму воєнного стану, у березні поточного року законодавцем розширено перелік повноважень Національної поліції [3], зокрема передбачено здійснення:

- розмінувань, що має оперативний характер, в частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів;
- техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаного з пожежами, та спеціальних вибухотехнічних робіт за фактами вибухів.

Для здійснення таких повноважень поліції надано право застосовувати:

- технічні прилади та технічні засоби з виявлення радіаційних, хімічних, біологічних та ядерних загроз;
- безпілотні літальні апарати та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню;

- фото- і відеотехніку, у тому числі, що працює в автоматичному режимі, технічні прилади та технічні засоби з виявлення та/або фіксації правопорушень.

При цьому, поліція натепер має право використовувати інформацію, отриману за допомогою фото- і відеотехніки, технічних приладів та технічних засобів, що перебувають у чужому володінні.

Також, на час дії правового режиму воєнного стану, поліцейським надано право, окрім раніше виключно визначених заходів примусу, застосовувати підручні засоби у випадках, передбачених Законом України «Про Національну поліцію» (далі – Закон). Крім цього, поліцейський має право застосовувати заходи примусу стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, визначених Законом.

З початку введення в державі правового режиму воєнного стану, поліцією Донеччини, окрім визначених законодавством завдань [4], у взаємодії з обласною та районними військово-цивільними адміністраціями та підрозділами ДСНС взято участь в обстеженні, визначенні стану та облаштуванні понад 500 бомбосховищ, сприянні евакуації із зони бойових дій понад 400 тис. громадян, наданні допомоги найбільш не захищеним шарам населення (особам з інвалідністю, похилого віку, тощо). З метою недопущення проникнення на територію області диверсійно-розвідувальних груп російських окупаційних військ, незаконного переміщення зброї та інших заборонених речей, а також надання допомоги громадянам під час евакуації, працівники поліції Донеччини разом із поліцейськими зведених загонів інших областей несуть службу на стаціонарних та мобільних блок-постах.

Слід зазначити, що з початку введення правового режиму воєнного стану, за фактами правопорушень, пов'язаних з військовими діями поліцією Донецької області вже зареєстровано понад 1000 кримінальних проваджень, і це без врахування проваджень, розпочатих за фактами загибелі, поранення й безвісного зникнення громадян, військовослужбовців та працівників поліції.

Наведене свідчить про значне навантаження на працівників поліції, викликане не лише збільшеним обсягом роботи за основними напрямками

діяльності, але й необхідністю виконання додаткових завдань з огляду на проведення на території області активних бойових дій та постійних ракетних і авіоударів з боку російських окупаційних військ.

Водночас, завдяки напрацьованим навичкам поліцейської діяльності під час проведення АТО/ООС, налагодженій взаємодії підрозділів усіх силових відомств, патріотизму та постійній допомогі громадян у спротиві ворогу, поліція Донеччини, в умовах воєнного стану та постійно мінливої оперативної бойової обстановки, забезпечує належний стан публічної безпеки та порядку, протидію диверсійно-розвідувальним групам агресора, мародерству, документування фактів обстрілів об'єктів промислової інфраструктури, закладів і установ, помешкань цивільного населення, а також сприяє евакуації населення та надання допомоги постраждалим громадянам в зоні активних бойових дій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оборону України». Закон від 06.12.1991 № 1932-ХІІ. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>.

2. Закон України «Про Національну поліцію». Закон від 02.07.2015 № 580-VIII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану». Закон від 15.03.2022 № 2123-ІХ. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#n6>.

4. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Закон від 12.05.2015 № 389-VIII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

ОСОБИСТА БЕЗПЕКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

АБУСОВА Крістіна

курсантка 1-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

КРАСНОЩОК Андрій

доцент кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук,
доцент

Відповідно до указу Президента України В. Зеленського № 64/2022 від 24.02.2022 р. на території України діє воєнний стан [1].

З моменту набрання чинності даного нормативно-правового акту діяльність державних органів влади та місцевого самоуправління зазнала певних змін. По-перше, дії вище перелічених органів на даний момент зумовлені сприянню органам управління, створеним на визначеній території, в безпосередньому вирішенні завдань оборони держави. Працівники цих органів в цій ситуації займають провідну роль через завдання, які були поставлені на них з урахуванням розглянутих умов діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки. Водночас за таких умов особливої актуальності набуває питання особистої безпеки поліцейського, адже від цього в тому числі залежить якісне і професійне виконання поліцейськими своїх професійних обов'язків.

Для визначення особливостей повноважень поліцейського та відповідно вимог до його особистої безпеки потрібно спочатку визначити правовий статус воєнного стану. Чинне законодавство дає дане визначення. Отже, посилаючись на статтю 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» можемо визначати, що воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та

передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2].

Саме в цих цілях і необхідно уточнити компетенцію органів внутрішніх справ, бо тільки наявність уточнених повноважень дає юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів органів внутрішніх справ. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед органами внутрішніх справ в умовах воєнного стану, їхні обов'язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами. Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції органів внутрішніх справ при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу. Співробітники органів внутрішніх справ не можуть переступити меж дозволеного в методах і засобах своїй діяльності щодо забезпечення безпеки. Їх коло в цих умовах, на наш погляд, має бути розширено, бо застосування їх не завжди пов'язане з правопорушеннями, а може бути результатом оцінювання обстановки, що складається. Ускладнення компетенції органів внутрішніх справ проявляється і у внутрішньому управлінні кожним з них [3].

Статтею 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» встановлено, що у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження, зокрема органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність і досудове розслідування [2].

Згідно з пунктом 24 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів

правового режиму воєнного стану у разі його введення на всій території України або в окремій місцевості. Крім того, статтею 24 цього Закону визначено додаткові повноваження поліції та встановлено, що у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальній цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [4].

Особиста безпека поліцейського під час воєнного стану забезпечується виконанням Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності[5].

У зв'язку з викладеним у цьому році депутатом Верховної Ради України було запропоновано проєкт закону, що стосується внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» та Дисциплінарного статуту Національної поліції України, які спрямовані на забезпечення діяльності поліції та ефективного виконання нею завдань в умовах воєнного стану.

Проєктом акта передбачається доповнити статтю 23 Закону України «Про Національну поліцію» новими пунктами та наділити поліцію повноваженнями, необхідними для виконання покладених на неї завдань, у тому числі в умовах воєнного стану.

Зокрема, доповнення стосуються питань взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними особами державної форми власності, у тому числі щодо військовополонених, забезпечення конвоювання та утримання затриманих осіб, розмінування та допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт, а також представництва в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі.

Крім того, передбачені проєктом акта зміни спрямовані на врегулювання питання збирання біометричних даних осіб, у тому числі шляхом

дактилоскопіювання, а також розширення переліку підстав для зупинки поліцейським транспортного засобу та його перевірки, а також перевірки водія та пасажирів. Крім того, проектом акта передбачається доповнити Дисциплінарний статут Національної поліції України новим розділом, який визначає особливості проведення в Національній поліції службового розслідування в період дії воєнного стану [6].

Проектодавець має на меті оптимізувати і врегулювати питання діяльності поліції та особистої безпеки поліцейського, передусім, в умовах воєнного стану, що є надзвичайно актуальним в наш час.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України №64/2022 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 20.04.2022).

2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [Електронний ресурс] Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/t150389?an=1&ed=0000_00_00 (дата звернення 20.04.2022).

3. М. В. Ковалів, В. О. Іваха. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal/paper/2017/jun/4948/vnulpurn201683712.pdf> (дата звернення 20.04.2022).

4. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/T150580?an=1> (дата звернення 20.04.2022).

5. Наказ Міністерства внутрішніх справ від 10 грудня 2015 року № 1560, зареєстрованою у Міністерстві юстиції України 05 січня 2016 року за № 12/28142 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0012-16#n14>(дата звернення 20.04.2022).

6. Проект Закону України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/II07108I> (дата звернення 20.04.2022).

7. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1245224> (дата звернення 20.04.2022).

МІЖНАРОДНІ ЗЛОЧИНИ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ПОДІЙ В УКРАЇНІ

АНДРІЯШЕВСЬКИЙ Артур

студент 2-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

СКЛЯР Надія

доцент кафедри державно-правових дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Повномасштабний відкритий воєнний напад росії за підтримки її сателіта білорусі, початий 24 лютого 2022 року, став для всіх українців початком нової реальності. Близько 4-ої години за київським часом 24 лютого президент рф володимир путін оголосив про воєнну операцію з метою нібито «демілітаризації та денацифікації України»; через кілька хвилин почалися ракетні удари по всій Україні, у тому числі поблизу Києва. Російські війська вдерлися до України поблизу Харкова, Херсона, Чернігова, Сум, увійшовши з росії, Білорусі та тимчасово окупованого росією Криму.

У березні 2022 року російські передові сили захопили місто Бучу, що є однією з початкових околиць Києва, куди увійшли російські війська. Під час загального відступу російських військ на північ від Києва внаслідок атак

українських військових у районі Бучі росіяни передислокувалися на Північ. Українські війська увійшли до міста 1 квітня.

2 квітня 2022 року в соцмережах опублікували початкові відеозаписи того, що залишилося після виходу російських військ, і показали масові вбивства мирного населення. Після відходу російських військ із Бучі наприкінці березня з'явилися докази численних звірств, вчинених загарбниками під час окупації регіону. 18 понівечених тіл убитих чоловіків, жінок і дітей знайшли в підвалі. Огляд тіл виявив сліди катувань; відрізані вуха та вирвані зуби [3].

Головні вулиці були всіяні загиблими мирними жителями, які займалися повсякденним життям. Трупи жителів Бучі також були виявлені в подвір'ях будинків та інших місцях. Тіла вбитих у Бучі почали з'являтися на вулицях 11 березня, коли туди зайшли війська РФ, їх видно на знімках супутника [4].

З 4:00 ранку 24 лютого 2022 року, коли почався збройний напад російської федерації на Україну, до опівночі 18 березня 2022 року (місцевий час) Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ ООН) зафіксувало 2246 випадків загибелі або поранення цивільних осіб в Україні: 847 загиблих і 1399 поранених [5].

Станом на 10 годину 18 квітня 2022 за даними Єдиного реєстру досудових розслідувань, а також інших джерел, які потребують підтвердження, з початку вторгнення російської федерації в Україну загинуло 205 дітей та постраждало 362 дитини. Фактичну кількість загиблих і поранених дітей встановити неможливо через те, що в українських містах окупаційні війська ведуть активні бойові дії [6].

Більшість зафіксованих втрат серед цивільних осіб було спричинено застосуванням вибухової зброї з широкою зоною ураження, включаючи обстріли з важкої артилерії та реактивних систем залпового вогню, а також ракетні та авіаудари [5].

Уповноважена ВР з прав людини Людмила Денісова повідомила, що наразі задокументовано приблизно 25 дівчат, яких російські окупанти згвалтували у Бучі під Києвом. Денісова також зазначила, що жінки

повідомляють про сексуальне насильство на гарячі лінії або у боти в Telegram. Проте оцінити масштаби сексуальних злочинів зараз неможливо, оскільки не всі готові розповісти [7].

Управління Верховного комісара ООН з прав людини вважає, що реальні цифри значно вищі, особливо на території, яка контролюється Урядом, оскільки отримання інформації з деяких місць, де тривають інтенсивні бойові дії, відбувається з затримкою, та багато повідомлень із місць, звідки надходить інформація про втрати серед цивільного населення, все ще потребують підтвердження [5].

Під час звірських дій окупантів на території нашої країни було порушено безліч міжнародно-правових документів, які стосуються прав цивільних осіб. Зокрема, Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення всередині країни, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 року, принципи ООН щодо реституції житла та майна в контексті повернення біженців і переміщених осіб, Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1708 «Вирішення майнових питань біженців і внутрішньо переміщених осіб», Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи (2006) 6 державам членам щодо внутрішньо переміщених осіб.

Статті 6-9 Римського статуту міжнародного кримінального суду, статті 2-3, 146-147 Женевської конвенції від 12 серпня 1949 року – це лише той невеликий відсоток того, що порушили російські військові під час перебування у м. Буча. Враховуючи лише події, які відбувалися там, міжнародна спільнота має негайно ухвалити рішення про повну та беззастережну ізоляцію росії від зовнішнього світу, визнання цієї «держави-монстра» як міжнародного терориста, винних притягнути до відповідальності, а дії звірського режиму путіна визнати як геноцид української нації.

Список використаних джерел

1. Женевська конвенція від 12 серпня 1949 року про захист цивільного населення під час війни. URL: https://www.un.org/ru/documents/declconv/conventions/geneva_civilian_1.shtml
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#top
3. Ukraine, Louise Callaghan, Zabuchchya. Bodies of mutilated children among horrors the Russians left behind. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/bodies-of-mutilated-children-among-horrors-the-russians-left-behind-5ddnkkwp2>
4. У Бучі знайшли “братську могилу”, де поховані майже 300 людей, на вулицях десятки трупів. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/2/7336702/>
5. Україна: втрати серед цивільних осіб. URL: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20-%20civilian%20casualty%20update%20as%20of%2024.00%2018%20March%2022%20UKR.pdf>
6. Уповноважений: через російську агресію щодня гинуть і травмуються українські діти. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/upovnovazhenij-cherez-rosijsku-agresiyu-shchodnya-ginut-ta-travmuyutsya-ukrayinski-diti
7. Російські окупанти згвалтували у Бучі щонайменше 25 дівчат, 9 з них вагітні – Денісова. URL: <https://tsn.ua/ato/rosiyski-okupanti-zgvaltuvali-u-buchi-schonaaymeneshe-25-divchat-9-z-nih-vagitni-denisova-2034943.html>

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ І ЧЛЕНІВ СІМ'Ї В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

АНДРУХ Карина

студентка 3-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

ПИЛИПЕНКО Дмитро

завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

На сьогоднішній день актуальним стало питання щодо осіб за рівнем спорідненості у ст. 3 КПК законодавець наголошує на тому, що до близьких родичів у розумінні вітчизняного КПК, між іншим, належать рідний брат та рідна сестра. Й хоча законодавець не роз'яснює та не конкретизує свою позицію щодо належності осіб до зазначених категорій учасників кримінального провадження, зміст цих категорій тлумачиться чинним Сімейним кодексом України (далі – Сімейний кодекс). Відповідно до Сімейного кодексу до рідних братів і сестер відносяться також повнорідні та неповнорідні брати та сестри. У свою чергу, повнорідними є брати і сестри, які мають спільних батьків. Не повнорідними є брати та сестри, які мають спільну матір чи спільного батька (ст. 26). Таким чином, ступінь спорідненості братів і сестер у кримінальному провадженні враховує два критерії: 1) повнорідні; 2) не повнорідні (-ні) [1].

Визначаючи ступінь споріднення кровних братів та сестер як представників прямої лінії споріднення, законодавець оминає стороною таку категорію осіб як двоюрідні брат та/або сестра, які є представниками бічної лінії споріднення. Взагалі, серед осіб, визначених кримінальним процесуальним законом у якості близьких родичів, більшість собою являють саме родичі за прямою лінією споріднення. При цьому бічна лінія споріднення, як ми вже зазначали, представлена у КПК лиш рідними братом та сестрою. Таке ставлення законодавця до формування визначення «близькі родичі та члени сім'ї» у КПК, є, як на нашу думку, не зовсім обґрунтованим кроком з боку законодавця [2].

Продовжуючи розгляд питання щодо імунітету родичів бічної лінії споріднення додатково слід відокремити таких осіб як зведений брат та зведена сестра. Зведеними братами та сестрами визнаються особи, батьки яких перебувають у шлюбі, тобто яких «звело» одруження батьків. Між такими особами цілком можуть налагоджуватись тісні родинні стосунки. Тим більш, що визначаючи у КПК перелік близьких родичів та членів сім'ї, законодавець чомусь згадує про важливість стосунків між вітчимом, мачухою та пасинком й падчеркою, при цьому законодавцем залишаються поза полем зору такі особи як зведені брати та сестри.

Вважаємо, що родинні стосунки, що зав'язуються між перерахованими особами мають вважатися відносинами однієї групової належності у розумінні кримінальних процесуальних відносин. Через це, на наш погляд, перераховані особи мають належати до однієї групи осіб, тобто до осіб, які визначаються чинним КПК як близькі родичі та члени сім'ї. Таким чином, зміст ст. 3 КПК потребує додаткового включення до її змісту таких осіб як зведений брат та зведена сестра.

Тому, на наш погляд, перелічені особи повинні належати до однієї групи осіб, тобто до осіб, які визначаються чинним КПК як близькі родичі та члени сім'ї [3].

Досліджуючи питання імунітету близьких родичів та членів сім'ї окремо доцільно звернути увагу на процесуальний статус таких осіб бічної лінії споріднення як рідні тітка, дядько, племінник та племінниця. На наше переконання, ступінь споріднення із зазначеними особами є достатньо міцним за для того, щоб вважати такі відносини близькими родинними стосунками з точки зору кримінальної процесуальної діяльності. Не дивлячись на той факт, що перераховані особи належать до бічної лінії споріднення, близькість стосунків між ними не може залишатись поза увагою вітчизняного законодавця. Погляд на цю проблематику крізь призму гуманізації кримінального процесу, актуалізує питання щодо включення перерахованих осіб до змісту ст. 3 КПК.

Вважаємо, що такий крок є правильним та сприятиме збереженню родинних стосунків між близькими родичами та членами сім'ї.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що зміст п. 1 ч. 1 ст. 3 чинного КПК України має бути викладений у такій редакції: близькі родичі та члени сім'ї – чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, *двоюрідний брат, двоюрідна сестра, зведений брат, зведена сестра, рідна тітка, рідний дядько, рідний племінник та рідна племінниця*, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі

Список використаних джерел:

1. Сімейний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Шлюби між двоюрідними родичами. URL: <http://megasite.in.ua/100297-shlyubi-mizh-dvoyuridnimi-rodichami.html>
3. Кримінальний процесуальний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

АФАНАС'ЄВА Дар'я

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

КОВАЛЬОВА Ольга

завідувачка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної
безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

Діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в умовах введення воєнного стану зводиться до сприяння органам управління, створеним на визначеній території, в безпосередньому вирішенні завдань оборони держави. Органи внутрішніх справ у системі органів держави, що працюють у цій ситуації, займають особливе місце, зумовлене вмістом завдань у розглянутих умовах діяльності. Від ефективності їх роботи вирішальною мірою залежить безпосереднє забезпечення внутрішньої безпеки.

Саме в цих цілях і необхідно уточнити компетенцію органів внутрішніх справ, бо тільки наявність уточнених повноважень дає юридично обґрунтовані гарантії законності в реалізації функцій служб і підрозділів органів внутрішніх справ. Безсумнівно, що для успішного виконання завдань, поставлених перед органами внутрішніх справ в умовах воєнного стану, їхні обов'язки і права повинні відповідати основному принципу – нові обов'язки кореспондуються з новими правами. Надзвичайно важливою є та обставина, що розширення компетенції органів внутрішніх справ при введенні воєнного стану є в системі заходів примусу. Співробітники органів внутрішніх справ не можуть переступити меж дозволеного в методах і засобах своїй діяльності щодо забезпечення безпеки. Їх коло в цих умовах, на наш погляд, має бути розширено, бо застосування їх не завжди пов'язане з правопорушеннями, а може бути результатом оцінювання обстановки, що складається. Ускладнення компетенції органів внутрішніх справ проявляється і у внутрішньому управлінні кожним з

них. Особливості організації діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського[1]

Порядку в умовах воєнного стану визначено чинним законодавством, насамперед Законом України і залежать від завдань, які повинні бути виконаними та розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення органів внутрішніх справ. Працівники органів внутрішніх справ, які виконують обов'язки щодо охорони громадського порядку в умовах воєнного стану, мають знати організацію і тактику діяльності органів внутрішніх справ у таких умовах, завдання, функції, форми і методи діяльності поліції, рішення місцевих органів влади з питань охорони громадського порядку, чинне законодавство, зокрема те, яке регламентує діяльність органів внутрішніх справ та інших правоохоронних структур в умовах воєнного стану. Тобто надзвичайна складність забезпечення громадського порядку в умовах воєнного стану вимагає високої професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ.[3]

Дії органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану повинні бути юридично грамотними, сприйматись громадянами, чиї права та свободи обмежуються, як справедливі і законні. Незаконні дії працівників органів внутрішніх справ можуть завдати значної шкоди.

Органи внутрішніх справ здійснюють багатofункціональну діяльність від імені держави, місце і роль якої в механізмі забезпечення режиму воєнного стану полягає в реалізації національних інтересів (забезпечення конституційних прав і свобод громадян, участь у забезпеченні соціальної стабільності суспільства, екологічної безпеки, захисті суспільства від тероризму та ін.) з протидії воєнним загрозам.[2]

Ефективність форм і методів забезпечення режиму воєнного стану багато в чому залежить від гнучкості та динамічності використання сил і засобів органів внутрішніх справ. При цьому важливе значення має поліпшення форм і

методів взаємодії поліції та громадськості у справі забезпечення режиму воєнного стану.[1]

Висновки. Об'єктом уваги діяльності органів внутрішніх справ є внутрішні загрози військового стану України, особливо такі, як криміналізація суспільства, розвиток "тіньової економіки", різні прояви тероризму, неналежне виконання законів і низький рівень правопорядку та ін. Отже, основною функцією органів внутрішніх справ щодо забезпечення режиму воєнного стану є протидія внутрішнім загрозам, чого досягають вирішенням таких завдань, як боротьба зі злочинністю, особливо з її організованими формами; протидія різним проявам тероризму; забезпечення громадської безпеки тощо.

Список використаних джерел:

1. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 26 листопада 2018 року №0012525-18 "Щодо надзвичайних заходів із забезпечення державного суверенітету і незалежності України та введення воєнного стану в Україні" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012525-18>

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 липня 2020 року № 573 "Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0013525-18#Text>

3. Закон України про правовий режим воєнного стану <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=284>

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ КУРСАНТСЬКОЇ МОЛОДІ У КРИЗОВОМУ ПРОСТОРИ

АФАНАС'ЄВА Дар'я

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

МУХІНА Галина

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат
педагогічних наук, доцент

Актуальність вивчення ціннісних орієнтацій молоді обумовлена появою цілого ряду наукових доробок, присвячених різним аспектам цієї проблеми. У соціально-психологічних і психолого-педагогічних дослідженнях вивчається структура і динаміка ціннісних орієнтацій особистості в юнацькому віці, роль ціннісних орієнтацій у механізмі соціальної регуляції поведінки, взаємозв'язок ціннісних орієнтацій з індивідуально - типовими і характерологічними особливостями особистості, з професійною спрямованістю і так далі.

Проблема дослідження ціннісних орієнтацій здобувачів та здобувачок вищої освіти залишається актуальною, так як, по-перше, немає єдиного підходу до трактування поняття ціннісних орієнтацій, по-друге, кардинальні зміни в політичній, економічній, духовній сферах нашого суспільства, які відбуваються в умовах воєнного стану, тягнуть за собою радикальні зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках людей, особливо яскраво це виражено у майбутніх поліцейських.

Система ціннісних орієнтацій є важливим регулятором активності людини, оскільки вона дозволяє співвідносити індивідуальні потреби і мотиви з усвідомленими та прийнятими особистістю цінностями й нормами соціуму. Як зазначає В. Алексєєва, ціннісні орієнтації є формою включення суспільних цінностей у механізм діяльності і поведінки особистості. На думку дослідниці, система ціннісних орієнтацій – це «основний канал засвоєння духовної культури

суспільства, перетворення культурних цінностей у стимули і мотиви практичної поведінки людей» [1].

На сьогодні, українці дуже чітко, найвищою ціною – ціною людських життів, задекларували своє прагнення проєвропейського курсу для нашої країни. Очевидно, цінності, важливі для громадян ЄС, є близькими й українцям. Щодо європейських цінностей, то вони закріплені в таких нормативноправових документах ЄС, як: Копенгагенські критерії членства в ЄС, Лісабонський договір, договори, що запроваджують ЄС та конституцію. Проаналізуємо європейські цінності, зарегламентовані в цих нормативних документах: мир розглядається як відсутність збройних конфліктів та вирішення конфліктів між державами, якщо вони виникають, мирно, шляхом перемовин; права людини – невід’ємний складник, без якого не може існувати держава; їх дотримуються всі члени суспільства незалежно від сфер діяльності; демократія через дотримання справедливості та рівності для всіх; свобода особистості – необхідна умова існування суспільства, виявляє вищу духовну суть людини і цінність життя; законність – неухильне дотримання і виконання законів усіма суб’єктами права; рівноправність – рівність усіх громадян суспільства перед законом і судом; толерантність – сприйняття і терпіння суб’єктів відмінних у поглядах і уявленнях; солідарність – соціальна згуртованість та єдність дій, у процесі яких досягаються певні цілі; самореалізація – процес становлення особистості через реалізацію свого призначення; повага до інших культур – поважне та толерантне ставлення до «чужої» культури; особливий вид духовно-практичної діяльності, заснованої на вірі у священне [3].

Аналіз статистичних даних свідчить, що в цілому, європейський світогляд і цінності визнаються українцями як гідний ідеал для наслідування. Практично на усіх групах респондентів звучала теза про те, що вони є необхідною умовою нормального функціонування суспільства.

Таким чином, можна говорити про те, що низка базових європейських цінностей сприймається українцями як благо, до якого потрібно прагнути та яке в перспективі може вплинути на позитивні суспільні тенденції. Проте, як

показало дослідження у 2017 році у свідомості українців досить часто домінують цінності особистого благополуччя, такі як: здоров'я, успіх, достаток, щаслива сім'я, відсутність стресів, рідше – інтелектуальний і особистісний розвиток. На другому місці опинились пов'язані із ними цінності патерналістського спрямування: якісні та безкоштовні освіта і медицина, гідні пенсії, соціальні виплати, забезпеченість робочими місцями, співмірні отримуваним доходам ціни, стабільність. І в останню чергу учасники фокус-груп згадують цінності, які регулюють співжиття у суспільстві, умовно «європейські цінності»: верховенство права, демократія, свобода слова, чесність/прозорість, прагнення надати рівні можливості усім громадянам тощо [2].

На нашу думку, якщо б таке опитування проводилося сьогодні в умовах російської агресії то ієрархія цінностей була б представлена по іншому, а саме перше місце посіли б такі цінності як мир, свобода, права людини тощо. Ти більше, що мир як прийнятна та важлива цінність була також згадана на усіх групах опитування українців, що ще раз говорить про незадоволеність в українців різних регіонів базових цінностей та потреб, наприклад, таких, як потреба у фізичній безпеці. Зважаючи на військову ситуацію в країні, цінність миру є особливо актуальною і важливою та потребує особливої уваги з боку держави та наддержавних утворень.

Список використаних джерел:

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности. Психологический журнал. 1984. Т. 5. №5. С. 63-70.

2. Українське суспільство та європейські цінності. Звіт за результатами соціологічного дослідження. Київ. 2017. Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні // http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/Європейські_цінності_tables_and_diagrams_MR_.pdf

3. Чередниченко А.А. Європейські цінності :теоретичні засади формування
// Теорія та історія державного управління. 2020. //
[http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2020/2020_01\(44\)/05.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2020/2020_01(44)/05.pdf).

ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

БЕЗЧАСНИЙ Владислав

курсант 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Серед комплексу правових і організаційних заходів, які вживає держава із протидії корупції, важливе місце займає оперативно-розшукова діяльність (далі - ОРД), яка є різновидом правової діяльності державних органів та безпосередньо пов'язана із виконанням правоохоронної та правозахисної функції.

У сучасних умовах ОРД безпосередньо спрямована на забезпечення виконання завдань кримінального судочинства, зокрема в частині швидкого і повного розкриття вчинених кримінальних правопорушень, у тому числі корупційних. До того ж, у ході здійснення ОРД використовують не тільки засоби примусу (проведення оперативно-розшукових заходів, розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування), але і в засоби оперативно-профілактичного впливу, що забезпечують попередження вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень. Під корупційним правопорушенням слід розуміти діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції» [1], за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Низка статей

Кримінального кодексу України [2] передбачає підстави кримінальної відповідальності за вчинення корупційних чи пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень. З урахуванням завдань оперативно-розшукової діяльності, які визначені статтею 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3] перед оперативними підрозділами одночасно стоїть завдання щодо пошуку та фіксації фактичних даних про протиправні корупційні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України. Окрім того оперативні підрозділи зобов'язані у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень [3, ст. 7, п. 1].

Наведене вище дозволяє нам висновувати необхідність планування та здійснення оперативно-розшукових заходів, метою яких є запобігання корупційних діянь, зокрема і кримінальних правопорушень. Саме тому діяльність оперативних підрозділів значною мірою має спрямовуватися на попередження корупційної злочинності і передбачати виявлення причин, що її породжують, і умов, які їй сприяють, з подальшим вжиттям заходів щодо їх усунення. Крім того, така діяльність має включати в себе виявлення осіб, від яких можна очікувати вчинення корупційних злочинів (потенційних корупціонерів), та існуючих корупційних схем – ще до моменту виявлення ознак кримінального правопорушення або осіб, які його вчинили чи готуються вчинити. Крім того, така діяльність має передбачати вжиття заходів щодо запобігання і припинення кримінальних правопорушень, що готуються. Наразі ж зусилля оперативних підрозділів спрямовуються на виявлення та фіксацію уже вчинених корупційних кримінальних правопорушень та встановлення осіб, які їх вчинили.

Реформа правоохоронної системи призвела до створення низки правоохоронних органів, які уповноважені виявляти та запобігати корупційним кримінальним правопорушенням. Серед підрозділів, які уповноважені здійснювати оперативно-розшукову діяльність слід вказати, створені за останні роки: Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки, Державне бюро розслідувань тощо, які направляють свої зусилля, відповідно до визначених законодавством України повноважень, на протидію корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням. Національна поліція України, Служба безпеки України також направляють свої зусилля на протидію означеним правопорушенням.

Проведений нами аналіз дозволяє зазначити, що з урахуванням високої латентності корупційних правопорушень саме оперативно-розшукова діяльність надає можливість ефективно їм протидіяти. Одночасно існує потреба у законодавчому розширенні можливостей ОРД в існуючій системі протидії корупції. З метою забезпечення максимальної реалізації потенціалу ОРД у протидії корупції вбачається за потрібне внести зміни до чинного законодавства, які б передбачили можливість: 1) ініціативного здійснення оперативними підрозділами оперативно-розшукових заходів під час кримінального провадження; 2) перевірки шляхом проведення ОРД заяв або повідомлень про кримінальні правопорушення, які готуються; 3) удосконалення механізму взаємодії оперативних підрозділів з органом досудового розслідування через впровадження інституту детективів, як приклад діяльність детективів НАБУ.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ФОРМИ ПРОЯВУ, НАСЛІДКИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ВЕСЕЛОВА Владислава

курсантка 3-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

КРУШЕНИЦЬКИЙ Андрій

викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

З початком активної фази збройної агресії Російської Федерації на території України гостро постало питання кримінальної відповідальності за співпрацю українців з Російською Федерацією, її адміністраціями й так званими «ДНР» та «ЛНР» на тимчасово окупованих територіях Донецької, Луганської областей, а також у АР Крим. Протягом року у Верховній Раді України були зареєстровані три законопроекти, в яких народні депутати пропонували встановити кримінальну відповідальність за так званий колабораціонізм.

Востаннє проблема колабораціонізму на теренах України серйозно обговорювалася та розв'язувалася у фаховій літературі в контексті подій Другої світової війни. Станом на сьогодні українська наукова спільнота поступово повернулася до вивчення відповідних питань, актуальність яких щороку посилювалася та набирала обертів. Основні передумови, які забезпечили тимчасову успішність здійсненої воєнної кампанії та відносну поширеність

колабораціоністської поведінки на тимчасово окупованих територіях, слід визнати такі: 1) тривала та спланована підготовка до окупації (зовнішні чинники); 2) особливості суспільно-політичного розвитку довоєнної України (внутрішні чинники); 3) пострадянський спадок і прихильність до ідеології «руського міра» (історичні та ідеологічні чинники).[2]

Поняття колабораціонізму знайшло своє подальше наукове розроблення, що дозволило науковцям-історикам класифікувати його, виокремлюючи залежно від характеру й рівня співпраці та зазвичай беручи до уваги широкий спектр дій, які сприяють утвердженню окупаційної влади, такі види: побутовий, економічний, військовий, політичний, адміністративний.

Отже, колабораціонізм - умисне і добровільне співробітництво громадянина України з державою-агресором або її представниками у будь-якій формі, в інтересах держави-агресора і на шкоду національній безпеці України чи її союзників. [1]

Протягом декількох років науковці сперечалися щодо виокремлення відповідальності за колабораціонізм, а саме за співпрацю з ворогом, що вчиняється з метою спричинити шкоду своїй державі та (або) її союзникам, у особливій частині Кримінального Кодексу України.

Деякі правники переконують у тому, що жодних проблем колабораціоністськими практиками, які виникли в Україні, майже не існує. Так, на думку М. Рубашенка, кримінальна відповідальність за колабораціонізм уже передбачена у складі такого злочину, як державна зрада, а тому запровадження самостійної форми такого діяння призведе до плутанини та становитиме небезпеку порушення прав і свобод людини. Науковець підкреслює, що колабораційна діяльність може набувати будь-якої з передбачених ст. 111 КК України форм державної зради та здійснюватися у військовій, адміністративній (управлінській), економічній і навіть побутовій сферах. Проте кримінальна відповідальність за відповідну діяльність наставатиме лише за такі діяння, які є умисними, та якими заподіюється істотна шкода суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи

інформаційній безпеці України або створюється реальна загроза її заподіяння.
[2]

24 лютого 2022 року повномасштабним вторгненням російської армії розпочався новий етап російсько-української війни. Через велику кількість осіб, які співпрацюють з ворогом проти власної країни, допомагають окупантам і беруть, безпосередньо, участь у переслідуванні патріотів країни, було прийнято рішення щодо внесення змін до КК України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність.

Верховною радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)» № 2108-IX від 03.03.2022.

Так, в пояснювальній записці до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність)» передбачено, що колабораціонізм як явище підриває національну безпеку України та становить безпосередню загрозу державному суверенітету, територіальній цілісності, конституційного ладу та іншим національним інтересам України, тому повинен нести за собою відповідальність, встановлену законом.

Для досягнення вказаної мети Кримінальний кодекс України доповнили новою ст. 111-1 «Колабораційна діяльність», якою передбачили кримінальну відповідальність за співпрацю з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями у військовій, політичній, інформаційній, адміністративній, господарській та трудовій сферах. [3]

Таким чином, наслідком прийняття цього закону стане запровадження кримінальної відповідальності за співпрацю з державою-агресором, її окупаційною адміністрацією та/або її збройними чи воєнізованими формуваннями, яка передбачатиме обмеження доступу до зайняття посад, до посад, пов'язаних із виконанням функцій держави чи місцевого самоврядування, строком на 15 років та накладення інших відповідних покарань

для осіб, які здійснювали таку співпрацю, а також можливість ліквідації юридичних осіб, уповноважені особи яких здійснювали таку співпрацю. [1]

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III (редакція від 05.01.2022). Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Письменський Є.О. Колабораціонізм у сучасній Україні як кримінально-правова проблема. Право України. 2020. № 12. С. 116-128.
3. Морозов Є.Є. Колабораційна діяльність під час збройного конфлікту в Україні. URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/43896> (дата звернення: 17.04.2022)

ПОВНОВАЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

ГАРМАШ Олександр

курсант 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Кримінальна поліція є структурним підрозділом Національної поліції України, завданням якої є забезпечення протидії злочинності, захист прав і свобод громадян, інтересів держави і суспільства. Діяльність підрозділів кримінальної поліції здійснюється за територіальним та лінійним принципом організації діяльності. До підрозділів кримінальної поліції відносяться територіальні та міжрегіональні територіальні підрозділи. Діяльність підрозділів кримінальної поліції має відповідне законодавче та відомче нормативно-правове забезпечення.

Підрозділи кримінальної поліції застосовують повноваження поліції, які визначені статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1], зокрема: виявляють причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, вживають у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживають заходи з метою виявлення кримінальних правопорушень; припиняють виявлені кримінальні правопорушення, усувають загрози життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального правопорушення, а також здійснюють своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.

Згідно статті 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», яка визначає систему підрозділів, що здійснюють ОРД саме підрозділи кримінальної та спеціальної поліції Національної поліції, є суб'єктами які уповноваженні на проведення ОРД [2]. Як суб'єкт ОРД кримінальна поліція, наділена правами та обов'язками підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність які визначенні в Законні України «Про оперативно-розшукову діяльність». Як приклад, відповідно до вимог статті 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» кримінальна поліція зобов'язана:

- 1) у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення кримінальних правопорушень та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, здійснювати профілактику правопорушень;

- 2) виконувати письмові доручення слідчого, вказівки прокурора та ухвали слідчого судді суду і запити повноважних державних органів, установ та організацій про проведення оперативно-розшукових заходів;

3) інформувати відповідні державні органи про відомі їм факти та дані, що свідчать про загрозу безпеці суспільства і держави, а також про порушення законодавства, пов'язані з службовою діяльністю посадових осіб;

4) здійснювати взаємодію між собою та іншими правоохоронними органами, в тому числі відповідними органами іноземних держав та міжнародних антитерористичних організацій, з метою швидкого і повного попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень.

Слід окремо зазначити, що у разі виявлення ознак кримінального правопорушення оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Відповідно до вимог статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підрозділи кримінальної поліції мають право:

1) опитувати осіб за їх згодою, використовувати їх добровільну допомогу;

2) проводити контрольовану поставку та контрольовану і оперативну закупку товарів, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь.

3) порушувати в установленому законом порядку питання про проведення перевірок фінансово-господарської діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та осіб, які займаються підприємницькою діяльністю або іншими видами господарської діяльності індивідуально, та брати участь в їх проведенні;

4) ознайомлюватися з документами та даними, що характеризують діяльність підприємств, установ та організацій, вивчати їх, за рахунок коштів, що виділяються на утримання підрозділів, які здійснюють оперативно-

розшукову діяльність, виготовляти копії з таких документів, на вимогу керівників підприємств, установ та організацій - виключно на території таких підприємств, установ та організацій, а з дозволу слідчого судді в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, - витребувати документи та дані, що характеризують діяльність підприємств, установ, організацій, а також спосіб життя окремих осіб, підозрюваних у підготовці або вчиненні кримінального правопорушення, джерело та розміри їх доходів, із залишенням копій таких документів та опису вилучених документів особам, в яких вони витребувані, та забезпеченням їх збереження і повернення в установленому порядку. Вилучення оригіналів первинних фінансово-господарських документів забороняється, крім випадків, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України;

5) проводити операції із захоплення осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, припинення кримінальних правопорушень;

6) відвідувати жилі та інші приміщення за згодою їх власників або мешканців для з'ясування обставин злочину, що готується.

7) негласно виявляти та фіксувати сліди тяжкого або особливо тяжкого злочину, документи та інші предмети, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, у тому числі шляхом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи згідно з положеннями статті 267 Кримінального процесуального кодексу України;

Проаналізувавши, положення законодавчих актів, які регламентують повноваження кримінальної поліції, зазначу, що в своїй діяльності кримінальна поліція керується положеннями наведеними в Законі України «Про Національну поліцію України», а коли здійснюють оперативно-розшукові заходи, дані підрозділи користуються положеннями визначеними Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>.

2. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року №580-VIII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

3. Шинкаренко І.Р. Генезис формування теорії оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 251-264.

ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

ГРУШЕВА Діана

курсантка 3-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

ЛИТВИНЕНКО Ольга

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософії за спеціальністю 081 «Право», майор поліції

У Законі «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану» вказується, що ним вносяться зміни та доповнення до низки статей Кримінального процесуального кодексу України в частині деталізації порядку здійснення кримінального провадження в умовах введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану, а саме: надається можливість генеральному прокурору (особі, яка виконує його обов'язки), керівнику обласної прокуратури, їх першим заступникам і заступникам своєю постановою доручати здійснення досудового розслідування

іншим органам досудового розслідування не лише у разі неефективності здійснення досудового розслідування, а також за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають функціонування відповідного органу досудового розслідування чи здійсненням ним досудового розслідування в умовах введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного, надзвичайного стану [1].

Керівнику прокуратури представлено право обирати запобіжний захід у випадку відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень. Зокрема, керівник прокуратури може самостійно обирати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб стосовно особи, яка підозрюється у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи. Рішенню керівника прокуратури має передувати складання прокурором або слідчим, за погодженням прокурора, відповідного клопотання. Рішення керівника прокурора про обрання запобіжного заходу має бути мотивованим та відповідати загальним нормам кримінального законодавства щодо обрання запобіжних заходів.

Аналогічний порядок може бути застосований і щодо продовження дії запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, раніше обраного слідчим суддею або керівником органу прокуратури. Продовження строку допускається до одного місяця та може відбуватись неодноразово в межах строку досудового розслідування.

На нашу думку такі зміни розширюють функції сторони обвинувачення в межах проведення досудового розслідування, що в свою чергу, покладає на неї частину компетенцій слідчого судді. Розширення функцій сторони обвинувачення, зокрема на працівників прокуратури, покладає велику відповідальність та необхідність дотримання гарантій захисту прав усіх учасників кримінального процесу, чії права обмежуються.

Перекладення функції слідчого судді на прокурорів є позитивною новелою в контексті швидкого вирішення питання стосовно строків запобіжного заходу та його продовження, що зменшить тяганину у вирішенні кримінального процесуального конфлікту.

Окрім цього, варто зазначити, що таке розширення повноважень сторони обвинувачення може негативно вплинути на процесуальне становище підозрюваного чи обвинуваченого. Зокрема може бути порушено право на свободу, у разі незаконного затримання, або затримання, яке триває понад встановлений кримінально-процесуальним кодексом термін, або не своєчасного звільнення особи з-під варти у разі зміни запобіжного заходу на більш м'який, тощо. Мова йде про те, що у звичному режимі досудового розслідування, слідчий суддя виступає так би мовити контролюючим органом над рішеннями та діями, які приймає прокуратура та органи досудового розслідування. Що стосується сторони захисту, то для неї, на стадії досудового розслідування, суд виступає як орган, який здійснює нагляд за дотримання прав особи.

Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок про те, що досудове розслідування у спрощеній формі під час воєнного стану має як позитивні так і негативні сторони.

Варто запропонувати внести зміни в законодавство стосовно необхідності покладення обов'язку на прокурора повідомляти суд про прийняття рішень, які обмежують права людини. Впевнені, що це слугуватиме додатковою гарантією захисту прав осіб, які потрапили під кримінальне переслідування.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ДЖАНТІМІРОВ Марк

курсант 1-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ВОЛОБОЄВ Артур

старший викладач кафедри оперативно-розшукової та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»

З початком прямої військової агресії проти нашої держави уряд запровадив військовий стан, режим якого надає державним органам повноваження, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності тощо. З урахуванням цього трансформується діяльність правоохоронних органів, створюючи виклики до застосування ними новітніх та нетрадиційних засобів протидії злочинності. Одним з таких засобів є поліграф.

Традиційно використання поліграфу вирішує питання щодо встановлення достовірності показань опитуваної особи. Принцип роботи такого спеціального пристрою полягає в аналізі процесів метаболізму, нейрофізіологічної та психофізіологічної поведінки та реакції організму опитуваної особи, на психологічні стимули задані у вигляді коротких відповідей на потрібні запитання, під час демонстрації фото, відеозаписів, схем [1, с. 43]. Тобто, під час опитування спеціаліст спостерігає та фіксує рівень потовиділення, кров'яний тиск, а також глибину і частоту дихання.

Нажаль, на сьогодні використання поліграфу в Україні законодавчо не врегульовано. Водночас запропонований проєкт закону «Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі» [2] доцільно визначає правову основу такому використанню, що ґрунтується на приписах Конституції України, кримінального, кримінального процесуального, цивільного та адміністративного законодавства, Закону України «Про судову експертизу», «Про захист персональних даних», «Про інформацію» тощо.

На нашу думку, застосування поліграфу дозволяє:

оцінити правдивість наданих особою показань або перевірку наявної значущої інформації;

отримати відомості орієнтуючого та ймовірного характеру щодо події вчиненого кримінального правопорушення;

отримати відомості про способи підготовки, вчинення та приховування злочинної діяльності;

отримати інформацію про коло причетних та пов'язаних осіб з подією кримінального правопорушення;

консолідувати інформацію задля організації та планування першочергових дій з виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, а також задля запобігання настанню інших негативних наслідків злочинної діяльності.

Отже, застосування поліграфу створює сприятливі умови для розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. На час дії воєнного стану – це один із ефективних заходів. Проте, факт відсутності правових норм щодо використання поліграфу зумовлює потребу в подальшому вивченні питань, пов'язаних із межами і критеріями застосування такого пристрою, унормуванням системи її правової регламентації та порядку визнання отриманих результатів доказами.

Список використаних джерел:

1. Казначеев Д. Г. Актуальні питання використання поліграфа під час оперативно-розшукової протидії злочинам. Оперативно-розшукова діяльність Національної поліції: проблеми теорії та практики. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Дніпро: ДДУВС, 2017. С. 42–45.
2. Про захист прав осіб, які проходять опитування (дослідження) на поліграфі. Проект закону. Веб-портал: Ліга Закону. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH35Q00A>.

ЩОДО ПОВНОВАЖЕНЬ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ДОРОШЕНКО Тетяна

курсантка 3-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

ГОРОДЕЦЬКА Марина

завідувачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доцент, кандидатка юридичних наук,
підполковник поліції

Сьогодні українські прокурори на сході та півдні нашої держави працюють у непростих умовах, пов'язаних із серйозними проблемами та ризиками. Виклики, які постійно постають перед українською державою, вимагають нових пріоритетних змін у законодавстві та вдосконалення кримінальної процесуальної діяльності прокурорів.

Варто зазначити, що забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень їх судового розгляду в умовах воєнного стану стало неможливим, позаяк чинний Кримінальний процесуальний кодекс (далі - КПК) був призначений для потреб мирного часу.

Тому виникла необхідність у внесенні змін до статті 615 Кримінального процесуального кодексу України [1].

На нашу думку, законодавець саме з метою оперативного реагування на ситуацію в Україні, яка пов'язана з повномасштабною агресією проти нашої Держави, вирішив внести зміни до статті 615 чинного КПК України.

У даній статті кримінальне процесуальне законодавство містить важливий дозвільний механізм. А саме: якщо на тимчасово окупованій території у разі неможливості виконання у встановлені законом строки слідчим суддею своїх повноважень, відповідний прокурор наділяється виключними правами щодо:

- розгляду та вирішення клопотань про тимчасовий доступ до речей і документів;

- розгляд та вирішення клопотань про надання дозволу на проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи;

- розгляд та вирішення клопотань про надання дозволу на проведення негласних слідчих (розшукових) дій;

- розгляд та вирішення клопотань про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб до осіб, які підозрюються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189-191, 201, 258-258-5, 260-263 1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 Кримінального кодексу України [1].

Прокурор здійснює ці повноваження виключно з моменту введення на відповідній місцевості правового режиму воєнного стану і до моменту його припинення. Правом виконувати повноваження, передбачені цією статтею наділений прокурор, який здійснює процесуальне керівництво у відповідному кримінальному провадженні. Зі змісту ст. 615 КПК України вбачається, що прийняте прокурором рішення не підлягає подальшому затвердженню слідчим суддею. Крім того, ані КПК України, ані іншими нормативно-правовими актами не регламентовано порядок оскарження постанов прокурора, прийнятих в порядку ст. 615 КПК України [2].

Чи заміняє прокурор слідчого суддю та його повноваження, які обмежують конституційні права громадян? Так, звичайно. Але закон якраз і наділив прокурора такими дискреційними правами саме лому, що це відбувається не у стандартних умовах, а навпаки. Однак для такого виду кримінальної процесуальної діяльності необхідна сукупність певних факторів:

- 1) особливий режим;
- 2) вчинення особою кримінальних правопорушень, які визначені чинним законодавством;
- 3) наявність обґрунтованої підозри щодо діянь особи;
- 4) неможливість виконання слідчим суддею своїх повноважень»
- 5) необхідність оперативно реагувати на ситуацію;
- 6) реалізація такої компетенції як здійснюється виняток.

Отже, на період воєнного стану на тимчасово окупованих територіях закон наділив прокурора здійснювати такі повноваження не за всіма видами кримінальних правопорушень, а лише в категорії найтяжчих, таких як посягання на територіальну цілісність та недоторканість України, терористичний акт, диверсія, застосування зброї масового знищення, геноцид та інші (статті 109-115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189-191, 201, 258-258-5, 260-263-1, 294, 348, 349, 365, 377-379, 402-444 КК України) [1].

Зазначені зміни до законодавства, безумовно, є важливим кроком у протидії злочинності в умовах воєнного стану. На відміну від науковців, практикуючі працівники органів Служби безпеки України зазначають про позитивний їхній бік. Оскільки вони на законному рівні дають змогу миттєво реагувати на таке явище й запобігати тяжким наслідкам.

Підсумовуючи. викладене, можна дійти висновку, що саме прокурор у вказаних обставинах наділений винятковими повноваженнями для здійснення кримінальної процесуальної діяльності в умовах воєнного стану. При цьому механізм реалізації деяких із них, зокрема, під час надання згоди на проведення процесуальних дій, передбачених статтею 615 КПК України, потребує

подальшого вдосконалення шляхом внесення змін до кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України: кодекс від 13.04.2012, редакція від 27.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1089> (дата звернення: 11.04.2022 р.)

2. І. Гловюк. Кримінальне провадження в умовах воєнного стану. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/kryminalne-provadhennya-v-umovah-voyennogo-stanu/> (дата звернення: 11.04.2022 р.)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ

ЄСЬКОВА Катерина

курсантка 1-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

ПАВЛИШ Тетяна

доцентка кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

Стрімкий розвиток інформаційних технологій поступово трансформує світ. Відкритий та вільний кіберпростір розширює свободу і можливості людей, збагачує суспільство, створює новий глобальний інтерактивний ринок ідей, досліджень та інновацій, стимулює відповідальну та ефективну роботу влади і активне залучення громадян до управління державою та вирішення питань місцевого значення, забезпечує публічність та прозорість влади, сприяє запобіганню корупції.

Водночас переваги сучасного цифрового світу та розвиток інформаційних технологій обумовили виникнення нових загроз національній та міжнародній безпеці. Поряд із інцидентами природного (ненавмисного) походження зростає кількість та потужність кібератак, вмотивованих інтересами окремих держав, груп та осіб [1].

Інформаційна безпека – це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, який забезпечує його формування, використання і розвиток в інтересах громадян, організацій, держави [2].

Більш детальне формулювання інформаційної безпеки – це стан захисту інформаційних потреб окремих людей, суспільств і націй незалежно від того, чи існують внутрішні та зовнішні загрози інформації, її існуванню та постійному розвитку [3].

Під інформаційним середовищем розуміють сферу діяльності суб'єктів, пов'язану зі створенням, перетворенням і споживанням інформації [4].

З розвитком Інтернету, з'явилася можливість використовувати всі його досягнення в різних його проявах. Одним з таких проявів стали соціальні мережі, які набули на сьогодні статусу невід'ємного атрибуту нашого життя. Представити сучасну людину без соціальних мереж просто неможливо. Спілкування, пошук інформації і друзів, обмін новинами, можливість слухати музику, дивитися відео і фотографії. Складно собі уявити, що колись люди могли обійтися без профілю в соціальній мережі [5].

Особливої уваги заслуговують соціальні мережі працівників Національної поліції України в умовах воєнного стану. Інформація, що міститься на персональних сторінках соціальних мереж працівників поліції, надає змогу ідентифікувати особу, місце роботи і перебування, оцінити політичні вподобання та особисті інтереси. Тому з метою особистої інформаційної безпеки слід закрити особисті профілі Facebook, Instagram. Прибрати із профілей соціальних мереж особисту інформацію, обмежити коментарі, обмежити доступ до вашої сторінки у настройках приватності, не

додавати без критичного аналізу профілю у друзі незнайомих людей, перевіряти облікові записи (акаунти) тих, хто хоче стати вашим другом.

Аккаунт Google можна «убезпечити шляхом використання багатофакторної автентифікації». Усі без винятку онлайн-ресурси (електронна пошта, хмарні сховища, соціальні мережі) дають користувачам змогу захистити свої облікові записи за двофакторної автентифікації [6, с.13].

Як багатофакторна автентифікація можуть використовуватися:

1. SMS-повідомлення з тимчасовим кодом, який приходить на телефон, зареєстрований у сервісі.

2. Спеціальні програми, які генерують одноразовий тимчасовий код, який користувачеві потрібно ввести після введення пароля. Прикладом програми для багатофакторної автентифікації є Google Authenticator.

Працівники Національної поліції України також можуть долучатися до вилучення неприємного і неприйняттого контенту в Інтернет-сервісі YouTube, TikTok, Telegram-каналах шляхом скарги на дану інформацію.

Таким чином, враховуючи загрози інформаційній безпеці особистості поліцейського, а саме: загрози впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації) на особистість, суспільство, державу; загрози несанкціонованого й неправомірного впливу сторонніх осіб на інформацію і інформаційні ресурси (їх виробництво, системи формування й використання); загрози інформаційним правам і свободам особистості (праву на виробництво інформації, її поширення, пошук, одержання, передавання та використання; праву на інтелектуальну власність на інформацію, в тому числі й речову) [7], працівники Національної поліції України повинні дотримуватися правил інформаційної безпеки, описаних вище і правильно і вчасно оцінювати ризики, які виникають у інформаційному просторі, особливо під час воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Стратегія кібербезпеки України. URL: <https://nncit.wunu.edu.ua/strategiya-kiberbezpeki-ukrayini/> (дата звернення: 11.04.2022).
2. Термін «Інформаційна безпека». Термінологія законодавства. Верховна Рада України: [сайт]. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/11458> (дата звернення: 12.04.2022).
3. Інформаційна безпека. Визначення інформаційної безпеки. URL: <https://sites.google.com/site/informacijnabezpeka15/-ponatta-informacijnoie-bezpeki/viznacenna-informacijnoie-bezpeki> (дата звернення: 12.04.2022).
4. Захист інформації та інформаційна безпека. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/zahist-informacii-ta-informacijna-be/> (дата звернення: 12.04.2022).
5. Соціальні мережі: різні аспекти впливу на людину. *Українське право*. URL: https://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_law_berkiy_Social_networks_and_there_involves/ (дата звернення: 13.04.2022).
6. Глебова А.О., Пістряга Т.В., Чуткий С.І. Онлайн безпека. Навчально-методичний посібник. К.: Піксель, 2022. 76 с.
7. Інформаційна безпека особистості URL: <https://sites.google.com/site/infobezpekaosobu/informacijna-bezpeka> (дата звернення: 14.04.2022).

ВІДОМЧИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

КАРАКУЦ Богдан

курсант 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

При проведенні оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) особливе значення має відомчий контроль. Це обумовлено перш за все тим, що ОРД як вид діяльності здійснюється переважно негласними засобами, що обмежує можливість контролю за оперативними підрозділами з боку громадян і громадських організацій. З цієї ж причини в певній мірі утруднений контроль з боку органів державної влади.

Даючи визначення відомчого контролю зазначаємо, що це діяльність керівників оперативно-розшукових підрозділів по контролю за законністю здійснення ОРД і забезпеченням прав і свобод громадян в процесі проведення оперативно-розшукових заходів.

Стаття 4 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1], зазначає, що ОРД ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини. Тому здійснення відомчого контролю включає в себе оцінку законності, обґрунтованості та ефективності ОРД і дозволяє перешкодити прийняттю неправомірного рішення і відновити порушені права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб, а також допомагає керівникові прийняти самостійне рішення щодо здійснення оперативно-розшукових функцій.

Стаття 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», встановлює гарантії законності при проведенні оперативно-розшукових заходів. В частині першій даної статті зазначено, що у кожному випадку наявності

підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності заводиться оперативно-розшукова справа. Як приклад, постанова про заведення такої справи в підрозділі кримінальної поліції підлягає затвердженню начальником органу Національної поліції або начальником відокремленого підрозділу територіального органу Національної поліції або його уповноваженим заступником [1, ст. 9]. При наявності достатніх підстав дозвіл на проведення оперативно-розшукової діяльності дає керівник відповідного оперативного підрозділу, який несе відповідальність за законність здійснюваних заходів відповідно до чинного законодавства та забезпечує відомчий контроль за діями підлеглих. Цілями відомчого контролю є:

- своєчасне попередження порушень закону та розгляд недоліків в процесі здійснення ОРД;
- визначення відповідності цієї діяльності вимогам законодавства України і відомчих нормативних актів;
- забезпечення конспірації і безпеки громадян, які співпрацюють з оперативно-розшуковими органами на конфіденційній основі;
- притягнення до відповідальності осіб, що допускають порушення встановлених законом і відомчими нормативними актами оперативно-розшукових процедур проведення ОРЗ і оформлення оперативно-службових документів [2].

За часом здійснення розрізняють відомчий контроль: попередній, поточний і наступний. У процесі попереднього контролю керівник з'ясовує стан справ в оперативному підрозділі та перевіряє: оперативно-службові документи, що подаються на затвердження: обґрунтованість заведення оперативно-розшукових справ; законність та доцільність рішень, що приймаються оперативними працівниками на стадії планування і підготовки ОРД прогнозування їх результатів та інше.

Поточний контроль здійснює керівник у процесі виконання прийнятих рішень і забезпечує переважно через особисту участь в ОРД. На цьому етапі керівник вивчає оперативно-службові документи, які складають у процесі

проведення конкретних ОРД, своєчасність та обґрунтованість їх оформлення, контролює законність, строки і повноту проведення заходів, перевіряє дієвість заходів, забезпечення конспірації, правомірність використання технічних засобів, тощо.

Наступний (заключний) контроль пов'язаний зі здійсненням заходів щодо: перевірки якості виконання ОРД та їх результативності; оцінювання діяльності щодо здійснення оперативної перевірки; обґрунтованості припинення ОРС чи їх продовження; використання фінансових засобів, що виділяються на ОРД; повноти звітів виконавців; законності проведених заходів (наявність або відсутність скарг громадян на порушення законності); обґрунтованості кінцевих рішень та використання отриманих матеріалів.

Підводячи підсумок зазначаю, що відомчий контроль охоплює всі аспекти планування, проведення та використання результатів ОРД. При цьому керівник оперативного підрозділу володіє безпосередніми адміністративними повноваженнями і може втрутитися в оперативний процес на будь-якій стадії, присікти посягання, які націлені на порушення фундаментальних прав та свободи громадянина, які гарантовані законами України.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

2. Відомчий контроль за здійсненням оперативно-розшукової діяльності. *Книги по економіці та праву*. URL: <https://pravo.studio/rozshukova-diyalnist-operativno/vidomchiy-kontrol-zdiysnennyam-operativno-91732.html>.

3. Поняття, цілі і зміст відомчого контролю за оперативно-розшуковою діяльністю: URL: https://stud.com.ua/80317/pravo/ponyattya_tsili_zmist_vidomchogo_kontrolyu_operativno_rozshukovoyu_diyalnistyu.

POLICE ACTIVITY IN THE CONDITION OF MARTIAL LAW

ЛУНГУ Олександра

курсантка 3-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

МАМОНОВА Олена

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат
педагогічних наук

Today is not the best time for our state. Ukraine is in forced aggression of Russia and its Nazi regime. That is why there is martial law in the country. Martial law involves the temporary substitution of military authority for civilian rule and is usually invoked in time of war, rebellion, or natural disaster. When martial law is in effect, the military commander of an area or country has unlimited authority to make and enforce laws [1].

In such difficult conditions police keep looking for public order as well as staying with the militarists at checkpoints. Martial law has its own rules one of them says that civilian people must stay home after 9 o'clock (the time can differ in different regions of the country).

Police have new powers. The Verkhovna Rada registered Bill № 7147 in order to optimize the activities of the police, including during the martial law regime.

The draft act envisages supplementing Article 23 of the Law of Ukraine “On the National Police” with new clauses and giving the police the powers which are necessary to perform their tasks, including in martial law. In particular, the additions concern the issues of interaction of bodies and subdivisions of the National Police with state bodies, local self-government bodies, legal entities of state form of ownership, including prisoners of war, escorting and holding detainees, demining and admission of police officers to special explosives [2].

Additional police powers include:

Upon written request, they receive free of charge from state bodies, local self-government bodies, legal entities of state ownership the information necessary to perform the tasks and powers of the police, in particular about prisoners of war.

Convoying of persons detained on suspicion of committing a criminal offense, detained, accused or sentenced to imprisonment, as well as their protection in the courtroom.

May detain persons detained for criminal or administrative offenses, persons detained as a precautionary measure, persons under administrative arrest, as well as accused and convicted persons.

Operational demining: detection, neutralization and destruction of explosive devices. Forensic inspection of the scene, including those related to fires, and special explosive work on the facts of the explosions, the receipt of reports of suspicious explosives, the threat of explosion.

Representation and fulfillment of Ukraine's obligations in the International Criminal Police Organization - Interpol. Cooperation with the European Police Office (Europol).

Collection of biometric data of persons, including by fingerprinting. Administrative supervision in accordance with the law.

The law also stipulates that during the martial law, police certification is not carried out. Conscript officers receive a deferment of conscription for the entire period of their service in the police. Also during martial law, police officers are guaranteed free medical care in health care facilities of any form of ownership [3].

Thus our police do all they can and even more to maintain not only the public order but it helps people to be saved , it sheltered them and the police are responsible for our security in all senses. Ukrainian policemen have taken the oath and they perform their duties with the dignity. National Police of Ukraine is a part of an emancipatory mechanism that will lead out state to the well deserved victory. Glory to Ukraine!

Список використаних джерел:

- 1) <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/martial-law-times-civil-disorder>
- 2) https://biz.ligazakon.net/news/209987_u-polts-zyavlyatsya-nov-povnovazhennya-pd-chas-vonnogo-stanu-zakonoproekt-u-rad
- 3) https://jurliga.ligazakon.net/news/210031_v-umovakh-vyni-poltseysk-otrimali-dodatkov-povnovazhennya

ЕЛЕМЕНТИ СИЛОВОГО ФІТНЕСУ У ФІЗИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ КУРСАНТІВ ДОНЕЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЛЮБЧИЧ Дар'я

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

ЗУБЧЕНКО Людмила

доцентка кафедри спеціальних дисциплін та професійної підготовки факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук,
доцент

Одним із важливих складових у підготовці висококваліфікованого працівника Національної поліції України є фізична підготовка. Згідно наказу МВС України №50 від 26.01.2016 «Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України», основними завданнями фізичної підготовки є: підвищення всебічної фізичної підготовленості шляхом розвитку та вдосконалення фізичних якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій; розвиток витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод; формування навичок

самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ, практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу; виховання психологічної стійкості, упевненості у своїх силах, цілеспрямованості, сміливості і рішучості, ініціативи і винахідливості, витримки і самовладання; зміцнення здоров'я, загартування, гармонійний фізичний і духовний розвиток та ведення здорового способу життя [4].

Під час підготовки курсантів для підрозділів Національної поліції України для подальшого проходження служби у практичних підрозділах велике значення має мотивація у заняттях з фізичної підготовки.

Проблема мотивації розглядалась в різних аспектах багатьма дослідниками. Особливості мотивації поведінки та проблему інтересів розглядали у своїх працях А. Бондаренко, Л. Виготський, Д. Ельконін, О.Кульчицька, О.Леонтєв, С. Рубінштейн та ін. Наприклад, О. Кульчицька в ході дослідження мотиваційної сфери молодих людей зазначала, що вивчення мотивації студентської молоді має справу з особливостями індивідуального характеру і з тими процесами, що розкривають фізкультурну діяльність індивіда при її адаптації до вимог педагогічного середовища [2, с.105].

Мотивація до занять з фізичної підготовки розглядається як один з видів психічної регуляції, що керує й організує діяльність людини, інтегрує спонукання в цілісні мотиваційні установки, що детермінують поведінку, діяльність у певній ситуації. Мотивація - це один з важливих факторів підвищення ефективності діяльності усього колективу [1, 2, 3].

Загально відомо, що досягнувши необхідного рівня фізичної підготовки, курсант іноді втрачає інтерес до занять та припиняє регулярні тренування, тим самим погіршує стан власного здоров'я та рівень особистої фізичної підготовленості [3, с.133]. Тому, для формування мотивації курсантської молоді ДонДУВС на заняття з фізичної підготовки, а також на здоровий спосіб життя в цілому, викладачами кафедри бойової та спеціальної фізичної підготовки було використано елементи Кросфіту (силового фітнесу) як одного з нових напрямків

фізкультурно-оздоровчої діяльності. Даний вид фітнесу прийшов в Україну із США. Перші офіційні змагання з Кроссфіту відбулися в окрузі Корсон (США) в 2007 році. Змагання стали потужним фактором популяризації Кроссфіту серед власників клубів і різних спортивних фірм. Щорічно проходить велика кількість турнірів з Кроссфіту, в тому числі чемпіонати Світу та Європи [5, с. 15].

Кросфіт - це колове тренування, сутність якого полягає у виконанні певного комплексу вправ за мінімальний час. Тренування включають в себе елементи з інтервальної роботи високої інтенсивності, в комплексі використовуються навантаження, спрямовані на розвиток одразу декількох фізичних якостей, таких як сила, витривалість і спритність.

Тому, у режим відпочинку курсантів Донецького юридичного інституту МВС України для стимулювання фізкультурно-оздоровчої діяльності, для формування мотивації в цілому до занять з фізичної підготовки, було включено змагання з Кроссфіту.

Такі змагання проводяться регулярно, починаючи з травня 2017 року на спортивному майданчику біля навчального корпусу, де мають змогу прийняти участь представники всіх навчальних взводів. Кожен взвод повинен був представити команду у складі: чотири хлопця та три дівчини. Сутність змагань заключалася в тому, що необхідно за певний фіксований період часу виконати якомога більшу кількість повторень вправ: хлопці – підтягування на перекладині, дівчата – вис на прямих руках (у той час, коли хлопець виконує вправу підтягування на перекладині). Виграє та команда, яка зробить найбільшу кількість повторень за одну хвилину.

Після виконання програми всі курсанти відмітили основні переваги Кроссфіту: а) універсальність (змагання-тренування сприяли як розвитку сили, так і силової витривалості); б) доступність (робота не потребувала спеціалізованих спортивних залів); в) різноманітність та варіативність (Кросфіт включає максимальне розмаїття вправ, причому не лише за наявності снарядів і тренажерів, але й зі своїм власним тілом); г) оздоровлення (за допомогою Кроссфіту можна скласти помірну програму тренувань в стилі ЗФП і така

програма ніколи не зашкодить здоров'ю); д)колективізм (Кросфіт вимагав роботи у злагодженому колективі, створювався змагальний дух у взводі, що мотивував до регулярних занять фізичними вправами і сприяв покращенню спортивного результату).

Таким чином, по-перше, стає очевидним, що використання засобів Кросфіту при мотивованому ставленні курсантів до занять новим видом спорту, які проводяться на високому емоційному рівні, є дуже ефективними, а також різний зміст занять в кожній серії створюють адекватні режими рухової активності та позитивно впливають на темпи розвитку основних фізичних здібностей.

Список використаних джерел:

1. Базилевич Н.О., Тонконог О.С. Вплив занять кросфітом на формування мотивації студентів до регулярних занять фізичною культурою і спортом // Young Scientist. 2017. №2 (42). С. 113–117.
2. Демків А., Кузнецов М., Єна М. Розвиток силової витривалості у курсантів засобами атлетичної гімнастики та кросфіту // Матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення», 10–11 травня 2018 року. Львів, 2018. С. 105–107.
3. Камаев О.И. Спортивный стиль жизни как основа профессиональной подготовки современных полицейских //Особливості підготовки поліцейських в умовах реформування системи МВС України: зб.наук.пр. Харків: ХНУВС, 2016. С. 133-136.
4. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 22.
5. Руководство по тренировкам CrossFit: учебник /Greg Glassman, перевод Е.Богачев, И.Карягин. – М.: 2012. – 115 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

МИРОШНІЧЕНКО Анна

курсантка 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативної-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

В умовах протидії військовій агресії Росії актуальним є питання визначення повноважень структурних підрозділів Національної поліції України. Відповідно до положень статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII у складі поліції функціонують: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція та поліція особливого призначення [1]. Одночасно слід вказати, що об'єктом Закону України «Про основи національного спротиву» від 16 липня 2021 року № 1702-IX є суспільні відносини, які визначатимуть правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки та сил оборони з питань підготовки і ведення національного спротиву [2].

Відповідно до положень Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII до сил безпеки відносяться правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України [3, ст. 1, п. 17].

Зазначаємо, що загальні основи взаємодії між структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліцією, міжрегіональними територіальними органами Національної поліції та їх територіальними

(відокремленими) підрозділами, територіальними органами поліції та їх територіальними (відокремленими) підрозділами щодо запобігання кримінальним правопорушенням, їх виявлення та розслідування визначені Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, яка затверджена наказом МВС України від 07.07.2017 № 575 [4].

Наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129 затверджена «Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» [5]. Наведений вище нормативно-правовий акт МВС України визначає порядок взаємодії головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві і міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України, а також їх структурних та відокремлених підрозділів при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань, в тому числі і спеціальних, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період.

Під спеціальними службовими завданнями слід розуміти завдання, що виконуються територіальними та міжрегіональними органами Національної поліції України, їх структурними і відокремленими підрозділами при реагуванні на надзвичайні ситуації, проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, відпрацюванні та уведенні в дію планів реагування на надзвичайні ситуації та/або при виконанні визначених законодавством України службових завдань у випадку уведення правового режиму воєнного чи

надзвичайного стану, а також виконанні завдань територіальної оборони та цивільного захисту в особливий період [5].

Наведене вище дозволяє нам висновувати, що в умовах введення правового режиму воєнного стану територіальні та міжрегіональні територіальні органи Національної поліції, відповідно до положень чинних законодавчих та нормативно-правових актів, організують свою діяльність з метою запобігання, виявлення та розкриття кримінальних правопорушень

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (редакція від 03.04.2022). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.

2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX (редакція від 19.02.2022). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII (редакція від 24.11.2021). *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

4. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом МВС України від 07.07.2017 № 575 (редакція від 03.07.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

5. Інструкція про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану: затв. наказом МВС України від 31.10.2016 № 1129. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-17#Text>.

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ РОЗУМІННЯ ПОВЕДІНКИ ПРАВОПОРУШНИКА В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

МИРОШНІЧЕНКО Анна

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник:

ГУРСЬКИЙ Віктор

завідувач кафедри тактико спеціальної підготовки факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук

З метою ефективної протидії злочинності працівники Національної поліції виконують свої повноваження, які передбачені чинними правовими нормами. Особливості діяльності з виявлення та розкриття кримінальних правопорушень співробітників кримінальної поліції передбачають необхідність застосування психологічних методів для розуміння поведінки правопорушника.

Слід зазначити особистість злочинця, як прояв соціальної сутності кримінальних правопорушень різних типів, які у взаємодії визначають вчинення злочину. Важливе значення для оперативно-розшукової діяльності має знання соціальних, психологічних, моральних якостей особистості злочинця. Це все має важливе значення як для протидії кримінальним правопорушенням взагалі так і для оперативно-розшукової профілактики зокрема.

Б.І. Бараненко, О.І. Богучарова, В.О. Криволапчук у своєму дослідженні вказали на зростання значення осмислення самої практики ОРД, насамперед, у контексті психологічного (суб'єктно-діяльнісного) ставлення до неї. На думку науковців особливо це стосується психології спілкування, комунікативної й мовної компетентності, психологічного впливу та інших напрямів використання психологічних знань в оперативно-розшуковій діяльності [1, с. 222].

Безпосередньо психологія людини відіграє значну роль в спілкуванні не тільки з потенційним правопорушником, а й при опитуванні свідків, або

очевидців, чи інших людей, які сприяють оперативним підрозділам у розкритті кримінального правопорушення. Як приклад, візуальне сприйняття оперуповноваженим усної, розмовної мови, рухів тіла та жестів допомагає розкрити кримінальне правопорушення, встановити осіб, які його вчинили. Складнощі виникають в тому, що кожна людина індивідуальна в своїх звичках, поведінці, відрізняється рухами тощо. І цей аспект необхідно враховувати для психологічного розуміння поведінки людини.

Отже, із загальної кількості виділяємо два основних методи, які вже відомі психології. Це пізнавальні (дослідницькі) методи та методи активного впливу на людей [2].

Дослідницькі методи розкривають індивідуальні особливості психіки людини через вивчення її поведінки. Тобто, працівник поліції при опитуванні чи допиті свідка повинен приділяти увагу мови, зовнішньому вигляду, індивідуальним особливостям, темпераменту, характеру тощо. Одноразового спостереження за якимось явищем у поведінці та діяльності особистості недостатньо для того, щоб робити висновки про її психічний склад, розум, почуття, волю, риси характеру, темперамент, цілеспрямованість, моральні якості. Для того, щоб уникнути випадкових суджень, потрібні кількаразові спостереження тих чи інших морально-психологічних особливостей у різних умовах і на різноманітному матеріалі.

Активний метод полягає у тестуванні, анкетуванні людини. На нашу думку необхідно використовувати і дослідницький і активний методи.

Безпосередньо знання поведінки та реагування людини на різні чинники допомагаю поліцейському під час виконання ним своїх повноважень. Як приклад - на злість людина може образитись, може помститися, тощо. Таким чином вивчаються не тільки прості реагування, а й складні, які характерні для правопорушників.

Отже, на підставі викладеного, можемо зробити висновок, що для роботи з злочинцями необхідно користуватись не тільки положеннями нормативно-

правових актів, але й методами психології, які в свою чергу необхідно зрозуміти та розвивати.

Список використаних джерел

1. Бараненко Б.І., Богучарова О.І., Криволапчук В.О. Психологія оперативно-розшукової діяльності та її методологічна функція. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 2. С. 220-233.

2. Методи психології: навчальні матеріали. URL: https://pidru4niki.com/15290527/psihologiya/metodi_psihologiyi.

PRE-TRIAL INVESTIGATION IN MILITARY CONDITIONS

НОВІК Микита

курсант 3-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

МАМОНОВА Олена

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

Today, in the conditions of the armed invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine, the problematic issue of conducting a pre-trial investigation and implementing the norms of criminal procedure law in a state of martial law arises. Armed conflicts on the territory of Ukraine in 2014 and 2022 predetermine a detailed analysis of the Code of Criminal Procedure and the identification of possible ways to improve certain actions of authorized persons in order to effectively solve the tasks set under martial law.

Decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022 No. 64/2022 introduced martial law for a period of 30 days. As stated in Art. 1 of the Law of Ukraine "On the legal regime of martial law", - "a state of war is a special legal regime introduced in Ukraine or in its individual areas in the event of armed aggression or the

threat of attack, the danger to the state independence of Ukraine, its territorial integrity [1].

Conducting a pre-trial investigation under martial law is regulated by Art. 615 of the Criminal Procedural Code of Ukraine. It should be noted that the implementation of criminal proceedings under martial law implies a significant increase in the procedural possibilities of the prosecution and the simplification of a number of procedures. So, according to paragraph 1 of part 1 of Art. 615 of the Criminal Procedural Code of Ukraine, if the investigator does not have access to the unified register of pre-trial investigations, in which the investigator enters information to start criminal proceedings, the investigator or prosecutor is allowed to issue a decision on the start of a pre-trial investigation. It should be noted that the information indicated in the reasoned decision must correspond to the information that is entered in the unified register of pre-trial investigations, which are regulated in Part 5 of Art. 214 of the Criminal Procedural Code of Ukraine. This makes the pre-trial investigation continuous, since during a military conflict power outages and the global Internet are possible, which makes it impossible to access the service [2].

It should also be noted that the Law of Ukraine dated 03.03.2022 No. 2111-IX amended certain powers of the prosecutor. From now on, in the absence of an objective possibility for the investigator to exercise such powers as temporary access to things and documents, search, covert investigative (detective) actions, seizure of property, extension of the period of pre-trial investigation, obtaining samples for examination, reason or grant permission for detention for the purpose of a pretext, such powers are exercised by the head of the relevant body of the prosecutor's office. It should be noted that the exercise of these powers by the prosecutor applies to all criminal offenses, but to a specific list or section. A certain list of criminal offenses concerns the choice of a measure of restraint in the form of detention for a period of 30 days. This list includes criminal offenses under Articles 109 - 115, 121, 127, 146, 146-1, 147, 152, 153, 185, 186, 187, 189 - 191, 2 - 5 -1, 294, 348, 349 , 365, 377-379, 402-444 of the Criminal Code of Ukraine, and in exceptional cases also in the commission of other grave or especially grave crimes. Please note that when issuing

a decision of the prosecutor within the powers of the investigating judge, the same rules apply as when granting the relevant permissions by the investigating judge [3].

The legislator paid great attention to the issue of extending the preventive measure in the form of detention. The new part 2 of Art. 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine established the possibility of extending for up to 30 days the validity of a ruling on detention or a prosecutor's decision on detention [2]. Such an extension is carried out by the head of the prosecutor's office at the request of the prosecutor or investigator, agreed with the prosecutor. And such an extension is possible repeatedly within the period of the pre-trial investigation.

Also, the legislator in paragraph 3 of part 1 of Art. 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine provided for a rule according to which, in the absence of an objective opportunity to go to court with an indictment, the period of pre-trial investigation in criminal proceedings is stopped and is subject to renewal if the grounds for stopping cease to exist. The problematic issue is that the law does not directly stipulate the need to adopt a decision to stop the pre-trial investigation. The procedure for suspending the pre-trial investigation is provided for in Art. 280 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine, therefore, we see that the issuance of a decision by the investigator or prosecutor to stop the pre-trial investigation with reference to paragraph 3 of part 1 of Art. 615 Code of Criminal Procedure of Ukraine is appropriate. It follows from this that the missed deadlines for filing an indictment with a court in martial law will not entail the closure of criminal proceedings under paragraph 10 of part 1 of Art. 284 after the expiration of the pre-trial investigation after informing the person of suspicion [2].

Given the above, we can conclude that a qualitative assessment of the additions to Art. 615 of the Code of Criminal Procedure of Ukraine on conducting a pre-trial investigation under martial law is possible only after analyzing the practice of units authorized to conduct a pre-trial investigation, which is currently absent. We also note that each decision made by the investigator or prosecutor during martial law will be subjected to in-depth analysis by the court after it ends.

References:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n199>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України "Про попереднє ув'язнення" щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 № 2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#n7>

ВСТАНОВЛЕННЯ ОСОБИ ЗА СОЦІАЛЬНИМИ МЕРЕЖАМИ

НОВІК Микита

курсант 3-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

КОВАЛЬОВА Ольга

завідувачка кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної
безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

Зростання впровадження комп'ютерів, що забезпечують автоматизацію інформаційних процесів і технологій в різних сферах людської діяльності набирає шалені оберти. Великою популярністю користуються соціальні мережі, однією з особливостей яких є те, що особи можуть спілкуватися між собою на відстані. Ці фактори зумовлюють виникненню нових та удосконаленню вже відомих кримінальних правопорушень.

Досліджуючи нормативні акти, які регулюють питання про персональні дані фізичних та юридичних осіб можна зробити висновок, що деякі однакові

поняття трактуються по різному, що може створювати проблему із реалізацією особи свого права на інформацію. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інформацію», - «Інформація про фізичну особу (персональні дані) - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» [1].

Ключовим є розуміння того, яка особа є ідентифікованою, або такою, що може бути ідентифікована. Не виникає, як правило, питань щодо таких відомостей, як ім'я, адреса проживання, індивідуальний податковий номер. Ці дані окремо або в сукупності дають змогу володільцеві цих даних чітко ідентифікувати конкретну особу.

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про інформацію», - «Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини». Виділяють три форми згоди особи:

1) Згода надана у письмовому/електронному вигляді; 2) Усна згода. Особа може в усній формі виразити свою згоду; 3) Мовчазна згода. Коли особа була попереджена, але не виразила своїх заперечень [1].

Коли особа виставляє певну інформацію про себе в інтернеті вона надає згоду на обробку персональних даних, та вбачає, що її дані будуть опубліковані та видні всім, окрім якщо на сайті буде зображено, що дані особи залишаться конфіденційними.

Розпочинаючи з'ясування способів пошуку інформації про особу, необхідно визначити, які дані необхідні для того, щоб почати цей пошук. Для початку пошуку знадобляться: прізвище, ім'я та по батькові особи; дата народження людини; номер телефону; ідентифікаційний номер; ЄДРПОУ назва, чи адреса компанії, якщо це юридична особа; номер авто чи техпаспорта; номер судової справи; фото людини; нік у соціальній мережі; e-mail адреса. Цей перелік не є вичерпним.

Доцільним є початок пошуку людини за державними реєстрами, а саме:

1) Єдиний державний реєстр (ЄДР); 2) Реєстр корупціонерів; 3) Реєстр боржників; 4) Єдиний державний реєстр декларацій; 5) Державний реєстр речових прав на нерухоме майно; 6) Реєстри Державної фіскальної служби; 7) Єдиний державний реєстр судових рішень.

Цей перелік допоможе з'ясувати, чи є особа корупціонером або боржником, чи є володільцем нерухомого майна.

Для економії часу було створено телеграм-боти, які включають у себе усі вище перераховані реєстри. Серед таких телеграм-ботів можна виділити:

1) @info_baza_bot; 2) @Smart_SearchBot; 3) @Quick_OSINT_bot 4) @SmartSearchBot; 5) @Dosie_Bot ; 6) @UAFind_bot; 7) @OpenDataUABot.

Щоб знайти спільних друзів у Facebook (Meta), навіть якщо вони приховані, треба скористатись посиланням:

«fb.com/browse/mutual_friends/?uid=FB_ID_1&node = FB_ID_2».

Перелік спільних друзів можна побачити, замінивши FB_ID_1 і FB_ID_2 на ID в цифровому форматі.

Сервіс SocialLinks. Дає змогу переглядати фото і пости, якщо людина їх опублікувала, коментувала, вподобала або ж була на них позначена.

Facebook Search знаходить публікації фото машини, якщо ввести її номер. Так можна з'ясувати, як людина пересувається, де вона перебуває і хто є власником авто, яке вас зацікавило.

Щодо пошуку даних про особу за номером телефону, то можна додати його до свого списку контактів у телефоні та перевірити наявність облікових записів у месенджерах Telegram, WhatsApp, WeChat, Facebook Messenger або Viber. Для визначення номеру також використовують застосунки Getcontact і Truecaller, для абонентів у США - That'sThem. Getcontact зберігає хештеги користувачів для ідентифікації абонента і створює рейтинг довіри згідно з відгуками і спам-активністю номера телефону.

Щодо пошуку особи за фотографією можна використовувати наступні сервіси:

1. Для пошуку у соціальних мережах:

а) Search4faces.com – безкоштовний, без реєстрації. Шукає людей по соціальних мережах Вконтакті та Однокласники. Велика база профілів.

б) Findclone.ru – потрібна реєстрація за номером телефону. Вміє дуже точно знаходити людину по фото, але лише у соцмережі Вконтакті. Безкоштовно можна виконати 25 пошуків.

2. Пошук в усьому інтернеті:

а) Google Images. Google спробує знайти інші копії зображення в Інтернеті, а також надасть візуально схожі зображення. Це допоможе визначити, звідки фотографія і можливо знайти більше фотографій цієї людини. Ви можете шукати з фотографій, збережених на комп'ютері, або за допомогою URL-адреси.

б) TinEye. Зворотній пошук зображень TinEye працює практично як Google. Сайт додає мільйони нових зображень з мережі щодня, надаючи досить великі результати.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що інформація про користувачів глобальної мережі інтернет, при якісному пошуку, може стати в нагоді до працівників правоохоронних органів та допоможе прискоренню розкриття або попередження правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-ХІІ.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

2. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

ВІДМЕЖУВАННЯ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.185 КК ВІД СТ. 432 КК УКРАЇНИ

ОБОДЕЦЬ Євгенія

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

ЛИТВИНЕНКО Ольга

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету №1 Криворізького навчально наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософії за спеціальністю 081 «Право», майор поліції

На теперішній час для України тема мародерства дуже актуальна, адже ми – українці, зіштовхнулась з проблемою збереження свого майна під час війни. Трапляються випадки, коли мародери розкрадають майно жителів міст, які покинули місце свого проживання, рятуючись від обстрілів та бомбардувань [1].

У Координаційному центрі з надання правової допомоги розповіли про різницю між мародерством, крадіжкою та іншими кримінальними правопорушеннями проти власності: «Часто в засобах масової інформації та соцмережах терміном мародерством називають будь-яку скоєну в цей період [під час війни] крадіжку — чи то товару в магазинах, чи майна з домівок мирних жителів. Проте такий термін у цих випадках вживається помилково» [2].

Різниця між цими поняттями полягає в місці викрадення та у тому, в кого саме щось вкрали.

В межах українського кримінального законодавства мародерство — військове правопорушення, суть якого полягає у викраденні на полі бою речей поранених чи вбитих. За такі дії, згідно із нещодавно ухваленим законом № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство», передбачено позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років [3].

Також після ухвалення нового закону посилили покарання за статтями 185 (крадіжка), 186 (грабіж), 187 (розбій), 189 (вимагання), 191 (заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем) Кримінального кодексу України. Злочини доповнилися кваліфікуючою ознакою — скоєння в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Тому відтепер за вчинення зазначених видів «майнових» кримінальних правопорушень в умовах воєнного або надзвичайного стану відповідальність стала жорсткішою.

За статтею 432 Кримінального кодексу, мародерство – це викрадення речей вбитих чи поранених на полі бою.

Проте в умовах війни під "мародерством" розуміють крадіжки, вчинені не лише на полі бою, але й на інших територіях під час воєнного стану.

Цивільні люди також можуть затримувати порушників, а тобто як наголошує ст. 207 КПК України: «Кожен, хто застав людину при замаху, вчиненні або безпосередньо після вчинення крадіжки, має право її затримати [5]. Про факт виявлення злочину та затримання підозрюваного потрібно оперативно повідомити правоохоронців або доставити затриманого до відділку.

Нажаль, ми не знаємо скільки потрібно буде прожити у воєнному стані, а тому цей час особливо вимагає дотримання законів. Дуже важливо, щоб дії, спрямовані на запобігання таким проявам як мародерство чи крадіжки під час воєнного стану не створювали нових злочинів, та підґрунтя для притягнення законослухняних громадян до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Юридичний факт, інформаційний портал. Роз'яснення: відмінність мародерства від крадіжки. URL: <https://www.yurfact.com.ua/fakty/roz-iasnennia-vidminnist-maroderstva-vid-kradizhky>

2. Офіційний сайт Координаційного центру з надання правової допомоги URL: <https://www.legalaid.gov.ua/tsentry/koordynatsijnyj-tsentr/>

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

4. Закон України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство".
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text>

5. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13 квітня 2012 року. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

АНАЛІЗ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.113 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

ОМАРОВА Кристина

курсантка 1-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

ЛИТВИНЕНКО Ольга

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософії за спеціальністю 081 «Право», майор поліції

24 лютого 2022 року Російська Федерація почала повномасштабне військове вторгнення в Україну. Російські війська завдають авіаударів за ключовими об'єктами військової та цивільної інфраструктури. Обстріли житлових районів ведуться з використанням артилерії, реактивних систем залпового вогню та балістичних ракет. Росія заперечує, що веде проти України загарбницьку війну на її території та називає це «спеціальною операцією».

Правоохоронними органами України кожного дня реєструються злочини агресії та воєнні злочини, проти статевої свободи та недоторканності, а також злочини проти національної безпеки. Одним із таких злочинів є диверсія (ст. 113 КК України). За статистичними даними Офісу генерального прокурора

України станом на 11.04.2022 року зареєстровано 56 випадків вчинення диверсії [1].

Згідно ст. 113 КК України диверсія це вчинення з метою ослаблення держави вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їхньому здоров'ю, на зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення, а також вчинення з тією самою метою дій, спрямованих на радіоактивне забруднення, масове отруєння, поширення епідемій, епізоотій чи епіфітотій [2]. Варто відмітити, що у ч.1 зазначеної статті до переліку злочинів, вчинених з метою ослаблення держави або інших дій, спрямованих на знищення людей чи завдання шкоди їхньому здоров'ю, відтепер додано і навмисні підпали, зокрема й сухої рослинності. Що на нашу думку є правильним зважаючи на те, що під час воєнного стану ці дії становлять додаткову небезпеку, відволікають від виконання бойових завдань рятувальників, військових та правоохоронців і знижують обороноздатність країни.

Аналізуючи склад зазначеного злочину варто відмітити, що об'єктом диверсії є національна безпека в економічній, екологічній чи війсьній сферах відповідно до спрямованості конкретного акту диверсії.

З проаналізованих спеціальних досліджень, присвячених відповідальності за вчинення диверсії, лише О.О. Климчук розмежовує поняття об'єктів, що мають важливе народногосподарське й оборонне значення. До перших автор відносить будівлі, споруди, інші об'єкти, від діяльності яких залежить життєдіяльність певних регіонів чи інших великих територій, належне функціонування певних галузей економіки, структур державного управління. До других – будівлі, споруди, інші об'єкти, знищення чи пошкодження яких негативно впливає на стан боєготовності та боєздатності Збройних Сил України або інших військових формувань. При цьому під предметом складу цього злочину вчений розуміє об'єкти матеріального світу (у тому числі інформацію), незалежно від форми власності, що мають важливе народногосподарське чи

оборонне значення, шляхом знищення яких винний намагається спричинити шкоду економічній або воєнній безпеці держави [3,с.35-40].

Об'єктивна сторона диверсії проявляється у семи формах, кожна із яких передбачає вчинення суспільно небезпечних дій (зокрема, вибухів та підпалів), спрямованих на: 1) масове знищення людей, заподіяння тілесних ушкоджень чи іншої шкоди їх здоров'ю; 2) зруйнування або пошкодження об'єктів, які мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; 3) радіоактивне забруднення; 4) масове отруєння; 5) поширення епідемій; 6) поширення епізоотій; 7) поширення епіфітотій.

Відповідно до статті 194 КК України, під підпалом розуміють умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах. Згідно із статтею 273 КК України, вибухом, у контексті диверсії вважають порушення правил безпеки у вибухонебезпечних цехах особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо воно створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого. Також варто розкрити поняття масового знищення людей, під яким розуміють позбавлення життя багатьох людей (конкретна їх кількість визначається зважаючи на обставини справи). Може бути як декілька тисяч осіб, скупчених у одному місці під час, наприклад, демонстрації, так і декілька десятків осіб, які перебувають, приміром, у будинку посольства, в міському транспорті, дитячому садку, лікарні, відділенні міліції, іншому громадському місці [4, с.254].

Суб'єктом злочину є осудна особа, якій виповнилось 14 років.

Як ми зазначали вище, на теперішній час, з моменту початку війни з Російською Федерацією зареєстровано 56 випадків вчинення диверсії, однак ми впевнені, що таких злочинів є більше. Це пов'язано з проблематикою документування вчинених злочинів на окупованих територіях. На жаль, під час воєнного стану відсутня можливість перегляду вироків за вчинення диверсії, але наведемо одне із таких рішень, про яке зазначалось у засобах масової інформації.

Так, жителя Одещини визнано винним у державній зраді та закінченому замаху на диверсію (ч. 1 ст. 111, ч. 2 ст. 15 ст. 113 КК України). Вироком Гоцанського районного суду чоловіка засуджено до 13 років ув'язнення з конфіскацією майна. В ході судового розгляду прокурор довів, що чоловік у травні 2020 року з власної ініціативи встановив контакт та вийшов на зв'язок з особою, яка представилась працівником ФСБ країни-агресора. Пізніше він, на виконання завдання цієї особи, збирав і передавав детальну інформацію про один з військових об'єктів на території Одеської області. Крім того, засуджений у вересні 2020 року за завданням свого куратора шляхом дистанційного підриву намагався знищити один з об'єктів критичної інфраструктури «Рівнеоблводоканалу». На місці злочину його затримали співробітники Управління СБУ в Рівненській області [5]. Як бачимо суд призначив доволі жорстке покарання за закінчений замах на вчинення диверсії, з чого ми можемо зробити висновок про те, що диверсія є одним із таких злочинів, вчинення яких загрожує людству та інфраструктурі держави.

Вважаємо правильною позицію законодавця про збільшення санкції за вчинення диверсії, оскільки висока межа покарання та загроза бути позбавленим власного майна на користь держави, має стати гарним превентивним заходом, особливо під час війни.

Список використаних джерел:

1. Офіс Генерального прокурора України. Злочини вчинені в період повномасштабного вторгнення Російської Федерації. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
2. Паливода А.В., Кримінальний кодекс України. 2021.285 с.
3. Климчук О.О. Кримінальна відповідальність за диверсію по законодавству України, 2003. – 269 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 4-те вид. перероб. та доп. К.: Юридична думка. 2007. 1184 с.

5. Офіс генерального прокурора. На Рівненщині диверсанта засуджено до 13 років позбавлення волі. 01.04.2022.
URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/na-rivnenshhini-diversanta-zasudzeno-do-13-rokiv-pozbavlennya-voli>

REVIEW OF CRIMINAL OFFENSES UNDER MARTIAL LAW

ПОЛЯКОВ Євген

курсант 3-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

МАМОНОВА Олена

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук

In the present conditions, namely an armed invasion of the Russian Federation to the territory of Ukraine, there is a problematic issue of consideration of declarations of criminal offenses in a military condition. Armed conflicts on the territory of Donetsk, Lugansk regions and AR Crimea began in 2014, since the authorized persons adapted to consider cases.

According to the decree of the President of Ukraine dated February 24, 2022, No. 64/2022 introduced a military state for 30 days, as stated in Art. 1 of the Law of Ukraine "On the Legal Mode of Military Status" - "Military State is a special The legal regime entered in Ukraine or in its number in the case of armed aggression or threat of attack, the danger of state independence of Ukraine, its territorial integrity and provides for the relevant state authorities, military command, military Administrations and local self-government bodies of powers necessary to prevent the threat, cut off armed aggression and ensuring national security, eliminating the danger of state independence of Ukraine, its territorial integrity, as well as temporary, due to a threat, limiting the constitutional rights and freedoms of man and citizen and rights and legitimate interests of legal entities indicating the term of these restrictions" [1].

The Supreme Court in his telegrams drew the attention of citizens to the peculiarities of liability for criminal punishable attack in the field of protecting the foundations of national security, ensuring the protection of life, health, human rights and freedoms in the conditions of military condition.

In clause 11 Part 1 of Art. 67 of the Criminal Code of Ukraine is fixed that the commission of a crime using the conditions of the military state is a circumstance that burdens punishment. [2]

The guilty person in order to facilitate the commission of a criminal offense uses the most unfavorable society of time, severe circumstances and conditions in which a society appeared, which indicates an increased degree of social danger of crimes committed in a military condition.

That is why punishment for persons recognized guilty of criminal offenses during the military state, the court will be appointed consideration of this burdensome circumstance, that is, the type and size of the appointed punishment will be close to the maximum limit provided by the Criminal Code of Ukraine.

In case of detection of a committed criminal offense - an investigator, the prospector, the prosecutor immediately, but not later than 24 hours, makes relevant information to the Unified Register of pre-trial investigations (IrdR). According to this moment to begin Investigation, and 24 hours after the application of such information, the applicant is provided with a single register of pre-trial investigations (Article 214 of the KPC).

Today, not all investigative bodies have access to the Ebert due to circumstances that occur on the circumstances Territories of Ukraine. Consequently, VSO stressed that information on the registration of a crime and the beginning of pre-trial investigation is confirmed by the investigator's decision.

In the area (administrative territory), which operates the legal regime of the military, in case of impossibility of execution in accordance with the investigative judge with a judge for temporary access to things and documents, the search of property, housing and other possessions of the person, as well as for conducting of non-expansive investigators (searched) actions and election of a preventive measure

in the form of detention for a period of up to 30 days to individuals, these powers of investigative judges performs the relevant prosecutor.

The prosecutor is also provided to the authority to change the territorial The investigation of the criminal proceedings and the transfer of investigation into another district, the region where the court functions. So in this case, the prosecutors will be guided by the above order of the Chairman of the Supreme Court dated 06.03.2022. No. 1/0 / 9-22 to change the territorial jurisdiction of individual lawsuits. [3]

It is important to understand that in the conditions of the military status, courts are not entitled to reduce or accelerate the consideration of criminals and other cases in their proceedings, including, provided that they are started after 24.02.2022.

In this case, all the petitions within the limits of Criminal proceedings will be considered as an investigative judges to be immediately considered. If this is impossible, the petition will be transferred to the other judge.

But the possibility that despite the decree of the Chairman of the Supreme Court dated 06.03.2022 No. 1/0 / 9-22 on the change in the territorial jurisdess of individual lawsuits, other courts that are working in regular mode, may not carry out justice - the situation on the territory of Ukraine is changed daily. In this case, the prosecutor has the right to change jurisdiction by appeal to appellate courts or Supreme Court. [3]

It should be added that to prevent the threat to the life and health of judges and the participants of the trial during the military status, access to a single state register of court decisions, services "The state of cases of cases" and "a list of cases for consideration" are temporarily suspended. Therefore, the date and time of court sessions participants may learn in an operational order according to the courts or using other means of communication.

It is necessary to take into account that in any case, even in case of loss of cases in the courts in the territories where active combat is being conducted. Actions, procedural legislation provides for the mechanism of restoration.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#n199>

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Розпорядження верховного суду від 06.03.2022 р. N 1/0/9-22 «Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану» URL:https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Rozp_06_03_2022.pdf?fbclid=IwAR2KFybc1t43tXRth5gzhERKRIMvXMIYL/QzHInGkjbhY45EVZcjIwRerZkQ

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРИНЦИПИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РОЗНОВ Денис

курсант 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Конституція України [1] гарантує права та свободи особи, які ніким не можуть бути порушені. В розділі першому статті 3 Конституції передбачено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Обмеження конституційних прав та свобод громадян повинні нести мінімальний характер, відповідати принципам демократичної держави і можуть застосовуватись лише в інтересах захисту людини, її здоров'я та моралі, збереження загального добробуту, охорони державної та громадської безпеки. Тому права і свободи

людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Законодавство України покладає на оперативні підрозділи обов'язки щодо здійснення необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину та осіб, які вчинили злочини. Здійснюючи оперативно-розшукову діяльність, оперативні співробітники зобов'язані враховувати, що, не зважаючи на її переважно негласний характер, всі оперативно-розшукові заходи повинні проводитись суто в межах діючого законодавства.

Важливими є питання визначення суті принципу законності, змісту її основних складових в межах оперативно-розшукової діяльності, а також вивчення проблем реалізації конституційних принципів, їх взаємообумовленості з принципом законності.

У Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» [2] визначено лише частину принципів ОРД, а саме: оперативно-розшукова діяльність ґрунтується на принципах верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини. Усі інші впливають зі змісту норм Конституції України, оперативно-розшукового законодавства, інших законодавчих і деяких підзаконних нормативних актів у сфері регулювання ОРД.

Принцип верховенства права в ОРД означає, що у правовій державі має панувати закон, а не інтереси осіб, у руках яких у певний момент перебуває влада. Неухильне дотримання принципу верховенства права покликане забезпечити права і свободи людини в оперативно-розшуковій діяльності, а з боку осіб, відносно яких вона здійснюється, – повагу до законів та органів державної влади.

Принцип законності в ОРД полягає в точному й безумовному дотриманні всіма суб'єктами ОРД Конституції України, Кримінального й Кримінального процесуального кодексів України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», інших Законів України й підзаконних нормативно-правових актів у сфері забезпечення безпеки громадян, суспільства і держави, охорони

правопорядку й боротьби зі злочинністю, нормативно-правових актів суб'єктів оперативно-розшукової діяльності відомчого характеру, що регламентують питання організації й тактики проведення окремих оперативно-розшукових заходів, тощо. Цей принцип передбачає існування системи державних гарантій, які виключають можливість будь-яких зловживань під час ведення оперативно-розшукової діяльності. Такі гарантії знайшли своє відображення у ряді норм Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Наприклад, у положеннях ст. 9 цього Закону прямо закріплені гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, у ст. 5 чітко визначені підрозділи, вповноважені на здійснення оперативно-розшукової діяльності, у ст. 6 визначені підстави для проведення оперативно-розшукової діяльності, у ст. 8 регламентовані права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність [2] тощо. Також визначені механізми ведення оперативно-розшукової діяльності в цілому й, відповідно, умови здійснення окремих оперативно-розшукових заходів, що тимчасово обмежують конституційні права людини.

Будь-які порушення конституційних прав і свобод людини в оперативно-розшуковій діяльності, ким або чим би вони не були вмотивовані, неприпустимі. Відповідно до положень ч. 8 ст. 9 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», у випадках порушення прав і свобод людини або юридичних осіб в процесі здійснення оперативно-розшукової діяльності, а також у разі, якщо причетність до правопорушення особи, щодо якої здійснювались оперативно-розшукові заходи, не підтвердилась, органи, що уповноважені на проведення ОРД зобов'язані невідкладно поновити порушені права і відшкодувати заподіяні матеріальні та моральні збитки в повному обсязі. Громадяни України та інші особи мають право у встановленому законом порядку одержати від органів, на які покладено здійснення оперативно-розшукової діяльності, письмове пояснення з приводу обмеження їх прав і свобод та оскаржити ці дії. Одержані внаслідок оперативно-розшукової діяльності відомості, що стосуються особистого життя, честі, гідності людини,

якщо вони не містять інформації про вчинення заборонених законом дій, зберіганню не підлягають і повинні бути знищені. Забезпечення виконання та не порушення цих принципів по праву характеризує Україну та правоохоронні органи, як прогресивні та демократичні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року. . *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text>.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/conv#n49>.
3. Шевчук О. Ю. Правова характеристика принципів оперативно-розшукової діяльності. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1, С. 57-61.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

РОМАНЕНКО Євгеній

курсант 3-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник:

ЛИТВИНЕНКО Ольга

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософії за спеціальністю 081 «Право», майор поліції

З початком бойових дій на теренах нашої держави виникла необхідність у розробленні нових підходів до здійсненні правосуддя на територіях, де через прямий військовий конфлікт з боку країни-агресора виконання завдань, які покладені на представників правоохоронних органів опинилося під загрозою та зовнішньою ізоляцією. В сучасних умовах особливої актуальності набуває

проведення спеціального досудового розслідування (*in absentia*) за відсутності підозрюваного (обвинуваченого), що спонукає науковців та практиків до пошуку нових та вдосконалення вже існуючих норм ведення кримінального процесу в такій формі. Зазначені норми повинні забезпечити права та інтереси усіх учасників кримінального провадження, його швидке, повне та неупереджене розслідування, дотримуючись завдань та принципів кримінального процесу.

Процедура проведення спеціального досудового розслідування здійснюється щодо чітко визначеного переліку кримінальних правопорушень стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук (ч.2 ст.297-1 КК України)[1].

Під час воєнного стану здійснення спеціального досудового розслідування ускладнюється з огляду на низку об'єктивних та суб'єктивних факторів.

По-перше, встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення у воєнний час здебільше неможливо на відміну від звичайного періоду. Якщо говорити про воєнні злочини, які нині вчиняють російські окупанти, то нажаль, ми не завжди маємо можливості для ідентифікації осіб, які *de facto* підозрюються у вчиненні кримінальних правопорушень.

По-друге, у випадку, навіть якщо встановлено особу, існує висока ймовірність того, що вона може перебувати на непідконтрольній Україні території, що відповідно унеможлиблює проведення будь-якого розслідування.

По-третє, в багатьох випадках виникають труднощі, пов'язані з екстрадицією особи та визначенням її справжніх анкетних даних у зв'язку з відсутністю у неї документів.

Існують й інші проблемні питання спеціального досудового розслідування в умовах воєнного стану. Оскільки відповідно до ч. 2 ст. 297-1

КПК України спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, то в нинішніх умовах звернення до цього учасника кримінального провадження іноді є неможливим, а затримка у прийнятті певних процесуальних рішень може негативно вплинути на хід розслідування та права підозрюваного.

Вирішуючи це питання, пропонуємо внести зміни до ст. 615 КПК України, в якій зазначити про те, що на час воєнного стану у разі неможливості звернення із клопотанням до слідчого судді про початок спеціального досудового розслідування, його повноваження покладаються на керівника прокуратури. На наш погляд така норма забезпечить від тяганини у тих кримінальних провадженнях, де встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення. Задля забезпечення додаткових прав такої особи, необхідно покласти обов'язок на керівника прокуратури повідомляти про прийняте рішення слідчого суддю. Зазначена норма не буде суперечити вимогам Конституції України, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, рішенням Європейського суду з прав людини та іншим міжнародним актам, а навпаки забезпечить усіх учасників кримінального провадження додатковими гарантіями захисту.

Наступним проблемним аспектом є забезпечення права підозрюваного на ефективний захист. Відповідно до п. 8 ч. 2 ст. 52 КПК України, у зазначеній категорії кримінальних проваджень є обов'язковою участь захисника з моменту прийняття відповідного процесуального рішення. Відповідно до ч. 1 ст. 297-3 КПК України, клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування розглядається за участі захисника. Якщо підозрюваний самостійно не залучив захисника, слідчий суддя зобов'язаний вжити необхідних заходів до його залучення [1]. Вдало зазначає І. Гловюк про те, що є висока ймовірність щодо реальної реалізації права на захист у кримінальних провадженнях зазначеної категорії: 1) захисник призначається як правило за державні кошти від Центру вторинної правової допомоги. Це означає, що такий адвокат позбавлений реальних способів захисту свого клієнта через те, що він

не спілкувався з ним та не знає його позиції у справі; всю інформацію про місце, час, обставини вчинення кримінального правопорушення, всі докази адвокат може отримати тільки від сторони обвинувачення; 2) позиція клієнта буде інша від позиції захисника, що унеможливить подальший ефективний захист особи; 3) чинне кримінальне процесуальне законодавство не окреслює права захисника у заочному провадженні, що не сприяє ефективному захисту прав і свобод підозрюваного [2, с. 19–20]. Із зазначеним варто погодитись, та додати, що під час практичної діяльності не варто виключати випадки формального підходу «державних» захисників до кримінальних проваджень у формі спеціального досудового розслідування (*in absentia*). Задля покращення процесуального становища підозрюваного та повноцінного забезпечення його прав за умови ведення спеціального досудового розслідування, в нинішніх умовах воєнного часу, пропонуємо покласти обов'язок на захисників щодо періодичного звітування Раді адвокатів про проведенні заходи у таких кримінальних провадженнях. На наш погляд така новела покращить правове становище підозрюваної особи, та покладе обов'язок на захисників більш ефективно відноситись до такої категорії кримінальних проваджень.

Зважаючи викладене переконані, що такі нововведення, під час воєнного стану, прискорять завершення кримінального провадження та направлення його до суду з обвинувальним актом, що у подальшому забезпечить швидке винесення обвинувального або виправдувального вироку відносно особи.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року.
URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Гловюк І. Кримінальне провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (*in absentia*) у системі кримінального провадження України / І.В. Гловюк // Право України. – 2015. – № 7. – С. 16–23.

ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОСТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

СВИРИДОВ Олександр

курсант 2-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник:

МУХІНА Галина

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. Актуальність вивчення конфліктостійкості молоді обумовлена появою цілого ряду наукових доробок, присвячених різним аспектам цієї проблеми. Проблема успіху професійної діяльності поліцейського значною мірою залежить від того, наскільки гармонійно вдалося йому налагодити взаємодію з населенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конфлікт як один з основних елементів соціального співіснування ще з давніх часів привертая увагу дослідників. Певна увага до питання вивчення особливостей професійних конфліктів приділялась у працях Н. Басової, А. Анцупова, М. Рибаквої, Н. Самоукіної, А. Шипілова та інших. Всебічний аналіз конфліктів, їх запобігання і розв'язання досліджували А. Анцупов, Г. Балл, В. Басова, С. Гиренко, В. Журавльов, О. Ковальов, Я. Коломинський, О. Лукашонок, М. Рибаквова, Є. Хаустова, А. Шкіль, Є. Шумилін та ін. Ррозгляду конфлікту як активного засобу виявлення та формування моральної зрілості присвячено певний перелік робіт В. Афонькової, Т. Драгунової, А. Зосимовського, Є. Родченкової, О. Слапогузової та інших.

Проте проблема конфліктостійкості майбутніх поліцейських є на сьогодні недостатньо розробленою як у теоретичному, так і практичному аспектах.

Метою дослідження є аналіз структури та особливостей конфліктостійкості як професійно необхідної якості майбутнього поліцейського.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи праці вчених, які займаються проблемою підготовки особистості до взаємодії в конфліктних ситуаціях та середовищі, слід зазначити застосування різної термінології – «конфліктостійкість», «конфліктологічна готовність», «конфліктологічна культура особистості», «конфліктологічна культура фахівця» тощо. Конфліктостійкість відноситься до числа такої якості особистості поліцейського, яку не можна компенсувати ніякими іншими. Це виходить із самої сутності професійної діяльності, в якій дуже часто можуть виникнути не тільки конструктивні конфлікти, але й деструктивні. Завжди необхідно пам'ятати: професійний конфлікт легше попередити, ніж успішно вирішити, а будь яка помилка поліцейського при вирішенні деструктивного конфлікту породжує нові, більш складні деструктивні конфлікти. Тому конфліктостійкість поліцейського повинна бути розвинена до рівня професійно необхідної якості.

Конфліктостійкість особистості, як відзначають А. Анцупов і А. Шипілов, є специфічним виявом психологічної стійкості; вона розглядається як здатність людини оптимально організувати свою поведінку у важких ситуаціях соціальної взаємодії, безконфліктно вирішувати проблеми у стосунках з іншими людьми [1, с.202].

Конфліктостійкість особистості як вид психологічної стійкості має свою структуру, що, на нашу думку, включає такі компоненти: пізнавальний, мотиваційний, діяльнісно-поведінковий, діагностичний, саморегулюючий, емоційний, вольовий.

До пізнавального компоненту досліджуваної якості відносять систему знань, що дають цілісне уявлення про деструктивні та конструктивні конфлікти і способи їх вияву в різних сферах людської взаємодії. Для того щоб у майбутнього поліцейського розвинути конфліктостійкість, необхідно сформувати в нього знання про загальні підходи до попередження конфліктної ситуації та керування цими процесами. Розвиток конфліктостійкості особистості сучасного поліцейського неможливий без засвоєння ним: причин виникнення конфліктів; основних періодів і етапів у розвитку конфлікту;

особливостей прогнозування і профілактики деструктивних і конструктивних конфліктів; теорії і практики розвитку конфліктів; особливостей трансформації деструктивного конфлікту в конструктивний.

Інший компонент конфліктостійкості, а саме *мотиваційний компонент* характеризується наявністю потреб, мотивів, намірів, цілей, інтересів, прагнень, які забезпечують стійкість особистості до конфліктів, іншими словами, забезпечують домінування в загальній мотиваційній сфері особистості майбутнього поліцейського інтересів, які мінімізували б імовірність виникнення деструктивного розвитку конфлікту. На думку вже згаданих нами А. Анцупова й А. Шипілова, даний компонент конфліктостійкості забезпечує адекватність очікування ситуації, що складалася, та спрямованість на спільний пошук шляхів вирішення протиріччя, проблеми, можливість корекції інтересів, що відстоюються, залежно від зміни обставин та розміщення сил [1, с. 203].

Діяльнісно-поведінковий компонент конфліктостійкості складається з дій і вчинків, що забезпечують недопущення деструктивних конфліктів. Для того, щоб обходитися без деструктивних конфліктів і грамотно їх переборювати, необхідно добре уявляти собі, які дії спричиняють конфліктну ситуацію. До таких дій варто віднести насамперед відкрити недовіру, нестриманість, відкритий прояв особистої антипатії до людини, «навішування ярликів», погрозу, підкреслення різниці між собою і співрозмовником не на його користь, постійне нав'язування своєї точки зору, нещирість тощо [2, с.138].

Діагностичний компонент конфліктостійкості дозволяє забезпечити прогнозування й аналіз можливих конфліктів і запобігати можливим об'єктивним проблемним ситуаціям, які можуть виникати у процесі професійної діяльності. Грамотно проведений аналіз конфліктної ситуації допоможе знайти не тільки варіанти вирішення виниклих проблем, але і можливі шляхи чи попередження деструктивних конфліктів.

До саморегулюючого компоненту конфліктостійкості особистості відносять самоконтроль і саморегуляцію своєї поведінки. Для поліцейського

здатність до самоконтролю і саморегуляції в передконфліктній чи конфліктній ситуації має велике значення, оскільки дозволяє виключити або звести до мінімуму ймовірність виникнення деструктивного конфлікту в процесі роботи.

Цікавим, на нашу думку, є *емоційний компонент конфліктостійкості*, який виконує сигнальну і регулюючу функцію. Емоції допомагають оптимально, з мобілізацією всіх сил організувати спільну діяльність і спілкування. Емоції – це особливий клас суб'єктивних психологічних станів, що відбиваються у формі безпосередніх приємних чи неприємних, переживань, процес і результати практичної діяльності, спрямованої на задоволення актуальних потреб [4, с.204].

Вольовий компонент конфліктостійкості забезпечує перехід деструктивного конфлікту в конструктивне русло. Вольовий компонент конфліктостійкості включає основні вольові якості людини: цілеспрямованість (уміння підкорити свої дії власним поглядам і переконанням), рішучість (уміння своєчасно приймати стійке рішення й оперативно приступати до його реалізації), наполегливість (уміння домагатися виконання прийнятих рішень, незважаючи на труднощі, і переборювати їх), витримка і самовладання (уміння володіти собою в екстремальних умовах), дисциплінованість (уміння підкоритися вимогам), сміливість і мужність (уміння йти до мети, незважаючи на небезпеку, що загрожує життю чи здоров'ю, особистому благополуччю).

У межах нашого дослідження слід зазначити, що реформування діяльності Національної поліції України відповідно до вимог європейського і світових стандартів вимагає формування свідомої особистості поліцейського та поліцейської, який повинен бути зорієнтований на надання сервісних послуг, як представник поліцейської сервісної служби (*servicepolice*), з урахуванням нових підходів до встановлення взаємин з населенням.

Реальна діяльність поліцейських із попередження і припинення протиправних дій часто проходить в несприятливих умовах. Як свідчать численні дослідження вітчизняних і зарубіжних фахівців, діяльність правоохоронця в таких випадках є однією з найбільш складних за одночасністю,

різноманітністю, жорсткістю, а й деколи за суперечністю вимог, що пред'являються до нього.

Постійний контакт із різними категоріями населення та колегами зумовлює вимоги до їх особистісних якостей, необхідних для творчої реалізації широкого спектра професійних завдань. Поліцейському повинна бути притаманна психологічна готовність до взаємодії та певний рівень конфліктостійкості, а також до конструктивної поведінки в конфліктних ситуаціях. Від поліцейського як суб'єкта професійного типу «людина-людина», «людина-суспільство» вимагають вміння моделювати варіанти можливих наслідків поведінки людей у конфлікті тощо.

Однією з основних причин виникнення конфліктів, на нашу думку, є збільшення агресивності населення, зростання правового нігілізму, падіння довіри до поліції. Слід також зазначити, що професійне спілкування поліцейських є обов'язковим і важливим елементом їх професійної діяльності, в процесі якого здійснюється організація і тактика взаємодії з різними категоріями громадян для попередження та припинення конфліктів. Тому для правоохоронця, на наш погляд, важливо не тільки правильно спілкуватися з людьми, а й уміння здійснювати психологічний вплив на них, стимулювати позитивні вияви в їхній поведінці (схиляти їх до своєї точки зору, переконувати, спонукати до припинення порушення публічного порядку та ін.).

Крім того, на нашу думку, для поліцейського дуже важливим є формування певних навиків вирішення конфліктів. Тому при стратегічному вирішенні конфліктів доцільно скористатись базовою концепцією Томаса-Кілмена, які виділяють п'ять універсальних способів або стратегій завершення конфлікту: ухилення (уникнення); пристосування (поступка); компроміс; конфронтація (суперництво); співпраця (співробітництво).

Відповідно до вказаних стратегій завершення конфлікту працівники поліції реалізують у службовій діяльності відповідні стилі поведінки в конфлікті: жорсткий, м'який, стиль уникнення та стиль співробітництва.

Жорсткий стиль, який використовується у стратегії суперництва і передбачає наполягання на своїх вимогах, непоступливість, прагнення перемогти шляхом тиску на опонента, не проявляючи жодної турботи щодо задоволення його інтересів. Результат цього стилю виражається формулою «виграш-програш».

На противагу жорсткому стилю *м'який стиль* відповідає стратегії пристосування до інтересів опонента і передбачає наявність установки, що налагодження добрих відносин з опонентом є важливішим, ніж відстоювання зайнятої в конфлікті позиції. Проте класична взаємодія в цьому стилі («програш-виграш») може отримати позитивне для обох завершення конфлікту у формулі «виграш-виграш» у випадку, якщо опонент, зі свого боку, також піде на поступки.

Стиль співробітництва відповідає стратегії співпраці і спрямований на максимальне задоволення як своїх власних інтересів, так і інтересів опонента. Основний зміст стратегії з формулою «виграш-виграш»: оскільки один опонент проявляє турботу про інтереси іншого, остільки можна сподіватися, що останній підтримає його зусилля щодо пошуку взаємовигідного рішення суперечки.

Ще одною стратегією завершення конфлікту за теорією Томаса - Кіллена є уникнення. Однак в діяльності поліції вона зустрічається у край рідко [3, с.242].

Отже, у межах кожної вибраної стратегії і стилю поведінки застосовують певні тактичні прийоми вирішення конфліктів.

Загальні висновки. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що конфліктостійкість особистості поліцейського є специфічним проявом його психологічної стійкості; Вона розглядається як здатність його оптимально організувати свою взаємодію з громадянами, безконфліктно вирішувати проблеми, уміння попереджувати конфліктні ситуації та керувати конфліктом. Конфліктостійкість відноситься до числа такої якості особистості поліцейського, яку не можна компенсувати ніякими іншими. Це виходить із

самої сутності професійної діяльності, в якій дуже часто можуть виникнути не тільки конструктивні конфлікти, але й деструктивні. Конфліктостійкість особистості має свою структуру, що включає такі компоненти: пізнавальний, мотиваційний, діяльнісно-поведінковий, діагностичний, саморегулюючий, емоційний, вольовий.

Отже, на нашу думку, правильне сприйняття емоцій допомагає поліцейському оптимально організувати спільну діяльність для недопущення переходу передконфліктної ситуації в інцидент. Позитивні емоції можуть допомогти зруйнувати стереотипне ставлення, яке формується і міцно закріплюється в результаті конфліктної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Конфліктологія: Підручник для вузів. М.: ЮНІТІ. 1999.
2. Афанасьєва О.В., Кузнецов В.Ю., Левченко И.П.. Психологія Педагогіка. Етика: Підручник для вузів. /під ред. проф. Ю.В. Наумкіна. Закон і право, ЮНІТІ, 1999.
3. Гуменюк Л.Й. Соціальна конфліктологія: навчальний посібник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013.
4. Енциклопедія Кирила та Мефодія, 1998; URL: <https://nestor.minsk.by/kg/1999/05/kg90526.htm> (дата звернення 15.12.2021).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПОРЯДКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

СОБОЛЄВА Варвара

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

НОСЕВИЧ Надія

завідувачка кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, підполковник поліції

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією РФ проти України ВРУ затвердила Указ Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні».

Воєнний стан передбачає надання органам НПУ повноважень, необхідних для забезпечення внутрішньої безпеки держави, що є головним завданням. Враховуючи викладене, питання уточнення компетенції НПУ при введенні режиму воєнного стану є актуальним, адже це є гарантією законності в реалізації повноважень, сприяє ефективній діяльності підрозділів НПУ.

Особливості діяльності НПУ в умовах режиму воєнного стану визначені ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», згідно з яким, органи НП під час введення режиму воєнного стану сприяють діяльності військової адміністрації, суду, органів прокуратури, юстиції тощо; перед військовою адміністрацією звітують про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результатів діяльності на відповідній території. Для того, щоб органи НП могли ефективно забезпечувати публічний порядок та безпеку в умовах воєнного стану, необхідно, щоб ця діяльність була належно організована і з урахуванням оперативної обстановки, соціальних, політичних та економічних умов, що виникли, необхідно вжити заходів щодо розстановки особового складу, забезпечення їх необхідними матеріально-технічними ресурсами, відпрацювати алгоритм їх дій у надзвичайних ситуаціях, які можуть трапитися

(захоплення будівель органів влади, особливо важливих об'єктів, заручників тощо). З огляду на це, потребує уваги здійснення ретельного планування дій поліцейських у відповідних ситуаціях. У таких планах визначаються наявні сили та засоби, склад зведеного загону, додаткові сили та засоби, резерви, варіанти посиленого несення служби, підвищена готовність, бойова готовність, схеми зв'язку, конкретні виконавці й їх обов'язки, календарний графік виконання заходів на той чи інший варіант розвитку особливих подій. До плану додаються оперативні карти, схеми збору особового складу по тривозі, основні та запасні місця дислокації, порядок взаємодії з іншими правоохоронними органами. У плані вказуються також підстави і порядок введення його в дію. Заздалегідь розроблені планові заходи, випробувані на практичних заняттях з особовим складом, максимально наближені до реальної оперативної обстановки, є запорукою ефективної діяльності органів НП в умовах воєнного стану. Типові плани багаторазового використання дають можливість економити час під час розроблення управлінських рішень, виборі оптимальних варіантів і порядку дій, попередніх розрахунків сил і засобів, підготувати особовий склад до діяльності в умовах воєнного стану. Важливого значення набуває психологічна підготовка особового складу, спеціальна фізична та професійна натренованість і загартованість.

До основних завдань діяльності НП в зазначених умовах можна віднести: попередження, припинення та ліквідація групових порушень громадського порядку; розшук та затримання озброєних та особливо небезпечних злочинців; затримання злочинців, які намагаються захопити важливі об'єкти; забезпечення посиленої охорони важливих; забезпечення публічного порядку та безпеки під час значних виробничих аварій, катастроф, токсичних та радіаційних заражень місцевості; забезпечення публічного порядку та безпеки; участь у рятуванні людей та надання їм допомоги; забезпечення охорони майна, яке залишилося без догляду.

Як складовій системи державного правління в умовах режиму воєнного стану, органам НП надаються додаткові повноваження для проведення заходів,

необхідних для швидкої нормалізації обстановки, поновлення порядку. Успішне виконання цих завдань вимагає того, щоб відповідна діяльність органів НП ґрунтувалася на принципах законності, оперативності, єдиноначальності, превентивності, встановлення пріоритетності завдань, комплексного та раціонального використання сил та засобів.

Отже, поліцейські, які виконують обов'язки з охорони публічного порядку в умовах воєнного стану, мають знати організацію і тактику діяльності правоохоронних відомств, завдання, функції, форми і методи діяльності поліції, рішення місцевих органів влади з питань охорони публічного порядку, чинне законодавство, зокрема те, яке регламентує дії поліції та інших правоохоронних структур в умовах режиму воєнного стану. Тобто надзвичайна складність забезпечення публічного порядку в умовах воєнного стану вимагає високої професійної підготовки працівників поліції. Дії поліцейських в умовах воєнного стану мають бути юридично грамотними, сприйматися громадянами, чії права та свободи обмежуються, як справедливі та законні.

Таким чином, функціями органів НП під час забезпечення публічної безпеки та порядку у разі введення воєнного стану є: сприяння встановленню місця перебування осіб, які уникають військового призову, протидія внутрішнім загрозам, що досягається виконанням таких завдань, як протидія злочинності, особливо її організованим формам; протидія різним виявам тероризму тощо, враховуючи підстави і порядок застосування поліцейськими заходів примусу.

Можна виділити підстави їх застосування під час підтримання публічного порядку та безпеки в умовах воєнного стану: попередження та припинення правопорушень, особисте затримання, вилучення підготовлених для вчинення злочину різних знарядь і предметів, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності. Організація органів поліції в умовах воєнного стану потребує організаційного виділення спеціальних підрозділів, груп чи окремих працівників, які мають підвищену професійну, фізичну чи спеціальну підготовку і здатні успішно виконувати окремі види адміністративної діяльності. До них належать підрозділи патрульної поліції, спеціальної поліції,

групи застосування спеціальних хімічних речовин, снайпери, спеціалісти з фото- і відеофіксації тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
2. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-4>
3. Закон України «Про Національну поліцію». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

СОЛОШАК Богдан

курсант 2-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ЛИТВИНЕНКО Ольга

старша викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, докторка філософії за спеціальністю 081 «Право», майор поліції

Порушення прав жінок в умовах збройного конфлікту, зокрема вчинення сексуального насильства, є порушенням основоположних принципів міжнародного гуманітарного права (МГП) та міжнародного права захисту прав людини. Відтак, держави повинні приймати ефективні заходи попередження та реагування на такі злочини. Необхідність заборони сексуального насильства під час збройних конфліктів та покарання за нього обговорюється ще з XIV століття, а починаючи з XIX століття у військових кодексах і міжнародних

договорах закріплюється відповідальність за злочин зґвалтування. Однак лише наприкінці ХХ століття акти сексуального насильства почали визнавати воєнними злочинами та злочинами проти людяності, а не випадковими актами насильства, що здійснюються окремими особами [1].

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи є посяганнями на особистість і пов'язані з грубими порушеннями норм суспільної моралі, тому кримінальним законодавством за їх вчинення передбачено доволі суворе покарання. Статеві злочини характеризуються аморальністю та цинічністю дій винних осіб, принижують честь і гідність потерпілої особи та можуть завдати значної шкоди здоров'ю. Надзвичайно небезпечні статеві злочини проти неповнолітніх, вони посягають на їх статево недоторканність та нормальний статевий розвиток. Такі злочини часто призводять до глибоких душевних травм у потерпілих осіб, штовхають їх до аморального способу життя [2].

Говорячи про міжнародні збройні конфлікти та їх заборону, необхідно почати з положень Женевських конвенцій 1945 року. Так, Женевська конвенція про поводження з військовополоненими 1949 року у статті 14 передбачає, що військовополонені «за всіх обставин мають право на повагу до їхньої особи й честі» і що «з жінками необхідно поводитися з усією повагою, зумовленою їхньою статтю». Положення Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни 1949 року носять більш чіткий характер: стаття 27 передбачає, що «жінки потребують особливого захисту від будь-якого зазіхання на їхню честь, і, зокрема, захисту від зґвалтування, примушування до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на їхню гідність». Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів 1977 року у статті 75 передбачає заборону «знущання над людською гідністю, зокрема, принижуюче й образливе поводження, примус до проституції чи непристойне посягання в

будь-якій його формі». Стаття 76 надає жінкам безпосередній захист від «згвалтування, примусу до проституції і будь-яких інших форм непристойних посягань», а стаття 77 гарантує захист дітей «від будь-якого роду непристойних посягань». Попри пряму заборону згвалтування та інших форм сексуального насильства, ці положення зазнають критики через те, що не відображають серйозності цих злочинів, та того факту, що вони становлять посягання не лише на фізичне, але й на психічне здоров'я потерпілої особи [3, с. 512]. Дійсно, в сучасних умовах посилення на «гідність» та «честь» видається вкрай символічним, розпливчастим та нечітким. Однак в даному випадку варто врахувати історичний контекст: у період розробки тексту ці поняття мали інший зміст, адже вважались важливим стримуючим фактором під час ведення військових дій та становили основу норм МГП.

В контексті неміжнародних збройних конфліктів перш за все необхідно проаналізувати спільну для чотирьох Женевських конвенцій статтю 3, визнану Міжнародним Судом ООН такою, що закріплює «елементарні міркування гуманності» застосовні до всіх видів збройних конфліктів. Спільна стаття 3 забороняє сексуальне насильство через заборону «насильства над життям й особистістю, зокрема всіх видів вбивств, завдання каліцтв, жорстокого поводження й катування», а також заборону «наруги над людською гідністю, зокрема образливе та принизливе поводження» [3, с. 512].

Норми звичаєвого МГП також забороняють згвалтування та інші форми сексуального насильства. Зокрема, у Дослідженні Міжнародного комітету Червоного хреста щодо звичаєвого права говориться про те, що ця заборона діє як під час міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів та спрямована на захист жінок, дівчат, хлопчиків та чоловіків [4, с. 327].

В європейському регіоні найважливішим інструментом є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами 2011 року (Стамбульська конвенція). Вона, зокрема, у статті 36 закріплює зобов'язання держав-учасниць вживати необхідних заходів для криміналізації згвалтування та інших форм сексуального

насильства. При цьому, в офіційному коментарі до Стамбульської конвенції чітко зазначено, що форми насильства, які нею охоплюються, не зникають під час збройного конфлікту або окупації, а тому вимоги Конвенції застосовуються під час збройного конфлікту та доповнюють норми міжнародного гуманітарного та кримінального права. Отже, на регіональному рівні функціонують чіткі норми, що забороняють будь-які форми сексуального насильства як в мирний час, так і під час військового конфлікту. Як норми МГП, так і міжнародного права захисту прав людини містять заборону зґвалтування та інших форм сексуального насильства в будь-який час. Окрім прямої заборони, сексуальне насильство також підпадає під заборону катувань або жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, а також заборону дискримінації. Таким чином, хоча міжнародно-правова основа заборони сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, хоч і не досконала, однак достатня та міцна. Проблема заборони та попередження сексуального насильства – одна із тих сфер, де різні галузі міжнародного права, зокрема МГП, право захисту прав людини та міжнародне кримінальне право, взаємно доповнюють одна одну, забезпечуючи більш широкий захист. Попри розвинену правову базу, однак, дотримання та гарантування цих норм, а також притягнення до відповідальності залишаються невирішеними проблемами. Саме тому як національні уряди, так і міжнародні органи мають сконцентрувати свої зусилля на ефективній імплементації існуючих правових документів та прийняти заходи задля покращення попередження цих злочинів, захисту від них та забезпечення ефективного судового переслідування винних осіб.

Список використаних джерел

1. Кресін О.В. Корінні народи: міжнародне право та законодавство України: монографія. Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ: Норма права, 2021. 168 с.

2. Денисов В. Н., Фалалєєва Л. Г. Громадянські права людини крізь призму відступу України від зобов'язань в умовах збройного конфлікту та тимчасової окупації частини її території. Права людини в Україні та у зарубіжних країнах: проблеми теорії та нормативно-правової регламентації: колективна монографія / за заг. ред. Н. В. Мішиної. Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2020. С. 136-160

3. Gloria Gaggioli, Sexual violence in armed conflicts: A violation of international humanitarian law and human rights law .International Review of the Red Cross. 2015. №96. с. 503–538.

4. Jean-Marie Henckaerts, Customary International Humanitarian Law Volume I: Rules . Cambridge University Press, 2009. 689 с.

5. Фалалєєва Л. Г. Особливості застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у правовому порядку Європейського Союзу. Право України. 2017. № 4. С. 108-116.

6. Кресін О.В. Окупація як форма незаконного здійснення контролю щодо території згідно з міжнародним правом. Київ: Юридична думка, 2021. С. 108-114.

ВПЛИВ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ПРОФЕСІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

СТРОГАНОВА Елеонора

студентка 3-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

КОГУТ Олександра

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук

Кризові умови соціально-економічного, військово-політичного, епідеміологічного становища України позначаються на всіх сферах організації суспільного життя. Умови організаційних змін відображаються, перш за все, на

професійній діяльності усіх працездатних громадян країни: збільшується професійне навантаження, зменшується час для відпочинку, зростає емоційне незадоволення, втрачається мотивація до виконання професійних обов'язків тощо. В організаціях спостерігаються такі деструктивні явища, як плинність кадрів та негативний психологічний клімат. Дослідження таких проблем в психології пов'язано з аналізом якості організаційної культури підприємств та організацій, яка відображає якість управління персоналом в умовах змін та запровадження заходів вирішення проблемних ситуацій.

Організаційна культура – явище, яке заслуговує ретельного вивчення, адже форма існування організації впливає на формування конкурентоздатного персоналу та є відображенням іміджу організації.

Теоретичний аналіз вже проведених у даному напрямі досліджень показав, що співробітники, цінності яких збігаються з цінностями організації, працюють більш ефективно і є більше задоволеними своєю роботою. Наявність у працівника цінностей, що суперечать цінностям організації, є основним джерелом розчарувань, конфліктів і падіння продуктивності праці. Здійснювати оцінку власних пріоритетів і цінностей, цінностей своєї організації особливо важливо в тих випадках, якщо людина прагне до досягнення гармонії на роботі і планує довгострокове кар'єрне просування.

Стреси – невід'ємна складова кожної організації та причина емоційного вигорання на роботі. Для підприємців це означає позбавлення трудових ресурсів, яке позначається на матеріальних витратах, спричинених лікарняними, та впливає на зниження результативності праці.

Особливе значення у цьому питанні приділяється дослідженню організаційного стресу керівників та працівників організації. Керівники є ланкою, яка забезпечує зв'язок між підлеглими та вище організованими підрозділами організації. Що вимагає відповідної психологічної підготовки: високого рівня психологічної культури, правильного лідерства, розвинутого інтелекту для визначення стратегії організації, вміння вчасно відреагувати на конфліктні ситуації, створити сприятливі умови для розвитку кожного члена

колективу тощо. В умовах змін керівники повинні бути стресостійкими (резілієнтними), вміти гнучко адаптуватися до зовнішніх та внутрішніх змін. Вміти створити командний стиль роботи, в якому головною цінністю є взаєморозвиток.

Причини організаційного стресу мають особистісні мотиви, які в свою чергу впливають на неефективність організаційної культури. Особистісними причинами організаційного стресу є негативне відношення до виконання професійних обов'язків через невідповідність здібностей обраній професії, через некомпетентність, через відсутність сенсу та мотивації виконувати професійні завдання. Серед особистісних факторів персоналу, що посилюють «схильність» людини до «професійного вигорання», слід виокремити такі, як невідповідність особистості обраній професії, низький рівень кваліфікації, негативний психофізіологічний стан, низький рівень стресостійкості, легковажність та схильність порушувати правила. Організаційними причинами професійного стресу є відсутність ефективного лідера та ефективної команди.

Базуючись на розробках Т. Трубі, під професійним вигоранням ми будемо розуміти емоційне, розумове та фізичне виснаження через довготривале залучення особистості до некерованої стресової ситуації в процесі емоційно насичених контактів у професійній діяльності.

Модель В. Бойка також передбачає три стадії феномену вигорання, кожна з яких характеризується чотирма симптомами. Так, на першій стадії напруження, людина відчуває загальну втому в умовах професійної діяльності. 2-га стадія характеризується хворобливим загостреним переживанням професійної ситуації, нестійкою професійною самооцінкою, відчуттям безвиході та розвитком ситуативної тривожності. Друга стадія резистенції, відрізняється емоційною виснаженістю внаслідок активізації захисних механізмів у вигляді економії емоцій. Для цього етапу характерні часті й неконтрольовані зміни емоційного стану, байдужість, емоційна замкненість і втрата мотивації до професійного саморозвитку. А для третьої стадії «виснаження», притаманний стан крайньої психофізіологічної перевтоми

професіонала, коли проявляються такі симптоми: повна емоційна нечуттєвість у ставленні як до професійного оточення, так і до змісту самих обов'язків, а також різноманітні психофізіологічні порушення у вигляді втрати сну, головного болю та загострення хронічних захворювань.

Феномен емоційного вигорання – це особливий психічний стан здорових людей, що знаходяться в інтенсивному спілкуванні з клієнтами, пацієнтами, в емоційно навантаженій атмосфері при наданні професійної допомоги. Феномен емоційного вигорання характеризується виникненням відчуттів емоційної спустошеності та втоми, викликаних провідною діяльністю людини, і поєднує в собі емоційну спустошеність, деперсоналізацію і редукцію професійних досягнень.

Нами з'ясовано, що емоційне виснаження притаманне працівникам, які негативно ставляться до професії. Причинами чого є невірно обрана професія, низький рівень організаційної культури організації (авторитарний стиль керівництва, мотивація персоналу до виконання обов'язків негативними стимулами з боку керівництва, надмірне звернення уваги на помилки, а не на успіхи персоналу), негативний психологічний клімат, низький рівень психологічної культури працівників та керівників організацій.

Відособлення від людей притаманне як досвідченим поліцейським так і курсантам-поліції. Завдяки кореляційному аналізу з'ясовано, що з підвищенням рівня самоцінності, визначенням власних життєвих цінностей, наявністю базової довіри до людей, вміння дивуватися, набуттям вміння толерантно ставитися до людей, застосовувати стратегію співпраці у конфліктних ситуаціях поліцейські будуть рухатися у напрямі до людей, а не від людей. Низький рівень організаційної культури (недовіра керівництва до персоналу), відсутність комунікативної компетентності працівників поліції, базової довіри до світу, визначення головних цінностей життя є причинами відособлення від людей, негативного ставлення до колег, громадян.

Втрата мотивації до виконання професійних обов'язків притаманна поліцейським, які не вміють організувати власний професійний простір,

поставити чітко цілі саморозвитку, визначитися із значущими мотивами, застосовувати стратегії самомотивації. Негативна мотивація з боку керівництва є ознакою низького рівня організаційної культури організації.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко В. І. Організаційна культура професійно-освітнього середовища / В. І. Гордієнко // Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. Т. 33. – Видавничий дім «КМ Академія», 2004. – С . 55-60.

2. Карамушка Л. М., Шевченко А. М. Організаційна культура загальноосвітніх навчальних закладів: науково-методичний посібник / Л. М. Карамушка, А.М.Шевченко. – Біла Церква : КОІПОПК. – 2013. – 104 с.

3. З. Р. Кісіль, Р.-В. В. Кісіль, А. В. Перепелиця Особливості синдрому емоційного вигорання у працівників Національної поліції України // Серія психологічна. Львівський державний університет внутрішніх справ – с. 59

4. Організаційна психологія. Економічна психологія. Науковий журнал № 1. / за науковою редакцією С. Д. Максименка та Л. М. Карамушки. / Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України // Українська асоціація організаційних психологів та психологів праці. – К., 2015. – 77 с.

5. Карамушка Л. М. Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій): монографія / Л. М. Карамушка, Т. М. Дзюба. – К. : Наук. світ, 2009. – 268 с.

ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ ОПЕРУПОВНОВАЖЕНОГО КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

СУХАНЬ Анастасія

курсантка 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Діяльність оперуповноваженого карного розшуку протікає нерідко в умовах оперативного ризику, пов'язаного з необхідністю приймати управлінські рішення в обмежений час та в умовах протидії злочинців. Наведе вище визначає актуальність проведення аналізу дискреційних повноважень оперуповноваженого карного розшуку.

Методологія проведення антикорупційної експертизи, яка затверджена наказом Міністерства юстиції України 24.04.2017 № 1395/5 [1] під дискреційними повноваженнями визначає сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта.

Дискреційні повноваження мають такі ознаки:

1) дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на власний розсуд оцінювати юридичний факт (фактичний склад), внаслідок чого можуть виникати, змінюватись або припинятись правовідносини;

2) дозволяють на власний розсуд обирати одну із декількох запропонованих у нормативно-правовому акті, проекті нормативно-правового акта форм реагування на цей юридичний факт;

3) надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на власний розсуд вибирати міру публічно-правового впливу щодо фізичних та юридичних осіб, його вид, розмір, спосіб реалізації;

4) дозволяють органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) обрати форму реалізації своїх повноважень - видання нормативного або індивідуально-правового акта, вчинення (утримання від вчинення) адміністративної дії;

5) наділяють орган (особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) правом повністю або частково визначати порядок здійснення юридично значущих дій, у тому числі строк та послідовність їх здійснення;

6) надають можливість органу (особі, уповноваженій на виконання функцій держави або місцевого самоврядування) на власний розсуд визначати спосіб виконання управлінського рішення, у тому числі передавати виконання прийнятого рішення підлеглим особам, іншим органам державної влади та місцевого самоврядування, встановлювати строки і процедуру виконання [1].

Наведено вище дозволяє дійти висновку про те, що нерозуміння оперуповноваженим чіткого змісту своєї службової діяльності, зокрема підстав проведення оперативно-розшукових заходів, забезпечення режиму секретності, видів і категорій справ (оперативно-розшукова справа, кримінальне чи адміністративне провадження), які вона має розглядати, самостійності при прийнятті управлінських та інших рішень, обсягу службових повноважень, які підлягають виконанню (службових обов'язків і прав) безпосередньо впливає на забезпечення законності діяльності.

Дискреційне повноваження є законним і невід'ємним елементом публічної влади. Посадова особа, використовуючи такі повноваження,

зобов'язана передусім правильно оцінити ситуацію, наявні факти і застосувати до встановлених фактів діючі правові норми, а також, при цьому не допустити зловживання владою. Аналізуючи дискреційні повноваження слід звернути увагу на їхню особливість у діяльності підрозділів кримінальної поліції. Так особливість здійснення оперативно-розшукової функції з протидії злочинності вимагає дотримання принципів негласності та конфіденційності працівниками підрозділів кримінальної поліції.

Прийняття рішення про заведення оперативно-розшукової справи, проведення оперативно-розшукових заходів на підставах і умовах передбачених Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» [2], проведення негласних слідчих (розшукових) дій, на підставах, передбачених Кримінальним процесуальним кодексом України [3] також надають можливість діяти та приймати рішення оперативним працівникам на власний розсуд. А при суб'єктивному підході, зокрема - наявність особистого інтересу чи конфлікту інтересів, до виконання службових обов'язків виникають умови для вчинення корупційних, або пов'язаних з корупцією правопорушень. Тому оперуповноваженому дозволяється лише та діяльність, яка має правову регламентацію, оскільки органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Отже, підводячи підсумок з даного питання зазначаємо, що нами визначені дискреційні повноваження оперуповноваженого кримінальної поліції.

Список використаних джерел:

1. Методологія проведення антикорупційної експертизи: затв. наказом Міністерства юстиції України 24.04.2017 № 1395/5.
2. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

CRIMINAL PROCEEDINGS DURING MARTIAL LAW

ТИХОНОВ Микита

курсант 3-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

МАМОНОВА Олена

доцентка кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук

Today, according to Art. 615 of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the implementation of criminal proceedings under martial law simplifies certain 1 procedures, which significantly increases the procedural capabilities of the prosecution [1].

Thus, if it is impossible for the investigating judge to fulfill his / her powers, the head of the prosecutor's office has the right to choose a measure of restraint. However, the procedural order of precautionary measures remains the same, but now the prosecutor and the investigator, with the consent of the prosecutor, submit a petition to the head of the prosecutor's office instead of the investigating judge.

The head of the prosecutor's office has the right to decide on issues related to the implementation of the case; temporary access to things and documents; seizure of property; permission to detain for the purpose of driving; granting permission to enter a person's home or other property; granting a search permit; taking samples from things and documents; permission to conduct a covert investigative (search) action; to extend the pre-trial investigation. Such decisions are initiated by the prosecutor or investigator in the general order and are made out by the resolution of the head of prosecutor's office [2 page. 163].

Criminal proceedings completed by the pre-trial investigation shall be suspended if an indictment cannot be filed with the court. As soon as the circumstances that prevented the indictment have disappeared, the time limit shall be renewed. The decision to suspend the pre-trial investigation and resume it is made by the prosecutor.

Under martial law, a written notice of suspicion must be served on the detainee within seventy-two hours of his detention. If no suspicion is declared during the specified period, the detainee shall be released immediately [3 page. 48].

From the above it can be determined that the prosecutor and the head of the prosecutor's office, in martial law, are endowed with exclusive rights in the conduct of criminal proceedings. At the same time, the mechanism for granting consent to conduct procedural actions needs to be improved by amending the criminal procedure legislation.

References:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Офіційний сайт Верховної ради України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Те>

2. Харечко Н.В. Актуальні проблеми досудового розслідування: зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 1 липня 2015 р.). К.: Нац. акад. внутр. Справ, 2015. С. 163-166.

3. Капліна О. В. Проблеми застосування норм кримінального процесуального законодавства в умовах проведення АТО. Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення : мат-ли постійно діючого наук. –практ. Семінару (17 жовтня 2014 р.) / Редкол.: С.Є Кучерина (голов. ред.), В.В Федосєв (заст. голов. ред.) та ін. Х.: Право, 2014. Вип. 6. С. 46-51.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ЯКОБЧУК Яна

курсантка 3-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції

науковий керівник:

ГОРОДЕЦЬКА Марина

завідувачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доцент, кандидатка юридичних наук, підполковник поліції

Сьогоднішні реалії та ситуація в країні зумовили прийняття змін та доповнень до Кримінального процесуального кодексу України для того, щоб кримінальний процес міг функціонувати належним чином в умовах, що склалися. Особливої актуальності набуває питання врегулювання норм щодо застосування запобіжних заходів.

Перш за все, варто надати саме визначення поняттю «запобіжні заходи». Так, запобіжні заходи є заходами кримінально-процесуального примусу попереджувального характеру, пов'язані з позбавленням або обмеженням свобод підозрюваного, обвинуваченого, які за наявності підстав та у порядку, встановленому законом, застосовуються під час кримінального провадження уповноваженими на те органами та посадовими особами слідчим суддею, судом відносно підозрюваного, обвинуваченого, з метою запобігти їх спробам ухилитися від слідства і суду, перешкоджання встановленню істини, продовжити злочинну діяльність, нарешті належної процесуальної поведінки, а також для забезпечення виконання процесуальних рішень [1, с 216].

Для того, щоб охарактеризувати зміни у кримінальному процесуальному законодавстві необхідно звернутися до Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» [2].

Новелою є те, що керівнику прокуратури надано право обирати запобіжний захід у випадку відсутності об'єктивної можливості виконання слідчим суддею своїх повноважень. Зокрема, керівник прокуратури може самостійно обирати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк до 30 діб стосовно особи, яка підозрюється у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, якщо затримка в обранні запобіжного заходу може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі особи.

Рішенню керівника прокуратури має передувати складання прокурором або слідчим, за погодженням прокурора, відповідного клопотання. Рішення керівника прокурора про обрання запобіжного заходу має бути мотивованим та відповідати загальним нормам кримінального законодавства щодо обрання запобіжних заходів.

У разі неможливості проведення підготовчого судового засідання, обраний під час досудового розслідування запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, вважається продовженим до вирішення відповідного питання у підготовчому судовому засіданні, але не довше ніж на два місяці.

Найбільшої уваги, на нашу думку, заслуговує положення, яким Верховний суд дозволяє судам розглядати в умовах воєнного стану клопотання про обрання запобіжних заходів без участі підозрюваного, «з належною мотивацією такої процедури розгляду».

Деякі особливості передбачені і в частині доказування необхідності застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану. У разі коли територіальну підслідність кримінальних правопорушень на стадії досудового розслідування змінено, а матеріали кримінальних проваджень через воєнні дії не було передано або передано не в повному обсязі, оцінюючи ризики, які обґрунтовують доцільність застосування запобіжних заходів загалом та тримання під вартою зокрема, слідчий суддя (суд) керується всіма наявними матеріалами клопотання про застосування запобіжного заходу.

Як слідує із роз'яснення Верховного суду, запровадження воєнного стану та збройна агресія щодо України самі по собі є ризиками, які мають враховувати суди при вирішенні питання про запобіжний захід [3]. Вирішуючи питання про продовження запобіжного заходу, суд може зважати на попередню оцінку окремих фактичних обставин, здійснену ним при вирішенні попередніх клопотань у цьому кримінальному провадженні на підставі відповідних матеріалів, і не здійснювати надмірного витребування матеріалів у сторін кримінального провадження.

Варто зазначити те, що суду необхідно брати до уваги обставини воєнного стану, та за наявності необхідних для цього підстав, за клопотанням підозрюваного доречно ухвалювати рішення про зміну запобіжного заходу у вигляді застави на особисте зобов'язання, якщо відповідне клопотання обґрунтовується бажанням використати кошти, передані в заставу, для їх подальшого внесення на спеціальні рахунки Національного банку України для цілей оборони України. Наразі вже є перша судова практика застосування цих положень, за яких суди застосовують як зміну запобіжного заходу, так і зменшення розміру застави із перерахуванням різниці на спецрахунок за клопотанням заставодавця.

Список використаних джерел:

1. Горбачевський В.Я., Запобіжні заходи у сучасному правосудді, Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ, 2013 р., с. 215-219.

2. Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів у складних умовах воєнного стану» 2111-IX від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>

3. Лист Верховного Суду від 03 березня 2022 року № 1/0/2-22 «Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00820>

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЯРОВЕЦЬ Богдан

курсант 2-го курсу факультету № 3 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції
науковий керівник:

ПЕКАРСЬКИЙ Сергій

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки
факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Правову основу міжнародного співробітництва в оперативно-розшуковій діяльності складають: міжнародні, міждержавні договори (двосторонні і багатосторонні) – пакти, конвенції, договори, угоди; міждержавні угоди з окремих питань, які стосуються взаємодії в боротьбі зі злочинністю; міжвідомчі договори (угоди); національне законодавство з питань надання міжнародної правової допомоги; неписані норми (звичаї) міжнародного права (міжнародна ввічливість, взаємність і ін.)

Стаття 5-1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1] визначає міжнародне співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності: «Співробітництво у сфері оперативно-розшукової діяльності між міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, державними органами, до складу яких входять оперативні підрозділи, визначені у статті 5 цього Закону, та правоохоронними і спеціальними службами інших держав, які мають у своєму складі відповідні підрозділи, а також з міжнародними правоохоронними організаціями здійснюється відповідно до законодавства України, міжнародних договорів України, а також установчих актів та правил міжнародних правоохоронних організацій, членом яких є Україна».

Виділяють основні форми співробітництва держав в оперативно-розшуковій діяльності:

- обмін оперативно-розшуковою, правовою та іншою інформацією;
- профілактика, розкриття та розслідування злочинів, стосовно яких укладені спеціальні угоди між державами;
- розшук і затримання злочинців на підставі договірних відносин або разових звернень однієї держави до іншої;
- видача злочинців іншій державі або міжнародному органу для кримінального переслідування;
- передача осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, або до країни, де вони постійно проживають;
- передача органам іншої держави нагляду за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками;
- захист прав і свобод громадян однієї держави при здійсненні правосуддя в іншій країні; спільне вивчення причин та інших проблем злочинності, а також обмін досвідом роботи поліцейських та інших органів;
- підготовка кадрів, надання експертних послуг, постачання спеціальних науково-технічних засобів і надання матеріально-технічної допомоги іншим державам.

Слід зазначити, що в структурі Національної поліції України діє Департамент міжнародного поліцейського співробітництва, який є структурним підрозділом апарату центрального органу управління поліції, що забезпечує планування, організацію, взаємодію та координацію дій структурних підрозділів апарату Національної поліції України, територіальних та міжрегіональних територіальних органів поліції та інших органів державної влади України щодо здійснення міжнародного співробітництва з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями з питань, що належать до компетенції поліції, Інтерполу та Європолу, а також реалізацію повноважень щодо здійснення представництва та забезпечення

виконання зобов'язань України в Міжнародній організації кримінальної поліції – Інтерполі та Європейському поліцейському офісі (Європолі), повноважень Національної поліції України як Національного центрального бюро Інтерполу та Національного контактного пункту Європолу в Україні [2].

Як приклад, один із видів міжнародного співробітництва в сфері ОРД потрібно зазначити екстрадицію. В п. 2 ч. 1 ст. 541 КПК поняття «видача особи» (екстрадиція) тлумачиться як видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку [3]. При цьому визначальними є міра та вид покарання, до якого може бути засуджена особа.

Суть видачі особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (екстрадиція), виходить із змісту й обсягу напряму міжнародної співпраці у кримінальних провадженнях, що визначається міжнародними зобов'язаннями України. Для того щоб процедуру екстрадиції можна було застосувати, особа має підозрюватися або обвинувачуватися у вчиненні правопорушень, за які судом може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі на максимальний строк не менше ніж один рік. Застосування екстрадиції до особи, яка скоїла менш тяжке правопорушення, українське законодавство не передбачає, і компетентний центральний орган влади України має відмовити у її видачі. У разі, якщо екстрадиція вимагається стосовно особи, яку засуджено до покарання у вигляді позбавлення волі, невідбутий строк покарання має становити не менше ніж чотири місяці.

Сама процедура екстрадиції охоплює такі стадії: надходження офіційного звернення про встановлення місця перебування на території України особи, яку необхідно видати, і видачу такої особи; перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичне передання особи під юрисдикцію запитуючої держави.

Підсумовуючи, наголосимо, що боротьба зі злочинністю належить до пріоритетних напрямів міжнародного співробітництва держав та викликана необхідністю взаємодії різних держав у цій важливій справі. Вступ до ЄС

визначається стратегічною метою зовнішньої політики України, націленої на зміцнення спроможності забезпечити імплементацію європейських міжнародних договорів у сферу протидії злочинності. Міжнародне співробітництво в оперативно-розшуковій діяльності повинно здійснюватися при дотриманні державного суверенітету, національного законодавства, невтручання у внутрішні справи держав, інших основних принципів міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
2. Департамент міжнародного поліцейського співробітництва. URL: Офіційний сайт Національної поліції: <https://www.npu.gov.ua/about/struktura/struktura/departament-mizhnarodnoji-policzejskoji-diyalnosti.html>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

СЕКЦІЯ № 2 «ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА»

ГАРАНТІЇ ДОДЕРЖАННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ ОСІБ, ЩОДО ЯКИХ ПРОВОДЯТЬ НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ВОЛОБОЄВ Артур

старший викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності та інформаційної безпеки факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»

Військова агресія проти нашої держави, введення особливого правового режиму та зміни в чинному законодавстві України консолідує повноваження державних органів та порядок їхньої діяльності. Це ж стосується особливостей проведення досудового розслідування, у тому числі впровадження негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) та додержання конституційних прав осіб, щодо яких проводять такі заходи в умовах воєнного стану.

Структурно-логічний аналіз положень Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1], проєкту закону «Про внесення змін до КПК України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану» від 20.03.2022 № 7183 [2] та міжвідомчої Інструкції від 16.11.2012 [3] дає підстави стверджувати, що гарантії дотримання прав і свобод людини під час проведення НСРД полягають у:

– визначені підстав проведення НСРД, щоб мінімізувати свавілля органів досудового розслідування, бо доцільність цих заходів залежать від випадків, коли відомості про злочин та особу, яка його вчинила не можливо отримати в інший спосіб.

– визначені вичерпного кола суб'єктів впровадження НСРД, – слідчий, прокурор, слідчий суддя (ч. 2 ст. 246 КПК України). Якщо відсутня об'єктивна можливість виконання слідчим суддею повноважень, передбачених ст.ст. 246–248, 250 КПК України, то такі повноваження виконує керівник відповідного

органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. Рішення про надання дозволу про проведення НСРД приймається у формі постанови з урахуванням вимог ст.ст. 110, 248, 251 КПК України. Про таке рішення, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також апеляційний суд, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення.

– визначені строку дії дозволу на проведення НСРД та строку їхнього продовження. Відповідно до положень ст. 249 КПК України строк дії дозволу не може перевищувати два місяці. Вважаємо, що в умовах воєнного стану такий строк повинен становити 30 діб. З метою продовження строків прокурор або слідчий за погодженням з прокурором звертається з вмотивованим клопотанням, де наведено обґрунтування, що продовження проведення НСРД дозволить додатково зібрати інформацію, яка має значення для досудового розслідування. Загальний строк проведення НСРД не може перевищувати максимальні строки досудового розслідування.

– дотримані вимог фіксації ходу і результатів НСРД, передбачених ст. 252 КПК України. Ці вимоги встановлюють загальний порядок отримання фактичних даних під час проведення НСРД для визнання їх доказами. У зв'язку з цим, фіксація результатів НСРД обов'язково здійснюється з можливістю перевірки їх достовірності експертним шляхом.

– повідомлені осіб, щодо яких проводилися НСРД. За змістом ст. 253 КПК України слідує, що особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення НСРД, а також підозрюваний, його захисник мають бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження протягом дванадцяти місяців з дня припинення таких дій, але пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

– використані результатів НСРД у кримінальному провадженні, що здійснюється в порядку, передбаченому ст.ст. 254–257 КПК України. В умовах воєнного стану, слідчий чи прокурор зберігає копії матеріали кримінальних

провадження в електронній формі. Показання учасників проведення НСРД вважаються отриманими в порядку, встановленому ст. 225 КПК України, та можуть бути використані як докази в суді, якщо хід і результати такого допиту фіксувалися за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації. Використання результатів НСРД в інших цілях або передання інформації здійснюється тільки через слідчого суддю за клопотанням прокурора та у разі, якщо останній доведе законність отриманої інформації та наявність достатніх підстав вважати, що вона свідчить про виявлення ознак кримінального правопорушення.

Отже, встановлений порядок організації проведення НСРД та використання їх результатів у кримінальному провадженні забезпечує додержання конституційних прав осіб, щодо яких проводять такі дії, унеможлиблює зловживання з боку органів досудового розслідування та прокуратури, а також гарантує недопущення асиметрії доказів, отриманих в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану. Проект закону України від 20.03.2022 № 7183. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39256>.
3. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні. Наказ ГПУ, МВС України, СБУ, АДПС України, МФУ, МЮУ від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12#Text>.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ОСІБ, ЩО ВЧИНИЛИ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

НОВІКОВ ОЛЕГ

асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат
юридичних наук, старший науковий співробітник відділу кримінологічних
досліджень Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені
академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

1. Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. призвело до значних змін у житті пересічних громадян та стало приводом для введення воєнного стану. Наразі країна живе не лише у межах особливого правового режиму, але й у новій реальності, яка суттєво відрізняється від звичайного укладу. Певним чином зазначені події торкнулися й осіб, що вчиняють правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. Так, у засобах масової інформації періодично з'являються публікації, в яких описуються ситуації з ознаками порушення прав і свобод зазначених осіб. У зв'язку з цим виникає необхідність посилення захисту прав і свобод цих осіб та недопустимості їх порушення у майбутньому навіть в умовах воєнного часу.

2. У низці публікацій говорилося про примотування клейкою стрічкою до стовпа осіб, що вчинили дорожньо-транспортні пригоди у стані алкогольного сп'яніння [зокрема: 1; 2]. Слід зазначити, що зазначені дії є протиправними навіть в умовах воєнного часу. Відповідно до ч. 2 ст. 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені ч. 2 ст. 64 Конституції України. В свою чергу, згідно ч. 2 ст. 64 Конституції України, в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені ст. ст. 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції. Виходячи з цих положень

Конституції України, право людини на життя (ст. 27) та право на повагу до її гідності (ст. 28), що включає заборону катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання, не може бути обмежено за будь-яких умов.

Примотування осіб клейкою стрічкою до стовпа є неприпустимим та має ознаки таких кримінальних правопорушень як катування (ст. 127 КК України) та незаконне позбавлення волі або викрадення людини (ст. 146 КК України), а за певних умов й вбивство через необережність (ст. 119 КК України) чи то необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження (ст. 128 КК України), наприклад, коли зазначені дії відбуваються при низькій температурі повітря. Тому існує потреба інформування населення та добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України про недопустимість зазначених дій та відповідальність за їх вчинення.

3. Окрім цього, з'являються публікації про практику конфіскації транспортних засобів у осіб, що керували у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння [зокрема: 3; 4; 5]. По-перше, слід зазначити, що процедура такої конфіскації врегульована Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» від 17 травня 2012 року № 4765-VI, який передбачає чотири особливі обов'язкові умови конфіскації майна у воєнний час [див: 6]. Таким чином, при здійсненні конфіскації відповідні посадові особи повинні чітко дотримуватися зазначених процедур, що виступають гарантіями прав і свобод осіб, у яких конфіскується транспортний засіб.

У цей же час потрібно зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України не може бути обмежено права і свободи людини і громадянина, що передбачені, зокрема, ст. 24 Конституції України. Зазначена стаття встановлює, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими

ознаками. На підставі цього можна сказати, що конфіскація транспортних засобів у осіб, що керували у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, є, фактично, дискримінацією цих осіб. Крім того, встановлення порушення правил дорожнього руху і подальше відчуження автомобіля не відповідає «принципу пропорційності», оскільки покладає надмірний тягар на власника транспорту [7]. А отже практика такої конфіскації є незаконною також.

Список використаних джерел:

1. У Києві п'яного водія, який влаштував ДТП на заправці, примотали клейкою стрічкою до стовпа – відео. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/ukiyevi-p-yanogo-vodiya-yakiy-vlashtuvav-dtp-na-zapravci-primotali-kleykoyu-strichkoyu-do-stovpa-video-50016247.html>.
2. Тероборона Василькова прив'язала до стовпа п'яного водія. URL: https://24tv.ua/kyivnews/teroborona-vasilkova-privyazala-do-stovpa-pyanogo-vodiya_n1900190.
3. На Полтавщині у двох п'яних водіїв конфіскували авто на потреби армії. URL: <https://poltava.to/news/65214>.
4. На Буковині у п'яних водіїв конфіскували 14 авто на потреби ЗСУ. URL: https://zaxid.net/na_bukovini_u_pyanih_vodiyiv_konfiskovali_14_avto_na_potrebi_zsu_n1537755.
5. Сів п'яний за кермо – віддав авто армії: в Україні десятки водіїв поплатилися за їзду під градусом. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2022-03-14/sel-pyanyiy-za-rul---otdal-avto-armii-v-ukraine-desyatki-voditeley-poplatilis-za-ezdu-pod-gradusom/262507>.
6. Як відбувається вилучення автомобіля для військових потреб: все, що потрібно знати. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/avto/2022-03-10/kak-proishodit-izyyatie-avtomobilya-dlya-voennyih-nujd-vse-chto-nujno-znat/262028>.
7. Штика В. Конфіскація авто за керування у стані сп'яніння на потреби ЗСУ. URL: <https://blog.liga.net/user/vshtyka/article/44108>.

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

АФАНАС'ЄВА Дар'я

курсантка 2-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

КРУШЕНИЦЬКИЙ Андрій

викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

24.02.2022 Указом Президента України № 64/2022 в нашій державі введено воєнний стан, у зв'язку із правовим режимом якого, вельми актуальним на сьогодні є питання щодо особливостей застосування трудового законодавства.

Основоположні права громадян, пов'язані з реалізацією права на працю передбачені статтями 43-46 Конституції України. Разом з тим, відповідно до статті 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень.

Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 Конституції. Згідно з пунктом 3 Указу у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [1].

15.03.2022 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX (далі - Закон № 2136-IX) [3].

З огляду на вищевикладене, на сьогодні можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені наступними положеннями Конституції України:

1) Стаття 43. Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Використання примусової праці забороняється. Не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду або відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан. Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється. Громадянам гарантується захист від незаконного звільнення. Право на своєчасне одержання винагороди за працю захищається законом [2].

2) Стаття 44. Ті, хто працює, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів. Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей. Ніхто не може бути примушений до участі або до неучасті у страйку. Заборона страйку можлива лише на підставі закону.

Водночас, звертаємо увагу, що зазначені обмеження не можуть встановлюватися самостійно суб'єктами господарювання [2].

Відповідно до пункту 2 частини першої статті 8 Закону, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням інших органів запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. За працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час виконання таких робіт зберігається попереднє місце роботи (посада).

Відповідно до частини третьої статті 20 Закону, у процесі трудової діяльності осіб, щодо яких запроваджена трудова повинність, забезпечується дотримання таких стандартів, як мінімальна заробітна плата, мінімальний термін відпустки та час відпочинку між змінами, максимальний робочий час, врахування стану здоров'я особи тощо. На час залучення працюючої особи до виконання трудової повинності поза місцем її роботи за трудовим договором за нею після закінчення виконання таких робіт зберігається відповідне робоче місце (посада). Щодо трудових прав та гарантій працівників, які є добровольцями територіальної оборони

Згідно з частиною третьою статті 9 Закону України «Про основи національного спротиву» до складу добровольчих формувань територіальних

громад зараховуються громадяни України, які відповідають вимогам, встановленим Положенням про добровольчі формування територіальних громад, пройшли медичний, професійний та психологічний відбір і підписали контракт добровольця територіальної оборони.

Слід зазначити, що згідно з частиною другою статті 24 Закону України «Про основи національного спротиву» на членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони поширюються гарантії соціального і правового захисту, передбачені Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [1].

Враховуючи вищевикладене, слід дійти висновку, що в умовах воєнного стану, чинному трудовому законодавству України притаманні певні обмеження трудових конституційних прав людини і громадянина, які перш за все обумовлені запровадженням відповідного правового режиму.

Список використаних джерел

1. Відповіді на актуальні питання зі сфери трудових відносин в умовах воєнного стану. Офіційний сайт Національного агентства України з питань державної служби <https://nads.gov.ua/news/vidpovidi-na-aktualni-pitannya-zi-sferi-trudovih-vidnosin-v-umovah-voyennogo-chasu> (Дата звернення 12.04.2022)

2. Державна служба в умовах війни: добірка корисної інформації (розділ постійно оновлюється). URL : <https://nads.gov.ua/news/derzhavna-sluzhba-v-umovah-vijni-dobirka-korisnoyi-informaciyi> (Дата звернення 12.04.2022)

3. Закон України: «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX від 15.03.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Дата звернення 12.04.2022)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ ТА ОСІБ ВЗЯТИХ ПІД ВАРТУ В ОРГАНАХ ТА УСТАВНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

БОРКО Ірина

здобувачка вищої освіти Академії Державної пенітенціарної служби
науковий керівник:

ДЕНИСЕНКО Катерина

доцентка кафедри адміністративного, цивільного та господарського права і процесу Академії Державної пенітенціарної служби, кандидат наук з державного управління, доцент

Забезпечення прав засуджених та осіб взятих під варту є одним із обов'язків посадових та службових осіб Державної кримінально-виконавчої служби України згідно із Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України». З початком війни Російської Федерації на території України, поширились скарги щодо незаконних дій співробітників слідчих ізоляторів та установ виконання покарань стосовно засуджених та осіб взятих під варту. З огляду на це, виникла потреба в посиленні контролю за дотриманням основоположних прав і свобод людини щодо засуджених та осіб взятих під варту в умовах воєнного стану.

Варто наголосити, що під час воєнного стану, відповідно до статті 64 Конституції України, можуть бути обмежені певні права визначні цією статтею, однак Основний Закон, а також інші нормативно-правові акти не допускають порушення таких основоположних прав людини, як право на життя, повага до честі та гідності, свободу та особисту недоторканність тощо.

Після початку бойових дій на території нашої держави, виникла потреба в забезпеченні евакуації засуджених до установ виконання покарань, що знаходяться на території, де не відбуваються воєнні дії.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», статті 22 «Неприпустимість використання правового режиму воєнного стану для захоплення влади та порушення прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб», введення воєнного стану не може бути підставою

для застосування тортур, жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання [1]. Пункт другий статті 106 Кримінально-виконавчого кодексу України вказує, що застосуванню заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї має передувати попередження про намір використання вказаних заходів і засобів, якщо дозволяють обставини. Згідно із Кримінально-виконавчого кодексу України статті 8, пункту першого, частини другої засуджені мають право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню. Заходи впливу можуть застосовуватися до засуджених виключно на підставі закону [2].

Порушення вище зазначених норм мало місце в Запорізькій області, де загострилися бойові дії і тому розпочалася евакуація засуджених в більш безпечні місця. Розпочали з Оріхівської ВК-88, в якій утримувалося до 339 людей. 14 березня 2022 року під обстрілами засуджених перевезли до Кам'янської ВК-101. 15 березня Оріхівський в'язнів з ВК-101 відправили до Кропивницької ВК-6. 16 березня з ранку надійшло повідомлення, що при прийомі засуджених в Кропивницькій ВК-6 їх жорстко зустріли, били так, що крики було чути навіть за межами установи, принижували, відібрали речі. Багатьох засуджених, без всяких на те причин, помістили до ДІЗО [3].

Бойові дії не повинні перешкоджати забезпеченню прав засуджених та осіб взятих під варту, які не підлягають обмеженню відповідно до Конституції України та інших нормативно-правових актів. Важливим є створення адміністративного механізму захисту прав засуджених в умовах воєнного стану та забезпечення гарантій розслідування подібних фактів порушення прав людини в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах.

Вважаємо за доцільне створення комісії при Департаменті з питань виконання кримінальних покарань у період воєнного стану, яка б приймала скарги від засуджених, осіб взятих під варту чи їхніх родичів і яка б забезпечила розслідування таких випадків, у тому числі притягнення винних до відповідальності згідно із законодавства України. Головним завданням такої

комісії є забезпечення правопорядку в органах та установах виконання покарань та слідчих ізоляторах під час воєнного стану. Особи можуть звернутися як у письмовій так і в електронній формі, однак термін розгляду такого звернення повинен бути скороченим, оскільки усунення порушень у сфері прав засуджених та забезпечення їхнього безпечного існування в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах є необхідним в умовах воєнних дій. Для реалізації вищезазначеного необхідним є доповнення Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» та Кримінально-виконавчого кодексу України відповідною нормою.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 05.12.2015 р. №389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 05.04.2022).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 01.01.2004 р. №1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 05.04.2022).
3. На побитих засуджених в Кропивницькій ВК-6 чинять тиск. Місцевий прокурор не вбачає порушень закону. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Bm-hvyg3iSQ> (дата звернення: 05.04.2022).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ГРИШАНОВА Олеся

курсантка 2-го курсу факультету № 2 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

МЕРДОВА Ольга

завідувачка кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2
Донецького державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Обов'язковість повної загальної середньої освіти гарантована на найвищому рівні в нашій державі, адже право на освіту передбачено в ст. 53 Конституції України [1]. Крім того, в ст. 19 Закону України «Про охорону дитинства» передбачено право кожної дитини на освіту [2], однак в умовах воєнного стану забезпечення цього права викликає багато труднощів, пов'язаних з такими чинниками:

- неможливістю організації освітнього процесу через військові дії;
- вимушена внутрішня міграція, пов'язана з масовим тимчасовим переміщенням населення;
- відсутність документів, що посвідчують особу, через їх втрату у зв'язку із військовими діями тощо.

Все це вимагає від органів публічного адміністрування у сфері освіти як на центральному, так і на місцевому рівні запровадження нових дієвих заходів, спрямованих на виконання вимог законодавства щодо навчання дітей у загальноосвітніх навчальних закладах.

Яскравим прикладом таких заходів є механізми, запроваджені в Законі «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [3], яким було внесено зміни до Закону України «Про освіту», який було доповнено ст. 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [4].

Зокрема, в зазначеній нормі здобувачам освіти, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується:

- організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;

- збереження здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом;

- місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби).

Крім того, відповідно до Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти (далі – Порядок) зарахування до закладу освіти здійснюється відповідно до наказу його керівника, що видається на підставі заяви про зарахування до закладу освіти одного з батьків дитини (чи повнолітньої особи, яка має намір здобувати освіту), поданої особисто (з пред'явленням документа, що посвідчує особу заявника), до якої додаються:

- 1) копія свідоцтва про народження дитини або документа, що посвідчує особу здобувача освіти (під час подання копії пред'являється оригінал відповідного документа);

- 2) оригінал або копія медичної довідки за формою первинної облікової документації № 086-1/о «Довідка учня загальноосвітнього навчального закладу про результати обов'язкового медичного профілактичного огляду»;

- 3) оригінал або копія відповідного документа про освіту (за наявності).

В зазначеному нормативно-правовому акті наголошено на тому, що діти або один з їх батьків, які мають довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, довідку про звернення за захистом в Україні, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту або якій надано

тимчасовий захист, та які не мають одного чи обох документів, у зазначених вище пунктах 1 та/або 3, зараховуються до закладу освіти без подання зазначених документів.

Діти, які не мають одного (чи обох) документа(ів), у зазначених вище пунктах 1 та/або 3, та довідки, визначеної додатком 2 Порядку, зараховуються до закладу освіти згідно із Порядком. У разі відсутності свідоцтва про народження дитини для сприяння в його оформленні керівник закладу освіти зобов'язаний невідкладно поінформувати орган опіки і піклування за місцем проживання дитини чи місцезнаходженням закладу освіти.

В умовах воєнного стану існують доволі часті випадки відсутності документів, які дають право на зарахування до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти і наявність такої «спрощеної» процедури є дієвим заходом гарантування права на освіту для дітей.

Враховуючи те, що батьки дітей, що здобувають повну середню освіту не завжди є обізнаними в існуванні таких гарантій з боку держави, вважаємо за доцільне з метою забезпечення права дитини на освіту в умовах воєнного стану запровадити масштабну інформаційну кампанію з метою доведення такої інформації до населення. На нашу думку, такі заходи доцільно проводити шляхом розміщення відповідної інформації у засобах масової інформації, соціальних мережах, а також обов'язково у пунктах прийому та реєстрації тимчасово переміщених осіб.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141 (із змінами і доповненнями станом на 01.01.2020).

2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст.142 (із змінами і доповненнями станом на 02.04.2022).

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2126-ІХ. *Голос України* від 19.03.2022. № 60

4. Про освіту: Закон України від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст.380 (із змінами і доповненнями станом на 06.04.2022)

5. Про затвердження Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 16 квітня 2018 року № 367. *Офіційний вісник України*. 2018. № 36. Ст. 1279.

ЗАЛУЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, ЯК ОДНА З ГАРАНТІЙ ДОТРИМАННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗАХИСТ: ПРАКТИКА ВС ТА ЄСПЛ

ГУРБАНОВА Наргіз

студентка 1-го курсу магістратури факультету адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
науковий керівник:

СЛІНЬКО Дмитро

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, доктор юридичних наук

З набуттям Україною незалежності, мовне питання завжди було актуальним та має велике значення для розвитку суспільства та судової практики. Статистичні дані ДМС відображають, що станом на 31.12.2020 року, що 151360 особа перебуває на обліку іноземців та осіб без громадянства [5]. Також Україна є багатонаціональною країною: на нашій території проживають близько 100 національностей.

Не рідко, фігурантами кримінальних процесів стають саме іноземці, які не володіють українською мовою на достатньому рівні. І виникає проблема, при проведенні досудового розслідування чи судового розгляду кримінальних

справ, бо учасники можуть не в повному обсязі розуміти сутність та значення проведених процесуальних дій. Згідно ст. 12 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суди використовують державну мову в процесі судочинства та гарантують право громадян на використання ними в судовому процесі рідної мови або мови, якою вони володіють [4]. Однією із головних процесуальних гаранті додержання принципу національної мови у відповідному провадженні є участь перекладача в кримінальному судочинстві. Згідно з ч. 3 ст. 29 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) слідчий суддя, суд, прокурор, слідчий забезпечують учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання і подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, користуючись послугами перекладачів порядку, передбаченому КПК України [3].

Перекладач - це особа, що володіє мовою, якою провадиться судочинство та мовою особи, котра не володіє мовою судочинства. Перекладач залучається дізнавачем, слідчим, прокурором суддею чи судом для здійснення перекладу. Фігура перекладача є суттєвою, через те, що саме він забезпечує учасника справи належним та достовірним перекладом всіх процесів, які відбуваються у ході кримінального провадження. Перекладач несе кримінальну відповідальність за завідомо неправильний переклад або за відмову без поважних причин від його обов'язків. Також він засвідчує своїм підписом переклад судових рішень та інших процесуальних документів.

Спірним є питання кваліфікації та перевірки знань перекладачів, які практикують у кримінальному процесі. Бо звичайне знання мови може бути недостатнім при оцінці та перекладі юридично-значущих документів, і як результат, недостатній рівень володіння мовою перекладачем може стати підставою для неправильного перекладу та порушенням реалізації права на перекладача. Перекладач повинен мати понятійний апарат кримінального права, її складових понять, категорій юридичної термінології, та розуміти

тонкощі перекладу змісту юридичних документів (протоколів, ухвал, постанов, клопотань).

Важливою є позиція Верховного Суду у справі №331/706/19, щодо питання чи має право суд перебирати на себе обов'язки перекладача. Захисник засудженого у касаційній скарзі просив скасувати вирок через те, що було неповно досліджено обставини справи, що спричинило невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи та порушення права на захист, що виразилось у незабезпеченні засудженому права на перекладача. Верховний Суд зробив ґрунтовний висновок про те, що апеляційний суд не взяв до уваги клопотання сторони захисту про залучення перекладача до процесу і суд, заслухавши думку учасників апеляційного розгляду, клопотання сторони захисту по суті не розглянув та будь-якого процесуального рішення в порядку, передбаченому ст. 371 КПК, не прийняв. Звукозапис судового засідання містив в собі висловлення судді, що в разі нерозуміння обвинуваченим обставин справи, переклад буде виконаний судде або прокурором на російську мову. Верховний Суд зауважив, що право на перекладача має бути забезпеченим реально, а не формально. Верховний Суд наголосив, що суд та інші органи не мають права перебирати на себе обов'язки перекладача, користуватися його правами та нести відповідальність. Під час розгляду справи апеляційним судом допущено порушення вимог кримінального процесуального закону, яке є істотним, оскільки ставить під сумнів законність і обґрунтованість судового рішення [2]. Зокрема, вказаною Постановою було скасовано Ухвалу апеляційного суду та справу було призначено на новий розгляд у апеляційній інстанції.

Також доречним є питання відводу перекладача у кримінальному процесі. Згідно ч. 1 ст. 79 КПК України, яка в свою чергу є відсильною нормою до ч. 1 ст. 77 КПК України, підставами для відводу перекладача є його участь у цьому ж кримінальному провадженні як заявника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, слідчого судді, захисника, свідка, експерта, спеціаліста [3].

Позиція Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ) також є такою, що підтримує надані нами аргументи на рахунок залучення перекладача. Про це зокрема ідеться у рішенні ЄСПЛ у справі «Візгірда проти Словенії». Мовна допомога російською мовою, яка була надана литовцеві, обвинуваченому у Словенії в скоєнні злочину, обмежила його у можливості брати активну участь в кримінальному процесі. Громадянина Словенії було затримано за підозрою в пограбуванні банку та під час судового слухання йому надали російського перекладача. Всі матеріали справи були перекладені російською мовою. В результаті, було винесено вирок та оскарження останнього ніяких наслідків не мала. Влада Словенії намагалася довести в Страсбурзі те, що російська мова є поширеною в Литві. Однак було встановлено, що влада ніколи не перевіряла рівень знання обвинуваченого російської мови. ЄСПЛ розтлумачив, що правова допомога, надана обвинуваченому не дала йому можливості брати активну участь в процесі, та винесений вирок є несправедливим та порушено права людини. Рішення ЄСПЛ зобов'язало Словенію виплатити заявнику компенсацію в розмірі 6,4 тис. євро і 2,5 тис. євро на покриття судових витрат [1].

Особа перекладач у кримінальному провадженні є важливою. Участь перекладача є конституційною гарантією дотримання прав громадян та доступу до правосуддя. Право на перекладача має бути гарантоване на національному рівні для подальшого уникнення звернення до ЄСПЛ із скаргами проти України.

Список використаних джерел:

1. CASE OF Vizgirda v. Slovenia (applications no 59868/08) URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-185306%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-185306%22]}) (дата звернення 10.04.2022).

2. Верховний Суд роз'яснив, чи має право суд перебирати на себе обов'язки перекладача. Судова влада України. URL: <https://court.gov.ua/press/news/981678/> (дата звернення 09.04.2022).

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України. №4651-VI. (2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 10.04.2022)

4. Про судоустрій і статус суддів. Закон України. №1402-VIII.2016. Вилучено з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення 11.04.2022).

5. Показники діяльності ДМС України за 2020 рік. Статистичні дані Державної міграційної служби. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/statistic/year/2020_12.pdf (дата звернення 11.04.2022).

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У СОЦІАЛЬНОМУ ЗАХИСТІ НАСЕЛЕННЯ

ДЕРБАЛЬ Неоніла

курсантка 1-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

КНЯЗЬКОВА Любов

доцентка кафедри загально-правових дисциплін факультету № 1 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Аналіз історичного розвитку системи соціального забезпечення та ролі, функцій держави свідчить, що цьому процесу властивий цивілізаційний поступ, зміна соціальної політики держави разом зі зростанням цінності життя людини, її прав та свобод, у тому числі права на соціальне забезпечення. На історичному відтинку часу з найдавніших часів до першої половини дев'ятнадцятого століття можна виділити два етапи цього процесу:

1) дистанціювання участі держави від регулювання соціально-забезпечувальних відносин (давні часи – I половина шістнадцятого століття). Цей етап характеризується невизнанням державою потреби системної підтримки окремих верств населення. Соціальна підтримка нужденних носила

періодичний характер, залежала від особистої волі, власної ініціативи князя, базувалася на неформалізованих звичаях;

2) зародження та становлення соціальної функції держави (II половина шістнадцятого – I половина дев'ятнадцятого століття). На даному етапі держава як регулятор суспільних відносин встановлювала певні пільги своїм громадянам, які можна назвати елементами соціальної підтримки.

З часом система цих пільг розвивається, окремі з них набули постійного характеру (майнова підтримка військових, службовців на випадок старості, інвалідності, поганого стану здоров'я, допомога їхнім сім'ям у разі смерті годувальника), проте це отримувало обмежене коло осіб, на яких поширювалися відповідні гарантії (не включали селян та наймитів). У подальші історичні періоди роль держави в системі соціального забезпечення постійно видозмінювалася, удосконалювалася. Водночас вплив окремих негативних тенденцій, започаткованих у цей період (мінливість законодавства, постійний дефіцит бюджету видатків на соціальні цілі, недосконалість державного управління сферою соціального забезпечення, соціальна несправедливість та нерівність, популізм та неринкові методи регулювання соціальної політики відчувається і в наш час [1, с. 130].

Розвиваючи, доповнюючи соціальні гарантії для осіб, зайнятих у сфері військової чи державної служби, діаметрально інший підхід влада здійснювала по відношенню до нужденних, пропагуючи державну зневагу до найбільш вразливих верств населення. Першопричиною бідності, жебрацтва в першій половині вісімнадцятого століття держава визначила небажання працювати, тому власну функцію у подоланні, зменшенні цього соціального зла держава вбачала в потребі диференціації жебраків на працездатних та непрацездатних: перша категорія відправлялася на примусову працю, друга – на довічне утримання до соціальних закладів.

Термін «соціальна держава» вперше з'явився в Конституції Федеративної Республіки Німеччини 1949 року. Соціальна держава повинна створювати необхідні передумови для того, аби її громадяни мали змогу забезпечити себе

та свої сім'ї усім необхідним, не вдаючись до державної опіки. І лише ті особи, котрі не можуть з тих чи інших об'єктивних, незалежних від них причин (наприклад, хвороба, вікова непрацездатність) утримувати себе, повинні одержувати від держави достатню допомогу з тим, щоб вести гідний людини спосіб життя. Ці завдання визначають не тільки соціальну відповідальність держави і суспільства стосовно своїх членів і, таким чином, відповідальність за соціальне забезпечення та задоволення соціальних потреб, але й соціальну відповідальність членів суспільства як один щодо одного, так і щодо усієї спільноти, а саме: обов'язок захисту, сприяння соціальному забезпеченню, відповідальність за колективну взаємодопомогу, виконання зобов'язань, що впливають із права власності, а також із завдань та діяльності держави, які роблять її здатною виконувати такі соціальні завдання.

Важливе місце у системі державного соціального захисту займає соціальна допомога. Це турбота держави про громадян, які потребують підтримки, сприяння у зв'язку з віком, станом здоров'я, спеціальним станом та малозабезпеченістю. Отже, завданням соціальної допомоги є полегшення матеріального стану людей незалежно від їх трудової діяльності.

Соціальний захист в Україні реалізується через матеріальне забезпечення економічно активного населення (шляхом соціального страхування); пенсійне забезпечення; соціальну допомогу найбільш вразливим категоріям; матеріальну допомогу сім'ям з дітьми; компенсації, індексації та пільги населенню; соціальне обслуговування тощо. Таким чином, соціальний захист здійснюється за допомогою соціального забезпечення та соціальної допомоги [2,3,4].

Поліпшення соціального захисту населення шляхом впровадження ефективних програм, сприяє поліпшенню життєдіяльності населення і стабілізує суспільство. Соціальний захист має системний характер - у вигляді законодавче встановлених постійних грошових виплат, компенсацій з державного або місцевого бюджетів і періодичний - у вигляді одноразової грошової або матеріальної допомоги з різних фондів або окремих осіб, тощо.

Велике значення має соціальний захист товаровиробників, які своєю працею створюють споживні вартості для розвитку добробуту країни.

В Україні конституційно закріплено поняття «соціальний захист», яке включає право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також по старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, здійснюваним за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [5].

Підводячи підсумки слід відзначити, що соціальну державу прийнято розуміти як таку, що орієнтована передусім на добробут всього суспільства та кожної окремої людини. Водночас досягнення стану соціально орієнтованої держави потребує належного життєвого рівня населення, здобутого, зокрема, політикою соціального захисту. Визначивши зміст та зіставивши поняття соціальної держави, соціальної політики та соціального захисту, можна конкретизувати роль та місце останнього в політиці сучасної демократичної, соціальної та правової держави. Соціальний захист - центральна складова соціальної держави, адже його предметом є людина та можливості її всебічного розвитку. Він посідає одне з центральних місць у побудові соціальної держави, є одним з головних напрямів її соціальної політики. Соціальний захист - це практика, засіб втілення гуманістичної формули соціальної держави.

Список використаних джерел:

1. Ткаченко Ю. Роль держави у сфері соціального забезпечення: історичний екскурс. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 1. С.128-131.

2. Про страхування: Закон України від від 07.03.1996 № 85/96-ВР (Редакція станом на 01.01.2022) URL:

[:https://cyberleninka.ru/article/n/stanovleniepravovoyosnovydorevolyutsionnogogosudarstvennogopensionnogoobespecheniya/viewer:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text](https://cyberleninka.ru/article/n/stanovleniepravovoyosnovydorevolyutsionnogogosudarstvennogopensionnogoobespecheniya/viewer:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text)(дата звернення 11.04.2022).

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок: Закон України від 2 березня 2000 року №1533ІІ (редакція 14.08.2021).URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>(дата звернення 11.04.2022).

4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-ХІV (Редакція станом на 12.01.2022)URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-19#Text>(дата звернення 11.04.2022).

5. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96> (дата звернення: 11.04.2022).

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ ПРАВ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО ЧИ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

ЗАРІЦЬКА Анастасія

студентка 3-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

ВЕСЕЛОВ Микола

професор кафедри державно-правових дисциплін факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Через військове вторгнення Російської Федерації в Україну 24.02.2022 р. в нашій державі було введено воєнний стан. У наслідок війни багато населених пунктів опинилося в зоні безпосередніх бойових дій, постійних чи періодичних обстрілів та бомбардувань. З огляду на це, заклади освіти, зокрема й вищої освіти вимушені були перейти на дистанційну форм навчання, а деякі з них (з

міст Маріуполя, Харкова, Миколаєва, Херсону та ін.), навіть переїхали до інших міст України.

В умовах повномасштабної війни (вперше за часів незалежності нашої держави) вітчизняне законодавство про освіту було доповнено (Законом України від 15.03.2022 р. № 2126-IX [1]) нормою, яка закріпила державні гарантії в умовах надзвичайного та/чи особливого періоду.

Новою статтею 57-1 Закону України «Про освіту» здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ, у тому числі тим, які в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану в Україні чи окремих її місцевостях, оголошених у встановленому порядку (особливий період) були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування) на час особливого періоду гарантується:

- організація освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників;
- збереження місця роботи, середнього заробітку, здійснення виплати стипендії та інших виплат, передбачених законом;
- місце проживання (пансіон, гуртожиток тощо) та забезпечення харчуванням (у разі потреби).

Забезпечення державних гарантій, визначених частиною першою цієї статті, створення безпечного освітнього середовища, організацію здобуття освіти, освітнього процесу в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду) у межах своєї компетенції здійснюють:

- органи виконавчої влади, органи військового командування, військові, військово-цивільні адміністрації та органи місцевого самоврядування, їх представники, посадові особи (керівники, голови, начальники), органи управління (структурні підрозділи) у сфері освіти;
- заклади освіти, установи освіти, наукові установи, їх засновники;

- громадські об'єднання, благодійні організації та фізичні особи, які здійснюють благодійну (волонтерську) діяльність.

Органи, зазначені в абзаці другому частини другої цієї статті, приймають у межах своєї компетенції рішення, обов'язкові до виконання на відповідній території, для реалізації державних гарантій, визначених частиною першою цієї статті, в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду). Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки здійснює нормативно-правове забезпечення функціонування системи освіти і науки та видає накази з питань створення безпечного освітнього середовища, організації здобуття освіти, освітнього процесу та з інших питань у сфері освіти і науки, не врегульованих законом в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану (особливого періоду). Строк дії таких наказів не може перевищувати строк особливого періоду. Такі накази не є регуляторними актами та підлягають державній реєстрації лише у разі, якщо стосуються прав, свобод, законних інтересів та обов'язків громадян і юридичних осіб [2].

Відповідно до законодавства *особливий період* – це період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій [3; 4]. Тобто цей період включає не лише час воєнних дій (режим воєнного стану), а й частково післявоєнний час (так званий відбудовний період), на який слід вважати повинні так само розповсюджуватися окреслені державні гарантії. Крім того, ст. 57-1 Закону України «Про освіту» згадує ще про дію гарантій в умовах надзвичайної ситуації або надзвичайного стану, які іншими законодавчими актами не охоплюються поняттям «особливого періоду», що суттєво збільшує коло умов дії названих державних гарантій.

Тож, маємо констатувати, що державні гарантії прав учасників освітнього процесу, правильнішим буде казати, в умовах надзвичайного чи особливого

періоду включають питання безпечнішої форми організації навчального процесу, соціальної та матеріальної підтримки як здобувачів освіти, так і працівників закладів освіти, установ освіти, наукових установ, у тому числі тих, які у зазначених умовах були вимушені змінити місце проживання (перебування), залишити робоче місце, місце навчання, незалежно від місця їх проживання (перебування).

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2126-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#n16> (дата звернення: 13.04.2022).

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Редакція від 06.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#top> (дата звернення: 13.04.2022).

3. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. Редакція від 01.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#top> (дата звернення: 13.04.2022).

4. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. Редакція від 13.04.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 13.04.2022).

ДОДЕРЖАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

КОЛОТ Сергій

курсант 2-го курсу факультету № 1 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядовий поліції

науковий керівник:

КРУШЕНИЦЬКИЙ Андрій

викладач кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1
Донецького державного університету внутрішніх справ, капітан поліції

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози безпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [1].

Саме тому, враховуючи воєнний стан, який введений в нашій державі 24 лютого 2022 року, важливою складовою у забезпеченні публічного порядку та безпеки, охороні прав і свобод людини є чітке, неупереджене та сумлінне виконання працівниками Національної поліції України своїх службових обов'язків.

В умовах зазначеного, вельми важливим є недопущення працівниками поліції вчинення правопорушень у сфері службової діяльності, що може бути обумовленим недостатньою регламентованістю їх діяльності в умовах воєнного стану, психологічною та емоціональною напругою. Тому під час виконання своїх службових обов'язків у деяких випадках можуть мати місце правопорушення, в тому числі ті, які підпадають під ознаки кримінально-

караного діяння. Наприклад, вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтею 365 КК України «Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу», яке в тому числі проявляється у завданні особам тілесних ушкоджень [2]. Такі дії працівників поліції можуть негативно сприйматися громадянами та викликати незадоволеність діяльності силових структур, призвести до підриву національної безпеки.

Виходячи з наведених вище фактів, вважаємо, що існує необхідність розробленні та запровадженні психологічних тренінгів, які зменшать вплив війни на психологічний стан працівників поліції, а також вдосконаленні законодавства України, яким регламентується діяльність поліції в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 12.04.2022)
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26.

ЗАХИСТ ПРАВ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

КОСТЕЦЬКА Людмила

студентка 2-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

ДАЦЮК Тетяна

доцентка кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

Особи з інвалідністю в Україні володіють усією повнотою соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод, закріплених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Просування України шляхом демократичних, соціальних та правових реформ насамперед передбачає системне та адекватне реформування соціального захисту осіб з інвалідністю (маломобільних груп населення) як чинник інклюзивності та соціалізації суспільства і держави, утвердження системи основоположних та фундаментальних прав, що є складником історичного прагнення нашої держави до входження до європейської спільноти.

Аналізуючи зарубіжний досвід соціального захисту та дотримання прав осіб з інвалідністю можна зробити висновок, що в основу соціальної політики європейських країн покладена людиноцентристська ідея, коли функціонування всього державного механізму спрямоване на покращення добробуту населення, сприяє дієвій реалізації соціального забезпечення членів суспільства, регулює стан на ринку праці, слугує стабілізатором соціальної ситуації в країні [3, с. 287]. По-перше, ЄС рухається історичним шляхом становлення європейського інклюзивного простору. По-друге, генеза соціальної політики держав-членів ЄС та сучасний стан підпорядковуються меті підвищення рівня та якості життя кожного. По-третє, держави члени ЄС мають важливий досвід оптимального поєднання державного та недержавного соціального захисту та соціального

страхування осіб з інвалідністю. По-четверте, держави-члени ЄС мають чітке та стабільне законодавче забезпечення соціального захисту осіб з інвалідністю. По-п'яте, держави члени ЄС формують стратегію щодо ефективності, адресності та доступності системи соціальних прав.

Соціальний захист прав людей з інвалідністю зазначений і державною політикою України. Ратифікована Україною Конвенція ООН про права інвалідів надає можливість визнання рівності прав людей з інвалідністю на повноцінне життя у суспільстві. Тобто, наша держава бере на себе зобов'язання щодо дотримання для цієї групи громадян загальнолюдських прав. Для створення безперешкодного доступу до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку вона зобов'язується вживати належних заходів [3].

Ціла низка документів гарантує право маломобільних груп населення на національному рівні. Серед таких документів відіграють -Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» [5]; Закон України від 05.11.2009 №1704-VI «Про будівельні норми» [6]; Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 784 був затверджений план заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки «Безбар'єрна Україна» [7]; Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 706 затверджено Державну цільову програму «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року [8]; Зареєстрований у Верховній Раді законопроект № 3351 «Про Технічний регламент будинків, будівель, споруд, лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури та будівельних виробів» [9] тощо.

Та найбільш універсальним нормативно-правовим актом у сфері прав людей з інвалідністю серед усіх діючих в Україні законодавчих актів все ж таки є Конвенція про права інвалідів (надалі – Конвенція), котра після ратифікації стала частиною національного законодавства України.

Створити суспільство, в котрому маломобільні люди будуть мати змогу користуватися рівними правами, без дискримінації, з повагою й гідністю щодо

їх самореалізацій, індивідуальностей та життєвих принципів у суспільстві на себе бере громадськість, створюючи волонтерські рухи, громадські чи благодійні організації направлення діяльності яких націлене на вивчення потреб, суперечностей та пошуку шляху подолання суспільних бар'єрів щодо маломобільних людей. Вони вишукують варіанти покращення умов та надають пропозиції щодо вдосконалення, необмеженості чи непорушності прав та свобод людей з інвалідністю.

Тому громадські організації направляють свою діяльність на допомогу, відшукують кошти на вирішення потреб маломобільних осіб, звертаються до всеукраїнських та міжнародних фондів, забезпечують волонтерські рухи щодо підтримки маломобільних осіб. Метою створення таких організацій є не лише надання соціальних послуг, а й здійснення контролю щодо дотримання прав та свобод маломобільних груп населення, захист прав та інтересів. Яскравим прикладом цього став випадок у моєму житті. Для підтримки та захисту певних незахищених соціальних груп населення, для забезпечення їм права на освіту та захист їх прав і свобод, ми з чоловіком навесні 2021 року створюємо громадську організацію «ЧАС СПРАВ».

У Кривому Розі громадську ініціативу маломобільних людей представляють щонайменше ще дві громадські організації «Разом» та «Рух без меж». Кожна з них займається різними напрямками для маломобільних людей. «Разом» розвиває більш творчі напрямки, можливість грати у спектаклях чи театральних виставах. «Рух без меж» контролює подолання бар'єрів та перевіряє доступність послуг для маломобільних людей.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року Розділ I. Загальні положення.

2. Чому забезпечення доступності суду маломобільних груп населення є важливим. Режим доступу: <https://ki.court.gov.ua/tu11/pres-centr/general/192029/>

3. Створення безбар'єрного середовища та соціальна інклюзія: світовий досвід для України: аналіт. доп. / [Зубченко С. О., Каплан Ю. Б., Тищенко Ю. А.]. – Київ , НІСД, 2020. – 24с.

4. «Інвалідність та суспільство», Київ, 2012 , 20с.

5. Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>

6. Закон України від 05.11.2009 №1704-VI «Про будівельні норми». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17#Text>

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 784 був затверджений план заходів щодо створення безперешкодного життєвого середовища для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інших маломобільних груп населення на 2009-2015 роки «Безбар'єрна Україна». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2009-%D0%BF#Text>

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2012 № 706 затверджено Державну цільову програму «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року. Режим доступу: Зареєстрований у Верховній Раді законопроект № 3351 https://ips.ligazakon.net/document/view/jg2l300i?an=&ed=2013_10_03&dtm

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366- «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року» підписана прем'єр-міністром України Д. Шмигалем. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>

РЕЄСТРАЦІЯ ШЛЮБУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

ЛОПУШЕНКО Ганна

студентка 4-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

УСТИНОВА-БОЙЧЕНКО Ганна

доцентка кафедри цивільного та господарського права факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Війна безжально внесла свої корективи. Багато українців були вимушені змінити свій звичний образ життя. Закоханні, які ще на початку року планували весілля або чекали на поповнення в родині, у більшості випадках змушені були покинути власні домівки та кардинально змінити плани.

Війна – це не перешкода кохання. Навпаки, багато людей прагне поєднати свої долі у важкі часи, щоб разом долати всі життєві труднощі. За часи війни з росією, починаючи з 24 лютого, в Україні майже 11 тисяч пар зареєстрували шлюб.

Відповідно до частини 2 статті 32 Сімейного Кодексу України державна реєстрація шлюбу за скороченою процедурою (в день подання відповідної заяви або у будь-який інший день за бажанням наречених протягом одного місяця) проводиться з причини наявності загрози життю нареченої або нареченого з дозволу керівника органу державної реєстрації актів цивільного стану [1].

Державна реєстрація шлюбу може відбуватися у будь-якому відділі державної реєстрації актів цивільного стану, який наразі працює. Дозволяється проводити реєстрацію в день подання відповідної заяви без дотримання місячного строку.

Для військовослужбовців, поліцейських і працівників закладів охорони здоров'я, процедура спростилася. Тепер можна зареєструвати шлюб без особистої присутності одного з молодят. Факт реєстрації шлюбу також може засвідчуватися актом про укладання шлюбу, який складений безпосередньо

командиром/керівником на місці служби/роботи, керівником закладу охорони здоров'я [2].

Відповідно, для державної реєстрації актів цивільного стану подаються заява, документи, які підтверджують факти, що підлягають державній реєстрації, а також паспорт громадянина України, паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без громадянства заявника, та посвідка на постійне чи тимчасове проживання або інший документ, що підтверджує законність перебування іноземця чи особи без громадянства на території України. Заяву про реєстрацію шлюбу пара подає до будь-якого органу державної реєстрації актів цивільного стану за їхнім вибором.

Форма цієї заяви визначена в Наказі Мін'юсту «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» від 18.10.2000 року № 52/5 [3].

Акт може складатися без особистої присутності одного чи обох наречених із використанням доступних засобів відеозв'язку, за участі двох свідків, після чого акт надсилається до будь-якого відділу державної реєстрації актів цивільного стану або до територіального органу Міністерства юстиції, які провадять діяльність під час воєнного стану.

Акт має містити відомості про дату та місце його складення, прізвище, власне ім'я та по батькові (за наявності), дату народження обох наречених, їх громадянство, а у разі обрання прізвища одного із них або приєднання до свого прізвища прізвища іншого — також відомості про обране прізвище.

На підставі складеного актового запису про шлюб подружжю або одному з них у день звернення до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, яким зареєстровано шлюб, видається відповідне свідоцтво. Якщо звернення до відділу державної реєстрації актів цивільного стану, яким зареєстровано шлюб, неможливе, відповідне свідоцтво видається в іншому відділі державної реєстрації актів цивільного стану у разі внесення відомостей про такий шлюб до Реєстру та за наявності доступу до нього [2].

Відомості, відсутні в актовому записі про шлюб, можуть бути внесені до нього після припинення чи скасування воєнного стану у визначеному законодавством порядку.

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2947-14> (дата звернення: 10.04.2022).

2. Кабінет Міністрів України Постанова від 7 березня 2022 року № 213 «Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-derzhavnoyi-reyestraciyi-shlyubu-v-umovah-voennogo-stanu-213> (дата звернення: 10.04.2022).

3. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні : Наказ Міністерства юстиції України; Правила, Форма типового документа, Заява, Повідомлення, Висновок, Список від 18.10.2000 № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0719-00> (дата звернення: 10.04.2022).

ПРАВА ЛЮДИНИ - НАЙВИЩА СУСПІЛЬНА ЦІННІСТЬ

МУЛЯРЧИК Алевтина

студентка 1-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

ТИТАРЕНКО Оксана

доцентка кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. Пересічна людина досить часто не може скористатися своїми правами оскільки просто про них не знає. У загальному сприйнятті це виключно щось юридичне, абстракція. Права людини і право на захист стосуються щоденності.

Сьогодні ми маємо розуміти важливість права на гідне ставлення, на рівне ставлення, право на освіту, право на власність, свободу слова, особисту свободу та недоторканість.

Права людини розвиваються. Вони залежать від нашого еволюційного шляху, історії, змін у суспільстві, розвитку людства і ствердження людяності. Права людини постійно наповнюються новим змістом і чисельно збільшуються. Ми часто говоримо про різні покоління: шестидесятників, втрачене покоління, повоєнне покоління. Права людини також мають свої покоління. Зараз відбувається четверте покоління становлення прав людини. Воно буде стосуватися права на смерть, права вирощувати органи людини із стовбурових клітин.

Так, в Конституції України окремий розділ присвячено правам і свободам людини і громадянина. Стаття 21 Конституції України визначає, що всі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Відповідно до статті 22 Основного Закону держави права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані. Частина 3 статті 22 Конституції України підкреслює, що за прийняття нових законів або при внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод [1].

Права людини є природними: вони народжуються разом з людиною, існують завдяки нашій людській сутності, мають захищатися та гарантуватися державою. Права будь-якої людини є універсальними (вони належать усім людям в будь-яких ситуаціях незалежно від соціального становища). Чи можемо ми почувати себе захищеними коли є хтось сильнішим за правом народження, соціальним походженням чи кольором шкіри. Якщо хтось може назвати людину відбракованою та забрати майно або через власні релігійні переконання оголошують відьмою чи еретиком абсолютно невинних людей. Звички або традиції, які шкодять правам людини асоціюються з нездоровою їжею. Тому потрібно зважати чи є здоровими, у правовому полі, звички та

традиції. Отже, права людини невід'ємні, універсальні, неподільні і взаємопов'язані. У прав людини немає ієрархії, тобто головних та другорядних прав. Права гармонійно взаємодіють і між ними відбувається постійна комунікація.

Допустиме обмеження прав за певних обставин. Наприклад, обмеження особистої свободи, якщо людина вчиняє злочин і суд ухвалює вирок. Абсолютні права не можна обмежити за будь-яких умов. Наприклад, захист від катувань, навіть якщо хтось вважає, що завдяки катуванню можна досягати власних цілей. Тортури і жорстоке поводження порушують права людини і негативно впливають на загальний рівень безпеки. Автори Європейської конвенції з прав людини і основоположних свобод наклали найсуворішу заборону на застосування катувань. Заборона катувань у ЄКПЛ проголошує: 1) жодні виняткові обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан, не можуть бути виправданням катувань; 2) наказ керівника чи державної влади не може слугувати виправданням катувань; 3) ані благо слідства, ані труднощі в боротьбі зі злочинністю, в тому числі і з тероризмом, не можуть обмежувати недоторканність підозрюваного.

Якщо поглянути на витoki прав людини то стає очевидним, що права людини вигадали не правники. Вперше про права заговорили філософи і духовенство, а це означає, що вони стосуються сутності людини, вони вперше почали розмірковувати над духовним та тілесним. Ключовими є три питання «Хто ми?», «Як розвиваємося?», «Навіщо ми живемо?». Права людини живуть в людях, але для міжнародно-правового захисту вони закріплені в різних правових документах (Загальна декларація прав людини, ЄКПЛ). Права людини є постійними вимогами до держави. Ми поліцейські маємо захищати та гарантувати права людей в українському суспільстві [2].

Однак практична реалізація та захист цих прав і свобод майже щоразу наштовхуються на значні перепони і перешкоди, що мають як об'єктивний, так і суб'єктивний характер та є підґрунтям для невирішених проблем у цій сфері.

Саме верховенство права як універсальний феномен формування оптимальної збалансованості суспільних, особистісних і державних відносин надає можливість кожній людині зреалізувати в повному обсязі власні права і свободи [3;4]. Люди мають бути поінформовані про наявність у них прав і свобод. Вони повинні знати про обов'язок держави гарантувати й захищати права і свободи. Правоохоронці мають долучитися до боротьба проти нетерпимості, що передбачає упередженість, стереотипізація, глузування, безпідставне звинувачення, стигматизація, сегрегація, остракізм, домагання, залякування, дискримінація, репресія, вигнання, мова ненависті, злочин на ґрунті ненависті. В цьому контексті світове співтовариство накопичило достатній досвід втілення верховенства права в державах із розвинутими правовими системами та демократичними формами і методами державного устрою і правління; є й власний український досвід. Треба лише поставити за мету адаптувати ці світові і національні правові цінності до реалій нашого суспільного і державного життя та проявити політичну, корпоративну та індивідуальну волю і стійкість у їх запровадженні, долучивши до цієї важкої та довготривалої роботи весь механізм державної влади і громадянського суспільства України.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 64 с.
2. Реалізація і захист прав людини URL
: https://darg.gov.ua/realizacija_i_zahist_prav_0_0_0_1415_1.html (дата звернення: 15.04.2022)
3. Таманага Б. Верховенство права : історія, політика, теорія / перекл. з англ. А. Іщенко. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. 208 с.
4. Козюбра М. І. Права людини і верховенство права // *Право України*. 2010. № 2. С. 24–35.

ЖЕНЕВСЬКА КОНВЕНЦІЯ ЯК ЗАПОРУКА ДОТРИМАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

РЕМІНСЬКА Єлізавета

курсантка 3-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

ГРАНКІНА Валентина

викладачка кафедри організації досудового розслідування факультету № 1 Криворізького навчально наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ

Ми Українці! І мабуть не знайшлося тієї людини в світі, яка б нині не знала про нас, та нажаль популярність наша сумна та кривава!

24 лютого 2022 року стала для нашої нації не просто черговою датою в календарі, а кривавою датою. Саме в цей день наш ранок почався не зі звичних мелодій годинника, а з криків, плачу та звуків вибухів ракет, що оповили нашу землю. Всі події, які переживає наша країна сьогодні не мають жодного розумного пояснення... Кожну секунду, годину, день - Україну намагаються загарбати, а наш народ нещадно знищити.

Розглядаючи можливість захисту України на світовій арені, слід звернути увагу на ресурси наявних міжнародних актів у сфері забезпечення безпеки та законного, справедливого покарання у разі їх порушення. В контексті вищезазначеного, аналізуючи нинішню ситуацію в Україні, можна дійти висновку, що Росія під час проведення так званої «спеціальної операції» порушила низку основоположних міжнародних договорів та актів, що стосуються дотримання прав людини та правил ведення війни:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, саме у положеннях статей, що порушують права людини в цілому, не враховуючи позицію воєнного часу [1].

2. Женевську конвенцію про захист жертв війни, яка охоплює універсальний міжнародний договір про захист цивільного населення під час війни та додатковий II Протокол до даної конвенції.

Агресоркою скоєно низку воєнних злочинів, чим порушено більшість положень Конвенції від ст.3 до ст. 149, які безпосередньо полягають у:

- неналежному поводженні під час збройного конфлікту/війни із вагітними та пораненими;
- насиллі над життям й особистістю, зокрема всіх видів вбивств, завданні каліцтва, жорстокому поводженні й тортурах;
- нарузі над людською гідністю, зокрема образливе та принизливе поводження;
- згвалтуванні, примушуванні до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на жіночу моральність;
- вчиненні пограбувань;
- здійсненні примусового індивідуального чи масового переселення або депортації осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території на територію окупаційної держави або на територію будь-якої іншої держави, незалежно від того, окупована вона чи ні;
- перешкоджанні надання харчування, медичної допомоги та забезпечення захисту постраждалих внаслідок війни, реалізація яких була затверджена до початку окупації з метою сприяння дітям віком до 15 років, вагітним жінкам та матерям дітей віком до 7 років;
- знищенні окупаційною державою рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій;
- нападі на цивільні лікарні, організовані для надання допомоги пораненим, хворим, інвалідам та породіллям [2].

Важливе питання полягає у використанні зброї та засобів, за допомогою яких і вчиняються воєнні злочини такого масштабу. На сьогоднішній день на території України зі сторони агресора проти мирного населення було використано зброю заборонену міжнародними актами (III Протокол Конвенції про конкретні види звичайної зброї, що обмежує використання запалювальної зброї) :

- *Термобаричні боєприпаси* (вакуумні бомби) принцип дії яких заснований на детонації хмари горючого аерозолю.

- *ТОС-1 «Буратіно»*- важка вогнеметна система залпового вогню, що містить запалювальні або термобаричні боєприпаси.

- *Касетні бомби* – авіабомби\артилерійські снаряди, що складаються з сотень вибухонебезпечних малих бойових елементів, які розповсюджуються на значну територію [3].

Вказавши на норми, які порушує Росія з огляду на міжнародне гуманітарне право, слід звернутись до пошуку шляхів, спрямованих на притягнення до відповідальності та покарання країни-агресорки. Розглядаючи позицію України та Росії на міжнародній арені, а саме членство в раді безпеки ООН можемо прийти до наступного:

- *По-перше* слід зазначити, що в широкому розумінні така країна як Росія взагалі позбавлена суб'єктності. В статуті ООН, в ролі члена ради безпеки зазначений СРСР, а країна Росія ані в статуті учасників, ані тим паче в складі ради безпеки не значиться. Пояснюється це тим, що «нібито» Росія назвавши себе правонаступницею СРСР, зайняла місце члена в раді безпеки ООН. Проте, сам статут, проголошуючи дійсні на сьогоднішній день правила вступу в членство ради безпеки ООН, заперечує можливість такої дії, яку Росія по суті просто проігнорувала.

Тому, на нашу думку, представники України невідкладно повинні порушити питання необґрунтованого членства РФ і в ООН, і в раді безпеки ООН. Заручитись підтримкою членів щодо нелегітимності та *припинити*, а не *виключити* країну-агресорку зі світової системи забезпечення безпеки, бо РФ на сьогоднішній день де-юре не є членом зазначеної організації.

- *По-друге* слід враховувати той факт, що Україна де-факто не регламентувала повний обсяг положень Римського статуту, який в свою чергу давав би нам більше прав та можливостей у справі засудження Росії за її дії.

Враховуючи той факт, що ООН було створене саме з метою запобігання подій повторення II Світової війни, ми сподіваємось, що міжнародна спільнота,

повинна, а точніше зобов'язана здійснити дії спрямовані на деескалацію та припинення російської агресії в бік нашої держави.... Оскільки кричуще порушення всіх можливих норм міжнародного права у 21 столітті відкидає у кам'яний вік не лише агресорку, а й ставить під сумнів архітектуру світової безпеки та сенс існування ради безпеки ООН в цілому.

Враховуючи все вищенаведене, слід зазначити, що

- 1) всім відомі дії Росії в бік Української держави, слід вважати незаконними, негуманними, жорстокими та такими, що породжують хвилю геноциду на території нашої країни. Тому, повинні бути засудженні міжнародним судом, а особи які безпосередньо були причетні до таких вчинюваних дій покаранні.
- 2) зважаючи на мету діяльності ради безпеки ООН, можна вважати її діяльність малоефективною, оскільки повоєнна теза «ніколи знову» зазнала нівелювання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини 10 грудня 1948 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 11.03.2022).
2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни та додатковий URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 12.03.2022).
3. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text (дата звернення: 11.03.2022).

ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

СУПЛІК Ганна

студентка 3-го курсу факультету № 4 Донецького державного університету
внутрішніх справ
науковий керівник:

БОНДАРЕНКО Ольга

доцентка кафедри цивільного, трудового права та права соціального
забезпечення факультету № 4 Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Від початку окупації Кримського півострова та збройного конфлікту на території Донецької, Луганської областей, Україна зіткнулася із найбільшою в її історії гуманітарною кризою – внутрішнім вимушеним переміщенням населення. Сьогодні наша країна зіткнулася з повномасштабною війною по всій території. Тому питання обізнаності прав людей, а саме внутрішньо переселених осіб є першочерговим.

Правовий статус внутрішньо переміщених осіб зазначений Законом України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20.10.2014 № 1706-VII, який був прийнятий у 2014 р. внаслідок тимчасової окупації частини території України. Зараз, в умовах воєнного стану в Україні, він залишається основним документом, який визначає права переселенців з регіонів України, де ведуться активні бойові дії.

Закон визначає, що внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка має право на постійне проживання в Україні, яку змусили покинути своє місце проживання з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини [1].

Факт внутрішнього переміщення підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи [2].

Зараз переселенці часто стикаються з ситуацією, коли органи соцзахисту відмовляються приймати заяву від осіб, які не зареєстровані у зоні активних бойових дій. Така відмова є незаконною, адже відповідно

до Постанови КМУ "Про облік внутрішньо переміщених осіб" від 01.10.2014 № 509, навіть якщо особа зареєстрована, скажімо, у Хмельницькій області, але перебуває на обліку як платник єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування або працює, і за неї роботодавець сплачує податки у зоні бойових дій, визначених Розпорядженням № 204, така особа також може бути визнана переселенцем та отримати довідку. Те ж саме стосується і дітей такої особи.

Переселенці мають рівні права на отримання медичної допомоги в державних та комунальних закладах охорони здоров'я та влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади, на продовження здобуття освіти в інших регіонах України за рахунок коштів державного бюджету. А після відновлення повноцінної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладів, діти-переселенці, які в них навчатимуться, зможуть розраховувати на безкоштовне харчування.

Підтримку ВПО, запровадив уряд, можна поділити на три напрями.

Гроші. Запроваджена щомісячна виплата по 2 тисячі гривень кожному, хто виїхав з районів активних бойових дій [3]. Оформлення допомоги відбуватиметься через "Дію" з виплатою на картку[4].

З одного боку – жодних паперів чи бюрократії. З іншого – важливо не забути сформулювати електронний варіант реєстрації як ВПО у відповідній територіальній громаді для отримання допомоги з подальшим інформуванням місцевих рад.

Крім того, запроваджена щомісячна виплата 3 тис. грн. на дитину батькам, які через війну вимушено переїхали в безпечні регіони. Особи з інвалідністю теж отримуватимуть по 3 тис грн.

Допомога надаватиметься щомісяця під час воєнного стану та одного місяця після його відміни.

Робота. Роботодавцям виплачують по 6,5 тис. грн. за кожного працевлаштованого переселенця. Ці кошти бізнес витратить на оплату

праці таких працівників. Це позитивний крок, оскільки саме працевлаштування ВПО повинно бути основою їх підтримки.

Особисті резерви та можливості бюджетної підтримки поступово вичерпуватимуться, тому надзвичайно важливо сприяти самозабезпеченню переміщених осіб і водночас відновлювати економіку.

Для цього внесені зміни до законодавства щодо підтримки бізнесу: знижені податки, запроваджені доступні кредити, проведена масштабна дерегуляція (декларативна система роботи та відсутність перевірок).

Житло. Запроваджена компенсація витрат на оплату комунальних послуг родинам, які безкоштовно прихистили переселенців. Розмір компенсації – близько 450 грн. на місяць за кожного.

Уряд також планує компенсувати громадам витрати на комунальні послуги в місцях, де надається тимчасовий прихисток (школи, дитсадки, будинки культури).

Очікується, що бюджет на допомогу переселенцям, які внаслідок бойових дій втратили роботу, буде збільшуватися, і що для осіб, які втратили житло, буде побудовано більше тимчасових поселень.

Також, внутрішньо переміщена особа має право на:

- сприяння органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права у пошуку та возз'єднанні членів сімей, які втратили зв'язок внаслідок внутрішнього переміщення;

- інформацію про долю та місцезнаходження зниклих членів сім'ї та близьких родичів;

- достовірну інформацію про наявність загрози для життя та здоров'я на території її покинутого місця проживання, а також місця її тимчасового поселення, стану інфраструктури, довкілля, забезпечення її прав і свобод;

- створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання;

- сприяння у переміщенні її рухомого майна;

- забезпечення лікарськими засобами у випадках та порядку, визначених законодавством;

Отже, на сьогоднішній день ми бачимо, що влада намагається допомогти особам, які були вимушени покинути свої домівки у зв'язку з активними бойовими діями. Країна надала купу пілг для внутрішньо переміщених осіб. Наразі потрібно приділити увагу розповсюдженню інформації щодо прав та пунктів допомоги для переселенців. Долучати соціальні мережі та засоби масової інформації.

Список використаних джерел

1. [Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20.10.2014 № 1706-VII](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-VII) .- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 «Про облік внутрішньо переміщених осіб» .- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF#Text>

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 332 «Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам» .- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text>

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України 6 березня 2022 року № 204 «Про затвердження переліку адміністративно-територіальних одиниць, на території яких надається допомога застрахованим особам в рамках Програми «Підтримка» .- URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/204-2022-%D1%80#Text>

ПРАВА І СВОБОДИ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ТРЕТЬЯК Катерина

курсантка 2-го курсу факультету № 2 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

БУГА Ганна

начальник відділу організації наукової роботи Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Принципи прав людини виступають підвалинами громадянського суспільства та механізмами державного управління. Пріоритетом для будь-якої держави має бути дотримання прав і свобод людини. В сучасному цивілізованому світі людина виступає найголовнішою соціальною цінністю, тому охорона прав і свобод людини і громадянина є першочерговою. Держава, як національний лідер, не дарує права людині, а лише закріплює їх у законі та забезпечує їх реалізацію. У ст. 64 Основного Закону зазначено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України. Але в умовах введення воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Вказані норми Конституції України відповідають нормам Загальної декларації прав людини, якою передбачено, що при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві [1; 2, с.59].

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню,

військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [3].

Захист законних прав і свобод громадян є одним із ключових обов'язків держави. Однак існують ситуації, коли їх обмеження є невідворотним і здійснюється виключно у спосіб та за допомогою засобів, передбачених чинним законодавством. Стаття 64 Конституції України встановлює виключення, за яких можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод людини. Такою підставою безпосередньо виступає впровадження воєнного або надзвичайного стану. Так, Указом Президента України від 24.02.2022 року № 64/2022 в Україні введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Однак, строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 26 березня 2022 року строком на 30 діб згідно з Указом Президента № 133/2022 від 14.03.2022. Черговим Указом Президента України № 259/2022 від 18 квітня 2022 року строк дії воєнного стану в Україні продовжено з 05 години 30 хвилин 25 квітня 2022 року строком на 30 діб. Тобто воєнний стан діятиме на всій території України до 25 травня 2022 року. Відповідно до ч. 3 Указу № 64/2022 на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а саме:

- недоторканність житла;
- таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції;
- невтручання в особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України;

– свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом;

– право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань;

– право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації;

– право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності;

– право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом;

право на працю;

– право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів;

– право на освіту [4].

Також, відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII може запроваджуватися трудова повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер [4].

За захистом своїх законних прав та інтересів в умовах воєнного стану слід звертатися до правоохоронних органів – підрозділів Національної поліції України, прокуратури, Служби безпеки України, а також до інших органів влади, які продовжують працювати у даній місцевості. Також захистити свої права можна звернувшись до суду [5].

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 року. Офіційний вісник України. 2014. № 19. Ст. 583).
2. Обушко В.В. Обмеження прав людини і громадянина в умовах введення воєнного стану в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С.59-60.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст.250.
4. Права людини і громадянина під час дії воєнного стану. URL: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2022/05/06/prava-lyudyny-i-gromadyanyna-pid-chas-diyi-voyennogo-stanu/>.
5. Дотримання конституційних прав та свобод в умовах воєнного стану. URL: <https://www.prostir.ua/?news=dotrymannya-konstytutsijnyh-prav-ta-svobod-v-umovah-vojennoho-stanu>.

ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ТРЕТЬЯК Оксана

курсантка 2-го курсу факультету № 2 Донецького державного університету
внутрішніх справ, рядова поліції
науковий керівник:

БУГА Ганна

начальник відділу організації наукової роботи Донецького державного
університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Збройна агресія російської федерації і її повномасштабне вторгнення на територію України змусили весь державний апарат і суспільство в цілому перейти до оперативного функціонування в умовах правового режиму воєнного

стану. Загалом, **воєнний стан** – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії, а також в інших, передбачених законом випадках, та передбачає надання відповідним органам повноважень, необхідних для відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки. У зв'язку з цим, можливим є також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина із зазначенням строку дії цих обмежень. Однак, незважаючи на всі складнощі сучасних реалій, права людини підлягають виключній охороні. Це зумовлено тим, що положення Конституції України визнають найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку [1].

Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Реальне забезпечення прав і свобод громадян і безпеки особи відноситься до життєво важливих інтересів України. Завдання забезпечення прав і свобод громадян набуває особливого значення в період дії особливих правових режимів – при виникненні різних ситуацій надзвичайного характеру, коли нормальне функціонування суспільства і держави внаслідок тих чи інших причин стає неможливим [2, с.95].

В умовах воєнного стану деякі конституційні права громадян можуть обмежуватися задля більш ефективної мобілізації ресурсів держави з метою протидії військовій агресії. Проте, основні конституційні права громадян, які передбачені ст. 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 61, 52, 55, 56, 57, 58, 59. 60, 61. 62, 63 не можуть бути обмежені за жодних умов. Рішення щодо обмеження прав та свобод населення приймається військовим командуванням разом з іншими органами влади. Так, під час дії правового режиму воєнного стану можуть бути обмежені, або частково обмежені права, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 Конституції України. Військовим командуванням можуть встановлюватися обмеження та заборони, пов'язані з вільним пересуванням та перебуванням громадян у певній місцевості, запроваджуватися обов'язкова перевірка документів та огляд особистих речей, транспортних засобів, вантажів,

житлових та нежитлових приміщень. Під час воєнного стану може бути запроваджено комендантську годину, яка передбачає обмеження перебування громадян на вулицях у певний час доби. Громадянам, які перебувають на військовому обліку може заборонятися змінювати місце проживання або перебування без дозволу військового комісара або керівника відповідного органу Служби безпеки України чи Служби зовнішньої розвідки. В умовах воєнного стану у громадян може примусово відчужуватися майно, необхідне для потреб держави, це можуть бути транспортні засоби, сільгосптехніка, мисливська зброя та інше. Вартість відчуженого майна компенсується на підставі документа, що містить висновок про вартість майна. Компенсація може проводитися одразу, або після закінчення дії правового режиму воєнного стану. Також, на території, де введено воєнний стан може запроваджуватися трудова повинність, яка полягає у виконанні робіт, пов'язаних з організацією оборони, та ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій. Забороняється залучати до суспільно корисних робіт малолітніх дітей та дітей віком від 14-15 років, жінок, які мають дітей віком до 3 років, а також вагітних жінок у разі, коли виконання таких робіт може негативно вплинути на стан їх здоров'я [3].

Таким чином, проаналізувавши положення Конституції України можна дійти висновку, що перелік прав і свобод людини та громадянина, які не можуть бути обмежені в умовах воєнного або надзвичайного стану, є вичерпним. Всі інші права і свободи людини і громадянина, передбачені Конституцією України, можуть бути обмежені за умови введення воєнного стану. Так, наприклад, може бути обмежено право на недоторканність житла, право на таємницю листування, право на працю, право на освіту. При цьому слід пам'ятати, що воєнний стан означає можливість законного обмеження прав і свобод громадян та тимчасовий відступ від положень Конвенції з прав і основоположних свобод людини. Однак не обмеження прав і свобод, а можливість такого обмеження у разі необхідності вжити термінові заходи, спрямовані на забезпечення національної безпеки [4, с.60].

Список використаних джерел:

1. Права людини і громадянина під час дії воєнного стану.
<http://legalclinic.nlu.edu.ua/2022/05/06/prava-lyudyny-i-gromadyanyna-pid-chas-diyi-voynenogo-stanu/>
2. Вороніна Н.В. Щодо питання забезпечення прав людини в умовах надзвичайного стану. Часопис цивілістики. Випуск 18. 2015. С. 95-98.
3. Дотримання конституційних прав та свобод в умовах воєнного стану.
URL: <https://www.prostir.ua/?news=dotrymannya-konstytutsijnyh-prav-ta-svobod-v-umovah-vojennoho-stanu>.
4. Обушко В.В. Обмеження прав людини і громадянина в умовах введення воєнного стану в Україні. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. С.59-60.

АНТРОПОЛОГІЧНІ БАЗОВІ ПОТРЕБИ ЯК ПІДГРУНТЯ ФІЛОСОФІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

ЧЕРЕПАШИНСЬКА-ЖУКОВА Поліна

курсантка 1-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

НІКОЛЕНКО Ксенія

доцентка кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук

Сучасне законодавство щодо прав людини має мозаїчний характер та містить спробу дати відповідь на вирішення складних питань, що стосуються чисельної кількості напрямів людської діяльності. Взагалі декларації і конвенції стосуються: загального регламентування, заборони на геноцид, військових злочинів і злочини проти людства, недопущення дискримінації, констатації

прав на самовизначення і розвиток, заборона торгівлі людьми та підневільної праці, проблеми друку та вільного обігу інформації, питання соціального забезпечення, проблеми біженців та тимчасового притулку, поводження з злочинцями, проблеми прав дітей та питання любові та сім'ї, конфіденційність приватного життя, права на відмову від військової служби та інші питання гуманітарного права.

Враховуючи такий набір питань та різноманітність пропозицій щодо їх вирішення, назріває необхідність визначення узагальнюючого моменту з точки зору філософії права. Саме формування гармонійного та всебічного підходу, який би усував наявність ідеологічних маніпуляцій є одним з провідних завдань філософії права. У філософській науці існує декілька таких підходів.

Найрозповсюдженішою є концепція «негативного природного права» яка була запроваджена Ернст-Іоахім Лампе, який запропонував проаналізувати антропологічні базові потреби та інтереси, що можуть братись до уваги будь-яким правопорядком для здійснення тривалого впливу на людську поведінку [1].

Серед подібних підходів слід назвати концепцію «мінімуму природного права» де суттєве досягнення в опрацюванні специфіки буття людини належить Гербертові Гарту, який пропонує застосування обмеженого альтруїзму, обмеженої сили волі та обмежених ресурсів з обмеженим розумінням проблеми. Всі закони філософ поділяє не просто за схемою «не роби так, будеш покарний», а вважає, що існують закони за типом «якщо хочеш того-то, роби так-то». Певне «обмеження» особистості має виступити золотою серединою для підтримання балансу та гармонії перед страхом покарання [2].

Ще варто назвати концепцію права як чесності Джона Ролза та розуміння основних благ, на думку філософа, якими прагнуть володіти всі, але люди мають різну мету та завдання. Тому удосконалення природного права, розвиток цієї доктрини і виступає сучасною трансформацією філософсько-правових концепцій минулого [3].

Але, якими б різними ці філософські концепції не були, всі вони в своєму загалі мають на меті відповісти на питання про природу прав людини на основі спільних людських інтересів, підкреслюючи інтегративну функцію філософії права взагалі.

Вінфрід Брюггер, професор Гейдельберзького університету має численну кількість робіт із питань прав людини в тому числі, в своїй роботі «Гідність людини, права людини, основні права» та в подальших дослідженнях, зокрема в статтях періодичних видань пропонує: «Не заперечуючи корисність вище згаданих поглядів на людські потреби і інтереси в дискусіях щодо прав людини в дискусіях щодо прав людини, я хотів би інтегрувати ці філософські погляди, а також історію та сучасний діапазон вимог щодо прав людини. Такий підхід не тільки є всеохоплюючим, тале й таким, що «гуманізує» відповідні аспекти вимог щодо пав людини, звертаючись до них у контексті структури образу людини» [4, с. 139].

В конституції Німеччини закладений «образ людини», В. Брюггер наводить приклади конкретних справ де суд домігся балансу між конкуруючими приватними інтересами та між приватними і публічними інтересами, апелюючи до того, що особа має розуміти формулу балансу, яка є запропонована самим судом.

Формування образу людини, який включає самовизначення, значущість, відповідальність, захист життя, спосіб життя, інтеграцію, невизначеність та релігійну нейтральність, на думку філософа є первинним принципом, який формує та обумовлює права людини. Демонструє шляхи, якими саме здійснюється створення та існування прав людини. Саме образ людини є сенсоутворюючою ознакою при визначенні прав людини.

Список використаних джерел:

1. Lampe E.-J. Grenzen des Rechtspositivismus. Eine rechtsanthropologische Untersuchung (1988).

2. В.Дудченко   Концепція   права   Герберта   Харта

<http://app.onua.edu.ua/index.php/app/article/view/796>

3. Д. Роулз. Теорія справедливості. Частина III. Цілі. Розділ 7. Благо як раціональність. <https://gtmarket.ru/library/basis/6642/6649>

4. В.Брюггер. Образ людини в концепції прав людини. *Проблеми філософії права.* – 2003. – Том 1. С. 136-146.
<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8549/31-Brugger.pdf>

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

ЧЕРНІЙ Антон

студент 4-го курсу факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ
науковий керівник:

УСТИНОВА-БОЙЧЕНКО Ганна

доцентка кафедри цивільного та господарського права
факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Розв'язана РФ на території нашої держави війна змусила владу держави змінити розвиток й трудових відносин. Прийняття 15 березня 2022 року Закону «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» запровадило обмеження конституційних прав громадян України відповідно до ст.ст. 43,44 Конституції України й змінило регулювання трудових відносин [3].

Кодексом Законів про працю становлено, що нормальною тривалістю робочого дня є 40 годин на тиждень, від так 8 годин у день (при п'ятиденному робочому тижні) [2], але нещодавно прийнятим законом «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» встановлюється нове нормування часу, де нормальним робочим часом, у період воєнного стану, вважається 60 годин на тиждень. Для осіб яким законом передбачено скорочена тривалість робочого часу встановлюється норма у 50 годин. Варто сказати, що тривалість щотижневого безперервного відпочинку може бути скорочена до 24 годин.

У період воєнного часу також не застосовуються норми, що стосуються роботи у переддень святкових днів та у святкові та неробочі дні.[3]

Питання щодо відпусток регулюється Кодексом Законів про працю України та Законом України «Про відпустки». Мінімальна тривалість відпустки встановлюється тривалістю 24 календарних дні, але залежно від категорії працівника, виду виконуваної роботи мінімальна тривалість передбачається більше, ніж 24 календарних дні. Порядок надання, умови та черговість визначаються відповідно Законом України «Про відпустки»[2,4].

Стаття 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» вказує на те, що відпустка може надаватись строком на 24 календарних дні, але роботодавець, може відмовити працівнику у наданні будь-якого виду відпусток (крім відпустки у зв'язку вагітністю та пологами та відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку), якщо такий працівник залучений до виконання робіт на об'єктах критичної інфраструктури[3].

Також даний Закон змінює режим роботи певних осіб у нічний час. Так статтею 54 КЗпПУ встановлено, що при роботі в нічний час встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на одну годину. Це правило не поширюється на працівників, для яких уже передбачено скорочення робочого часу. Тривалість нічної роботи зрівнюється з денною в тих випадках, коли це необхідно за умовами виробництва, зокрема у безперервних виробництвах, а також на змінних роботах при шестиденному робочому тижні з одним вихідним днем, а нічним вважається час з 10 години вечора до 6 години ранку[2]. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», тимчасово зупинив дію зазначеної статті.

Питання щодо порядку залучення жінок на важких роботах, вагітних жінок, жінок, що мають дітей віком від 1 до 3 років регулюється статтями 174-176 кодексу, в них чітко вказується, що жінки не можуть залучатись до роботи у нічний час, крім випадків роботи у народному господарстві, де робота у нічний час викликана особливою необхідністю та носить тимчасовий характер,

або залучення жінок забороняється на важких роботах та роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці. Також існують обмеження у направленні вагітних жінок та жінок з дітьми у відрядження.

За умови воєнного часу жінки можуть залучатися до виконання важких робіт, чи робіт із шкідливими або небезпечними умовами та на підземних роботах за наявності їх згоди. Виключення складають жінки, котрі мають дитину до одного року та вагітні жінки, яких залучати до таких робіт не можуть[3].

Таким чином ми можемо підбити підсумок про те, що під час режиму воєнного стану змінюються певні умови праці, що гарантовані трудовим законодавством, як це вбачається з вищевикладеного. Слід сказати, що окрім перелічених гарантій, що обмежуються можна додати й порядок оплати праці, діяльність профспілок та інших організацій, що взаємопов'язані з трудовими правами, зміна умов праці тощо. Зазначені зміни є необхідними для держави, яка потерпає від військової агресії, повинна відстоювати та захищати суверенітет й територіальну цілісність, тому введення нового формату регулювання трудових правовідносин (який є тимчасовим явищем) є необхідним заходом для злагодженої роботи нашої держави, оскільки дії кожного державного органу, юридичної та фізичної особи повинні бути спрямовані на підтримку держави в цей складний період.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Конституція України; Верховна Рада України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.04.2022).

2. Кодекс законів про працю України: Закон від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08> (дата звернення: 12.04.2022).

3. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-20> (дата звернення: 14.04.2022).

4. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 № 504/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/504/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 14.04.2022).

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ЧОРНОМАЗ Валерія

курсантка 1-го курсу факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ,
рядова поліції
науковий керівник:

НОСЕВИЧ Надія

завідувачка кафедри правоохоронної діяльності та поліцейстики факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, підполковник поліції

24 лютого 2022 року у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, на підставі пропозиції РНБО України, відповідно до п. 20 ч.1 ст. 106 КУ, ЗУ «Про правовий режим воєнного стану», Законом України № 2102-ІХ відповідно до п.31 ч.1 ст.85 КУ та ст.5 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» ВРУ затвердила Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року.

У зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, з метою ефективної мобілізації ресурсів держави та протидії військовій агресії можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями Конституції України (ст.ст.30-33, 38, 39, 41-44, 53): право на недоторканість житла, право на таємницю листування, телефонних розмов, право на не втручання в його особисте і сімейне життя, право на свободу пересування, право на свободу думки і слова, право на участь у всеукраїнському та місцевих референдумах,

вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, право на мирні зібрання, збори, мітинги, походи і демонстрації, страйки, право на вільне володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, право на підприємницьку діяльність, право на працю, право на освіту.

Окрім цього, відповідно до вимог статті 8 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» військове командування може запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб такі заходи: встановлювати охорону об'єктів державного значення, транспортної системи та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення і вводити особливий режим їх роботи; запроваджувати трудову повинність осіб, не залучених в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення; використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ, організацій для потреб оборони, змінювати режим їх роботи та умови праці; примусове відчуження майна, що перебуває у приватній і комунальній власності для потреб держави; запроваджувати комендантську годину, а також встановлювати спеціальний режим світломаскування; встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, а також рух транспортних засобів; перевірка документів осіб, проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу, вантажів, службових приміщень та житла громадян; заборона діяльності політичних партій, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, порушення її суверенітету і територіальної цілісності; заборона або обмеження на вибір місця перебування чи проживання на території, а якій діє воєнний стан; регулювання роботи постачальників електронних комунікаційних мереж, послуг поліграфічних мереж, видавництв, телерадіоорганізацій, закладів культури та ЗМІ; заборона торгівлею зброєю, алкогольними напоями, встановлення особливого режиму у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби;

проводити евакуацію населення, якщо виникає загроза їх життю або здоров'ю; запровадження нормованого забезпечення населення основними продовольчими та непродовольчими товарами.

Не зважаючи на ряд обмежень і заборон, громадяни не можуть бути позбавлені права бути рівними перед законом, права на життя і права захищати своє життя і життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань, права на повагу до його гідності і права не бути підданим катуванню, жорстокому поводженню, нелюдському або такому, що принижує його гідність, права на свободу та особисту недоторканість, права не триматися під вартою, інакше як за вмотивованим рішенням суду, права на звернення, права на житло і права не бути тимчасово позбавленим житла, права на шлюб, права неповнолітніх дітей на утримання від батьків, права непрацездатних батьків на піклування про них з боку їхніх дітей, права на судовий захист прав і свобод людини, права звертатися за захистом своїх прав до Уповноваженого ВРУ з прав людини та до відповідних міжнародних організацій, права на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, права знати свої права і обов'язки, права не виконувати явно злочинні розпорядження чи накази, права особи вважатися невинуватою у вчиненні злочину і не бути підданим кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку, права не давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом, права на захист.

За захистом своїх законних прав та інтересів в умовах воєнного стану слід звертатися до правоохоронних органів – підрозділів НПУ, прокуратури, СБУ, а також до інших органів влади, які продовжують працювати у даній місцевості. Також захистити свої права можна звернувшись до суду в установленому законом порядку.

Список використаної літератури

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
3. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

ПРАВОВА ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

ШУРДА Вікторія

студентка 3-го курсу факультету № 4 Донецького державного університету
внутрішніх справ
науковий керівник:

БОНДАРЕНКО Ольга

доцентка кафедри цивільного, трудового права та права соціального
забезпечення факультету № 4 Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Кожен член суспільства має права. Оскільки дитина є повноцінним членом суспільства, вона також має свої права, деякі особливості реалізації яких обумовлені виключно тим фактом, що її фізична та розумова незрілість потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист. Україна у 1991 році приєдналася до Конвенції про права дитини, яка була прийнята 20 листопада 1989 року і таким чином взяла на себе зобов'язання впроваджувати на національному рівні забезпечення та захист прав дитини. Права дитини за законодавством України визначені низкою нормативно-правових актів, які спрямовані на забезпечення, реалізацію та захист прав дитини у нашому суспільстві. Але як охороняються права дитини в умовах воєнного стану ?

17-го березня 2022 р. набрала чинності постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини

в умовах воєнного стану». Утворений Координаційний штаб є тимчасовим консультативно-дорадчим органом Кабінету Міністрів України й він утворився з метою сприяння координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану. Штаб створено за ініціативою народного депутата України Павла Сушка та Радника – уповноваженого Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар’ї Герасимчук.

Штаб координуватиме роботу центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо евакуації, створення безпечних умов та забезпечення прав під час воєнного стану:

- 1) дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, в тому числі дітей з інвалідністю;
- 2) дітей, які не мають такого статусу, але проживають або зараховані до закладів різних типів, в тому числі дітей з інвалідністю;
- 3) дітей, які виховуються в сімейних формах виховання;
- 4) дітей, які влаштовані до сімей патронатних вихователів.

Основними завданнями Координаційного штабу є:

- 1) координація дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо організації евакуації дітей, зокрема дітей з інвалідністю та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку та проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, які влаштовані на виховання та спільне проживання до прийомної сім’ї, дитячого будинку сімейного типу, які перебувають під опікою, піклуванням, які влаштовані до сімей патронатних вихователів (далі - діти), з небезпечних територій, створення безпечних умов для їх перебування;

2) координація дій центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо розміщення та задоволення потреб дітей, евакуйованих у безпечні регіони України, та тих, які переміщені у держави тимчасового перебування;

3) координація заходів щодо забезпечення розміщення та задоволення потреб дітей, евакуйованих у безпечні регіони України, та тих, які переміщені у держави транзитного перебування;

4) здійснення контролю за постановкою на консульський облік дітей в державі їх тимчасового влаштування і визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час постановки на консульський облік дітей, та забезпечення повернення дітей до України після припинення воєнних дій;

5) визначення шляхів і способів вирішення проблемних питань щодо захисту прав дитини в умовах воєнного стану;

6) прийняття оперативних рішень щодо захисту прав дітей;

7) моніторинг дотримання соціальних стандартів та прав дітей в Україні у державах їх тимчасового перебування, які виїхали за межі України, а також організація їх повернення в Україну;

8) інформування громадян України та міжнародної спільноти про становище та потреби в захисті дітей в умовах воєнного стану;

9) поширення інформації про діяльність Координаційного штабу [1].

Також, хочу звернути увагу на те, що діти, які в умовах воєнного стану залишились без батьків можуть бути влаштовані у прийомні сім'ї чи дитячі будинки сімейного типу на умовах тимчасового влаштування. Служби у справах дітей мають вжити вичерпних заходів щодо тимчасового влаштування дітей у сім'ї родичів, знайомих, та вже утворені сім'ї патронатних вихователів відповідно до пункту 31 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 (тимчасове влаштування дітей). Ухвалені рішення Уряду надає додаткові можливості влаштування таких

дітей в умовах воєнного стану, зокрема до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу на умовах тимчасового влаштування в межах передбаченої граничної чисельності дітей у дитячому будинку сімейного типу[2].

Тому, можемо зробити висновок , що діти в умовах воєнного стану в обов'язковому порядку захищенні державою і так і повинно бути у сучасній незалежній державі , так як діти це майбутнє України!

Список використаних джерел:

1) Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану: Постанова Каб. Міністрів України від 17.03.2022 р. № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/302-2022-п#Text>

2) Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини : Постанова Каб. Міністрів України від 24.09. 2008 р. № 866. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF#Text>

**ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Матеріали
курсантсько-студентського круглого столу
22 квітня 2022 року**

**Електронне видання, збірник тез та доповідей
в авторській редакції**